

မြန်မာနိုင်ငံမှ
အမျိုးသမီးများနှင့် မူးယစ်ဆေး

a primer

အမျိုးသမီးများနှင့် မူးယစ်ဆေး

စာတမ်း

စာရေးသူများ

ဒါနီးယာ ပူထရီ (Dania Putri) နှင့် အန်နက်စတင်း ဂျန်ဆီမာ (Ernestien Jensema) တို့ကမူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုနှင့် ဆက်စပ်သော နောက်ဆက်တွဲ အန္တရာယ်လျှော့ချရေး အစီအစဉ်များ၊ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသူ အမျိုးသမီးများ၊ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများပါဝင်သော ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့များ၏ အကူအညီဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။

စာအုပ်ဒီဇိုင်း

ဂေဒို ဂျယ်စမာ Guido Jelsma

အယ်ဒီတာ

ဒီဘိုးရား ဒီဒါ Deborah Eade

စာတမ်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍

ယခုစာတမ်းတွင်ပါရှိသော အချက်အလက်များကို ကိုးကားခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ တဆင့်ပြန်လည် တင်ပြခြင်းပြုလိုပါက ကောင်းမွန်ပြည့်စုံစွာ ရည်ညွှန်းဖော်ပြပေးခြင်းအားဖြင့် အသုံးပြုနိုင်ပြီး ဈေးကွက်တွင် အမြတ်အစွန်း အတွက်ရောင်းချရန် မဟုတ်သရွေ့ ပျံ့ပွားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

Transnational Institute (TNI)

PO Box 14563, 1001 LD Amsterdam

The Netherlands

Tel: + 31 20 662 6608

Email: tni@tni.org

<https://www.tni.org/en/myanmar-in-focus>

<https://www.tni.org/en/drugs-and-democracy>

Amsterdam, February 2022

မာတိကာ

၁။ ဤစာတမ်းက အဘယ့်ကြောင့် အကျိုးရှိသနည်း။	၇
၂။ မြန်မာနိုင်ငံ ဘိန်းစိုက်ဒေသများတွင် အမျိုးသမီးတို့၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ပတ်သက်နေပုံများ	၁၂
၂.၁ မြေယာ၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိကြပုံ	၁၇
ဘိန်းကို ဆေးဝါးအဖြစ်အမျိုးသမီးများသုံးစွဲပုံ	၂၁
၂.၂။ နောင်ကြဉ်စေအောင် အပြစ်ကြီးလေးစွာပေးသော မူးယစ်ဆေးမူဝါဒများနှင့် သက်ဆိုင်သူများကို ပါဝင်ခွင့်မပေးထားသော မူဝါဒ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းများကြောင့် ဖြစ်လာရသည့် အကျိုးဆက်များ	၂၄
၂.၃။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသော ဒေသများတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှမှု တိုးတက်စေရေး	၂၆
စစ်အာဏာသိမ်းခြင်း၏ အကျိုးဆက်များ	၂၇
၃။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသောအမျိုးသမီးဖြစ်နေရခြင်း မှာ မည်သို့ရှိသနည်း။	၃၂
၃.၁ ။ သိမ်ငယ်ရှက်ရွံစေခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ	၃၆
၃.၂။ ရာဇဝတ်သင့်စေခြင်း	၄၁
သုံးလက်စ ဆေးအနည်းငယ်သုံးနိုင်ရန်ငွေစအနည်းငယ်အတွက် ဆေးရောင်းခွဲမိသည့် အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ အတွေ့အကြုံ	၄၁
၃.၃ ။ လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်မှချဉ်းကပ်ခြင်း ဝန်ဆောင်မှုများရရှိစေခြင်း- ကုသခွင့်ရခြင်း၊ ဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချရေး အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်းနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းထဲသို့ ပြန်လည် ဝင်ဆံ့နိုင်ခြင်း	၄၆

၃.၄ ရပ်ရွာအဆင့် ကိုယ်တူကိုယ်ထ
အကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းများ

၅၂

၄။ နိုင်ငံတကာမူဝါဒများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမူဝါဒရေးရာ အပြောင်းအလဲ
များက မြန်မာနိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ထဲတွင် ရှိနေသော
အမျိုးသမီးများနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်နေသနည်း။

၅၄

၄.၁။ နိုင်ငံတကာမှ မူဝါဒရေးရာအပြောင်းအလဲများ

၅၇

၅။ မြန်မာနိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေရသော
အမျိုးသမီးများနှင့် ဆေးသုံးသူအမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေတိုးတက်
လာစေရန် မည်သို့ဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်း။

၆၂

Endnotes

၆၉

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤ စာတမ်းတွင်ပါရှိသော အဓိကအကြောင်းခြင်းရာများသည် မြန်မာနိုင်ငံမူးယစ်ဆေးဝါး ဈေးကွက်ထဲရှိ အမျိုးသမီးများထံမှ တိုက်ရိုက်ရရှိသော အချက်အလက်များကို အခြေခံကာ ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ အတွေးအမြင်များကို ဝေမျှပေးခဲ့ကြသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲများ၊ အနာဂတ်မျှော်လင့်ချက်များနှင့် မျှော်ရည်ဆောင်ရွက်လိုသည်များကို ပြောပြခဲ့ကြသော အမျိုးသမီးအပေါင်းကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောကြားလိုပါသည်။ အမျိုးသမီးအချို့အတွက် အခြေအနေများကို ပြန်ပြောင်းပြောပြရသည်မှာ စိတ်ပျက်ညစ်ညူးစရာ၊ နာကျင်စရာဖြစ်သော်လည်း သူတို့ကား ရဲရင့်ကြပေသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်တွင်ပါဝင်ပတ်သက်နေရသော အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေ၊ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ တိုးတက်လာစေရေးနှင့် ကျားမရေးရာတရားမျှတမှုများ ဖြစ်ထွန်းလာစေရေးနှင့် အလားတူကိစ္စများအတွက် အဆိုပြုကြရာတွင် ယခုစာတမ်းက အထောက်အကူပြုလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ စာတမ်းကိုဖတ်ရှုဖြည့်စွက်စရာများ အကြံပြုခဲ့ကြသည့် Renaud Cachia, Jenny Franco, Tom Kramer နှင့် Cheery Zahau တို့ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ လစ်ဟာချက်များနှင့် အမှားတစ်စုံတစ်ရာ ပါရှိခဲ့လျှင် စာရေးသူတို့၏ တာဝန်သာဖြစ်ပါသည်။

ယခုစာတမ်းမှာ ဆွီဒင်နိုင်ငံနှင့် Private Foundation တို့၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် အထမြောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စာတမ်းတွင်ပါရှိသော ရေးသားချက်များအတွက် TNI တွင်သာတာဝန်ရှိပြီး အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အမြင်ကို ကိုယ်စားမပြုပါ။

၁။ ဤစာတမ်းက အဘယ့်ကြောင့် အကျိုးရှိသနည်း။

နောင်ကြည်အောင် ဒဏ်ခတ်တတ်သော မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒများသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် လူနဲ့လူ့အသိုက်အမြုံကို ဒုက္ခပေးနေမြဲပင်။ ထိုမူဝါဒများကပေးသော ဒုက္ခများမှာ ပုံစံမျိုးစုံရှိသည်။ မူးယစ်ဆေးနှင့် ပတ်သက် နေပါက ကျန်းမာရေးအတွက် ဆေးကုသမှုခံယူခွင့်ကို မပေးကြခြင်း၊ ထောင်ဒဏ် နှစ်ရှည်ချမှတ်ခံရခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးပပျောက်အောင် အဓမ္မနည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ကြခြင်း၊ ရှက်ရွံ့သိမ်ငယ်အောင်၊ လူတောမတိုးအောင် ဆက်ဆံ ခံရခြင်းများ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ဖြစ်ပျက်နေတော့သည်။ ထိုကဲ့သို့ အကျိုးထက် အပြစ်များ လှပြီး လူကိုပိုမိုမိနိမ့်ကျသွားစေသည့် မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများ အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဖြစ်ပျက်နေသောပုံစံများကိုလည်း ကောင်း၊ အကျိုးဆက်များကိုလည်းကောင်း၊ သုတေသန လေ့လာမှုများစွာက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ ကြပါသည်။ ထိုလေ့လာချက်များတွင် အားလုံးက ချက်ကျ လက်ကျ မီးမောင်းထိုးပြထားပုံ မတူကြသော်လည်း တစစထပ်တိုးပြီး တွေ့ရှိလာ ရသော ကိစ္စများမှာ လူမျိုးရေးအပေါ် အခြေခံ၍လည်းကောင်း၊ ကျား/မဖြစ်ခြင်း အပေါ် အခြေခံ၍လည်းကောင်း၊ လိင်စိတ်ခံယူမှုအပေါ် အခြေခံ၍လည်းကောင်း၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရာဒေသတွင် နေထိုင်ခွင့် ရှိမှုမရှိမှုနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ကောင်း၊ လူမှုစီးပွား အခြေအနေ ကွာခြားမှုအပေါ်တွင် မူတည်၍ လည်းကောင်း ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် စနစ်တကျ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ခံနေရသူတို့ မတန်တဆခံစား နေရသော နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များပင် ဖြစ်သည်။^၁ သုတေသနများတွင် အမျိုးသမီးများသည် တရားမျှတမှုမရှိသော စနစ်၏ ဝန်ကို မတန်တဆ သယ်ပိုး နေရသူများဖြစ်နေခြင်းပင်။^၂

ဘရာဇီး၊ တရုတ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ရုရှား၊ ထိုင်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဗီယက်နမ် အစရှိသည့်နိုင်ငံများနှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရာဇဝတ် မှုနှင့် စီရင်ခြင်းခံထားသော အမျိုးသမီးအရေအတွက် အမြင့်မားဆုံး ဆယ်နိုင်ငံ ထဲတွင် ပါဝင်နေပေသည်။^၃ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကျဉ်းထောင်ကျနေ သော အမျိုးသမီးအရေအတွက်မှာ ၇၄၀,၀၀၀ ခန့်ရှိပြီး ၂၀၁၀ ခုနှစ်ကထက်စာ လျှင် ၁၇% တိုးမြင့်လာခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။^၄ အာဂျင်တီးနား၊ ဘရာဇီးနှင့်

ကော်စတာရီကာရှိ အကျဉ်းကျနေသူ အမျိုးသမီးများအနက် ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှာ မူးယစ်ဆေးနှင့် ပတ်သက်သော ရာဇဝတ်မှုများကြောင့် ထောင်ချခံရခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုသူတို့မှာ အများအားဖြင့် ကြီးမားသော မူးယစ်ဘေးဖြစ်စေတတ်သော အမှုကြီးများ မဟုတ်ကြဘဲ သေးငယ်သောကိစ္စများသာဖြစ်ကြပြီး ထိုအမျိုးသမီးများသည် စီးပွားရေး နောက်ခံမတောင့်တင်းဘဲ နွမ်းပါးချို့တဲ့သော အခြေအနေမှ ရောက်ရှိလာသူများ ဖြစ်နေကြပြန်သည်။^၁ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးရှိ အကျဉ်းစခန်းများအတွင်း ချုပ်နှောင်ခံရသော အမျိုးသမီးများထဲတွင် မူးယစ်ဆေးအမှုဖြင့် ထောင်ဒဏ်ကျခံရသော အမျိုးသမီးများ အရေအတွက်သည် ၃၅ % ခန့်ရှိပြီး အမျိုးသားများကမူ ၁၉ % ကသာ မူးယစ်ဆေးအမှုကြောင့် ထောင်ထဲရောက်လာသူများဖြစ်သည်။^၆

အကျဉ်းထောင်များထဲတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများမှာ ကျယ်ပြန့်လှသည့်အထဲ ပိုဆိုးသည်မှာ ထောင်နေရာနှင့် အကျဉ်းသားမမျှမတကျပ် တည်းလှခြင်း၊ ကျားမဂျန်ဒါ ဟူသမျှတို့အတွက် ဆိုင်ရာလိုအပ်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို ပေးနိုင်လောက်သည့် အစီအမံများရှိမနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။^၇ နောင်ကြဉ်စေသော ပြစ်ဒဏ်များကို ပေးသည့်အခါ အကျိုးဆက်မှာ အမျိုးသမီးတို့၏ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဘဝများကို ကြီးစွာရိုက်ခတ်မှုများ ချန်ရစ်ခဲ့ခြင်းပင်။ ဆင်းရဲသောသူများအတွက် အကျိုးဆက်မှာ ပို၍ ပြင်းထန်လှသည်။ အထူးသဖြင့် မည်သည့် အကာအကွယ်မျှလည်းမရှိ၊ ရာဇဝတ်မှုလည်း မြောက်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသော ပြည့်တန်ဆာအလုပ်များတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နေရသူများ၊ HIV၊ အသည်းရောဂါများ၊ တီဘီအဆုတ်နာ နှင့် အခြားကူးစက်ရောဂါများနှင့် နေထိုင်နေရသူများအတွက် ထိုပြစ်ဒဏ်များမှာ မချိမဆုံးပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မူးယစ်ဆေးသုံးခြင်းကြောင့် စိတ်ဒဏ်ရာရစေပြီး သေးသိမ်အောင် အပြုခံရသလို အခြားသောဥပဒေပြင်ပမှ လုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်နေရသူအဖို့ ပတ်ဝန်းကျင်က ပစ်ပယ်ထားကြခြင်းကြောင့် အခြေအနေ ပိုဆိုးလာလေ့ရှိကြသည်။ ထိုအမျိုးသမီးများအပေါ် အိမ်ထောင်ဖက်များနှင့် အတူနေအဖော်များ၊ ရဲများနှင့် အခြားသောသူများက အကြမ်းဖက် ဆက်ဆံရန် ပစ်မှတ်ထားလေ့ရှိကြသည်။^၈ မူးယစ်ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများကို စိတ်ဒဏ်ရာရစေသည့် အကြောင်းအရာများသည် နှစ်ဆဖြစ်နေလေ့ရှိပြီး နှိမ်ချဆက်ဆံခြင်းများနှင့် ကိုယ်ထိလက်ရောက် နှိပ်စက်ကလူ ပြုခြင်းများသည် ဖိုဝါဒကြီးစိုးသည့် လူမှုစနစ်အတွင်း ပို၍ပင် ဆိုးရွားလှသည်။

ယခုစာတမ်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးနေသော မူးယစ်ဆေးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများက ကျားမရေးရာများအပေါ် သက်ရောက်မှုကို ဆန်းစစ်ရန် ၂၀၁၈ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီး မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသူများ၊ ဘိန်းစိုက်သော အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့်အတူ ဆေးသုံးသူ ပြည့်တန်ဆာ လုပ်ငန်းတွင် လုပ်ကိုင်ရသော အမျိုးသမီးများ၊ မူးယစ်ဆေး အရောင်းအဝယ် လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးများနှင့် ဆွေးနွေးခဲ့သည်များကို အခြေခံကာရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အင်တာဗျူးခဲ့သည့်အချိန်က ထိုလုပ်ငန်းခွင် အသီးသီးတွင် ရုန်းကန်ရှင်သန်နေကြသော အမျိုးသမီးများသည် အသက်အုပ်စုအားဖြင့် (၁၉နှစ်မှ ၇၂ နှစ်) အတွင်းရှိပြီး ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်ထဲရှိ နေရာဒေသအမျိုးမျိုးတွင် နေထိုင်ကြသော လူမျိုးအသီးသီးပါဝင်ကြသည်။^၉

အမျိုးသမီးဦးစားပေး ယာယီခိုလှုံရာ အန္တရာယ်လျော့ချရေး စင်တာ^{၁၀} တွင် အလုပ်လုပ်သော အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ပြောခဲ့သလိုပင်။

“အမျိုးသမီးဖြစ်နေတာကြောင့်ကို တစ်မျိုးဖြစ်နေတာ”^{၁၁}။

မူးယစ်ဆေးသုံးသော ကိစ္စတွင်လည်းကောင်း၊ မူးယစ်ဆေးရောင်းဝယ်ရာမှာ ပတ်သက်မိခြင်းနှင့် အခြားကိစ္စများတွင်လည်းကောင်း၊ ပြည့်တန်ဆာ အလုပ်ကဲ့သို့ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခံ၊ အပြစ်ပေးခံရတတ်သော တရားမဝင်လုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေကြလျှင်သော်လည်းကောင်း အမျိုးသမီး ဖြစ်နေခြင်း သက်သက်ကြောင့်ပင် သက်ရောက်မှု တစ်မျိုးတစ်ဖုံဖြစ်စေသည်က အမှန်ပင်။ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများနှင့် အခြားသက် ဆိုင်ရာမူဝါဒများတွင် အမျိုးသမီးများကိုလည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့ တွေ့ကြုံ ခံစားရသည်များကိုလည်းကောင်း မရှိသလို မဖြစ်သလို ထားလေ့ရှိသည်။ သို့မဟုတ် စကားညှပ်ပြောစရာ ကိစ္စတစ်ခုခုသဖွယ် တင်ပြလေ့ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများသည် နောင်ကြည်သွားရလေအောင် ရည်ရွယ်သော မူးယစ်ဆေးထိန်းချုပ်မှု မူဝါဒများဒဏ်ကို ပိုမိုဆိုးရွားစွာခံရစေခြင်းဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသူ အမျိုးသမီးများ၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ရောင်းဝယ်ရေးတွင် ပတ်သက်နေသော အမျိုးသမီးများ (အချို့မှာ တစ်ကိုယ်စာသုံးရန်ဆေးဝါးကို သယ်ယူသူမျှသာ)၊ နှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်းအားဖြင့် မူးယစ်ဆေး ဈေးကွက်နှင့် ပတ်သက်နေကြသူများ အပါအဝင် နောက်ဆက်တွဲ ဒဏ်ရာ

ဒဏ်ချက်များကို ခံစားနေရသော ထိုအမျိုးသမီး လူတန်းစားများအတွက်လည်း လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံမူဖြင့် တွေးဆ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်များ ရှိကြောင်းကို ဤစာတမ်းက အလေးထား တင်ပြလိုပေသည်။

အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ဤနေရာတွင် မမြင်သာသည့်တိုင် အောင် သူတို့သည် မူးယစ်ဆေးအရောင်းအဝယ်ဈေးကွက်တွင် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် လှုပ်ရှားပါဝင်နေကြသူများ ဖြစ်နေကြသည်ကို တင်ပြလိုသည်။ ပို၍အရေးကြီးသည်မှာ မိသားစုဘဝ၊ လူမှုအသိုက်အဝန်းများထဲမှ သူတို့၏ ဘဝအကြောင်းများ ပင်ဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးအရောင်းအဝယ်တွင် ထိုသူတို့သည် တိုက်ရိုက်မပတ်သက်နေသည့်တိုင်အောင် မအောင်မြင်သည့် မူးယစ်ဆေး ထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒများ နှင့် မတန်တဆ နောင်ကြဉ်အောင်ပြုသော ကြီးမားလှသည့် ပြစ်ဒဏ်များကြောင့် နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်ကို ခံစားရသူများတွင် အမျိုးသမီးတို့ ပါဝင်နေပေသည်။ သူတို့၏ အိမ်သားများဖြစ်ကြသော သားများ၊ ခင်ပွန်းများ၊ တူများ၊ အစ်ကိုမောင်များ မူးယစ်ဆေးအမှုဖြင့် ထောင်တန်းကျနေချိန်တွင် ထိုအမျိုးသမီးများမှာ မိသားစု တာဝန်ကို ဒိုင်ခံယူကြရသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများသာလျှင် မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏ အကျိုးဆက်များကို ခါးစည်းခံရသူမဟုတ်ကြပေ။ ထိုသို့မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏ အကျိုးဆက်များ အမျိုးသမီးများအပေါ် သက်ရောက်နေပုံကို စဉ်းစားရုံသက်သက်ဖြင့် လုံလောက်မည် မဟုတ်ဘဲ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သော မူဝါဒများကို ဆွေးနွေးသောအခါ ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အမျိုးသမီးတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ကျယ်ပြန့်စွာ ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်သည်မှာ သေချာပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေနှင့် ဤစာတမ်းက မီးမောင်းထိုးပြလိုသည်မှာ လူမှုဘဝ တည်ဆောက်ရသော အလုပ်များနှင့် ဖြတ်သန်းရပုံများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အရေးပါပုံကိုပင် ဖြစ်သည်။^{၁၂} အိမ်ထောင်စုတစ်ခုချင်းအဆင့် လူမှုဘဝတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင်^{၁၃} ငွေမဝင်သောအလုပ်များ အများအပြား ပါဝင်နေသလို လူတို့အသက်ရှင်နေထိုင် ရှင်သန်နိုင်ရေးအတွက် မဖြစ်မနေလိုအပ်သော အဆက်အဆံပြုခြင်းများ၊ အများနှင့် ပေါင်းစုနေထိုင် ဖြစ်တည်ခြင်းများပါဝင်နေပေသည်။ ထိုလူမှုဘဝတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ကလေးများကို ဘာသာရေးပွဲလမ်းများကို ခေါ်ဆောင်သွားခြင်းများမှသည် အတူတကွ ထင်း

ကောက်ရခြင်း၊ ရေငင်ရခြင်း၊ အဝတ်ချုပ်၊ အဝတ်လျှော်ရခြင်း၊ စားစရာနှင့်ဆေးဖက်ဝင် သစ်မြစ်သစ်ဥများ အပင်များကို ရှာဖွေရခြင်း၊ စားစရာများ ပြင်ဆင်ချက် ပြုတ်ခြင်းနှင့် စားသောက်ခြင်းများအထိ ပါဝင်နိုင်သည်။ လူမှုဘဝ တည်ဆောက်ရေးကိစ္စမှာ ဘဝရှင်သန်ရေးအတွက် နိစ္စဓူဝမပြတ် ဆောင်ရွက်ရန်လုပ်ကိုင်နေကြရသော်လည်း ထိုလုပ်အားများကို ထိုက်သင့်သလောက် အသိအမှတ်ပြုခံရလေ့မရှိပေ။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းမငယ်ကလေးများ၏ အလုပ်ဟုသာ မှတ်ထင်ထားကြခြင်းရှိသလို ဝင်ငွေရသော အလုပ်ဟု သတ်မှတ်ထားသည့် ကိစ္စများနှင့် ရောနှောထားလေ့ ရှိကြပြန်သည်။ ရံဖန်ရံခါတွင် ထိုကဏ္ဍနှစ်ခုမှာ ခွဲခြားမရပေ။ ဥပမာ-ဈေးကွက်တွင် ရောင်းချရန် ဘိန်းစိုက်ခြင်းနှင့် မိသားစုတာဝန်ကို ခွဲခြားမရ သကဲ့သို့ပင်။ ထိုအတွေးအမြင်ရှုထောင့်ကို အသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် ပုံမှန်တွဲမြင်နေကြသည့် အိမ်အလုပ်ဟူသောဘောင်ကို ကျော်လွန်ကာ အမျိုးသမီးများ ပါဝင်နေရသည့် ဘဝရှင်သန်မှုအတွက် ပဓာနကျလှသော အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံရှိသော အခန်းကဏ္ဍများကို ဆွေးနွေးတင်ပြသွားပါမည်။

၂။ မြန်မာနိုင်ငံ ဘိန်းစိုက်ဒေသများတွင် အမျိုးသမီးတို့၏ အခန်းကဏ္ဍ နှင့် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ပတ်သက်နေပုံများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှရှိ နိုင်ငံများနှင့် ဩစတြေးလျားနိုင်ငံများထံသို့ ဘိန်းနှင့်ဘိန်းဖြူတင်ပို့နေသော အဓိကနိုင်ငံ တစ်ခုဖြစ်သည်။^{၁၄} ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်တွင်ရှိသော အိမ်ထောင်စု ကိုးစုကျစီတွင် တစ်အိမ်ထောင်သည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးသောအလုပ်နှင့် တိုက်ရိုက် ပတ်သက်နေသည်ဟု UNODC က ခန့်မှန်းသည်။^{၁၅}

ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် သမိုင်းအစကို အမျိုးသမီးများက ပြန်ပြောင်းပြော ပြကြရာတွင် ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူကြပါ။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း ပင် လောင်းမြို့နယ်တွင် ဘိန်းခင်းများ စိုက်ပျိုးခြင်းကို မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာ လက်ဆင့်ကမ်း လုပ်ကိုင်လာကြသည်ဟု ဆိုသည်။ လွိုင်လင်နှင့် ဟိုပုံးကဲ့သို့ အနီး အနားတွင်ရှိသော အခြားနေရာများတွင်မူ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြောင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်အကိုင်များ ပျက်စီးခဲ့ကြပြီး အိုးအိမ်ကို စွန့်ခွာကြ ရခဲ့သည့် အဖြစ်အပျက်များ ပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက် ဘိန်းကို ၁၉၉၀ ကျော် ကာလများက စတင်စိုက်ပျိုးလာကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း မိုင်းပြင်းမြို့နယ်တွင်မူ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများသည် စတင် စိုက်ပျိုးလာသည်မှာ ငါးနှစ်ခြောက်နှစ်မျှသာ ရှိသေးသည်။ ထိုသို့ ကွာခြားမှုများ ရှိကြသော်လည်း ဘိန်းစိုက်သည့်အလုပ်မှာ သူတို့လုပ်ကိုင် စားသောက်နိုင်သော တစ်ခုတည်းသော အလုပ်အကိုင်မျိုးဟု မဆိုနိုင်လျှင်ပင် တွက်ခြေကိုက်သော အလုပ်အကိုင်အနည်း အကျဉ်းကလေးထဲမှ တစ်ခုဖြစ်နေပြန်သည်။

ဟိုပုံးမြို့နယ်မှ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်က ဆိုလျှင်

ကျွန်မ ဘိန်းမစိုက်ခင်တုန်းက သနပ်ဖက်စိုက်တယ်။ ဘိန်းစိုက်တာက တစ်ပိဿာကို ၆ သိန်း ၇ သိန်းရတယ် (ယူရိုငွေဖြင့် ၁.၆ ကီလိုကို ၃၀၀မှ ၃၅၀ ရရှိ) ဆိုရင်^{၁၆} သနပ်ဖက်က တစ်ပိဿာကို ၃၀၀၀-၄၀၀၀ ကျပ်ပဲ (၁.၆ ကီလိုလျှင် ၁.၅ ယူရိုမှ ၂ ယူရို) ရတယ်။ ကျွန်မတို့ မိသားစုအတွက် သနပ်ဖက် စိုက်ရင် စားလို့မလောက်ဘူး။ ဒါကြောင့်မို့လည်း ဘိန်းကို စိုက်ဖြစ်သွားတာ။

အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့သည် ဘိန်းစိုက်ခင်းများတွင် ယူကြရသော တာဝန်မှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ မြေပြင်ခြင်းမှအစ ပေါင်းနှုတ်ခြင်းနှင့် ရိတ်သိမ်းခြင်းအထိ လုပ်ကိုင်ကြရပုံ မကွာလှ။ အမျိုးသမီး ဘိန်းစိုက်တောင်သူတစ်ဦးက ဆိုသည်မှာ အမျိုးသားများသည် မြေကို ထွန်ယက်ရသော်လည်း

အဲဒီအလုပ်ပြီးသွားရင် ကျန်တဲ့စိုက်တဲ့ပျိုးတဲ့အလုပ်တွေမှာ မိန်းမတွေက ပိုပြီး လုပ်အားထည့်ရတယ်။ ဘိန်းသီးတွေပေါ်မှာ ခြစ်ကြောင်းကလေးတွေ ပေးပြီး အစေးခြစ်ရတဲ့အလုပ်မှာ အမျိုးသမီးတွေက ပိုတော်တယ်။ ဘာကြောင့်လဲ ဆိုသူတို့က အလေအလွင့်မရှိအောင် ဂရုစိုက်တယ်။ ဒါကြောင့်မို့လည်း ဘိန်းခင်းထဲမှာ လုပ်စရာတွေ ပိုရှိနေတာ မိန်းမတွေပဲ။

ဘိန်းခင်းများနှင့် အခြားစိုက်ခင်းများအပြင် အမျိုးသမီးများသည် ချက်ပြုတ်ခြင်း၊ အဝတ်လျှော်ခြင်း၊ ကလေးထိန်းခြင်းနှင့် ကြုံလျှင်ကြုံသလို လုပ်ရသော ရဟန်းများကို ဆွမ်းကပ်ခြင်းနှင့် ရွာကို ရဲနှင့်စစ်ဘက်မှ အရာရှိများလာသည့်အခါ ချက်ပြုတ်ကျွေးရခြင်း အစရှိသည်တို့အပါအဝင် အခြား အိမ်မှုကိစ္စများကိုလည်း စီမံဆောင်ရွက်ကြရသည်။ အမျိုးသမီးအများစုအတွက် နေ့စဉ်လုပ်ငန်းခွင်မှာ မနက် လေးနာရီလောက်ကပင် စတင်ပြီး ညရှစ်နာရီ ကိုးနာရီလောက် သို့မဟုတ် လုပ်စရာကိစ္စများ ပြီးစီးသည့်အချိန်မှ နားနိုင်ကြသည်။

မိုင်းပြင်းမြို့နယ်မှ အသက် ၃၀ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ အဆိုအရ

အစိုးရဌာနကလူတွေ လွယ်လွယ်နဲ့ မရောက်နိုင်တဲ့နေရာတွေမှာ စိုက်ရတော့ ဘိန်းခင်းထဲကိုရောက်အောင် ၄-၅ နာရီလျှောက်ရတယ်။ ကျွန်မကတော့ မနက် အစောကြီးထပြီး မိသားစုအတွက် ချက်ပြုတ်၊ ပြီးတော့ ကလေး (၆ယောက် စာ) တွေအတွက် စားသောက်ဖို့ ပြင်ဆင်ရတယ်။ ပြီးတော့ ဘိန်းခင်းထဲကိုဒါမှ မဟုတ် တောင်ယာထဲကို သွားရတယ်။^{၂၃} အိမ်ကို ညနေခင်းမှ ပြန်ရောက်ပြီးရင် တော့ အိမ်အလုပ်တွေ ဆက်လုပ်ရတာပေါ့။

ထိုနည်းတူပင် ဟိုပုံးမြို့နယ်မှ အသက် ၅၀ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကြီးကလည်း

ကျွန်မက မနက်အစောကြီး ထရတယ်။ ချက်ပြုတ်ပြီး မြေးနှစ်ယောက်ကိုထိန်း၊

အိမ်အလုပ်လည်းလုပ်။ ပြီးရင်တော့ နေ့လည်စာ ချိုင့်ထဲထည့်ပြီး စိုက်ခင်းထဲ ဆင်းရတယ်။ ရောက်ရင် စိုက်ခင်းထဲမှာ အလုပ်လုပ်ပြီး ညနေ အိမ်ပြန်ရောက် တော့ ချက်ပြုတ်ပြီး အိမ်အလုပ်လုပ်။ အိမ်အလုပ်တွေ အားလုံး ပြီးတော့မှ ကျွန်မအိပ်ယာဝင်တယ်။

ဘိန်းစိုက်ရသည့်အလုပ်အပြင် (စိုက်ခင်းအတွက် မြေယာကို ပြုပြင်သည့် အချိန်မှစကာ ရိတ်သိမ်းချိန်အထိ ရာသီတစ်ခုလုံးမှာ လေးလမျှကြာသည်) လက်ဖက်၊ ကော်ဖီ၊ ထောပတ်သီး၊ လိမ္မော်၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ဂျင်း၊ နနွင်း၊ သနပ်ဖက်၊ ပြောင်း၊ မုန်ညင်းနှင့် ငှက်ပျောတို့ကဲ့သို့ အခြားဥပဒေနှင့် လွတ်ကင်းသည့်အခြား သောသီးနှံများကိုလည်း ရောင်းချရန်နှင့် အိမ်တွင်စားသုံးရန်အတွက် အမျိုးသမီး တို့က စိုက်ပျိုးကြသည်။ (အချို့သော နယ်မြေများတွင် လက်ဖက်ကို Green tea လက်ဖက်ခြောက်စိမ်းအဖြစ် ပြုပြင်ထုတ်လုပ်ကြသည်။) အချို့အိမ်ထောင်စု များက ပျားရည်ကဲ့သို့ တောင်ထွက်ပစ္စည်းများကို ရှာဖွေရောင်းချကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့တောထဲဝင်ပြီး ရှာဖွေနိုင်သော တောထွက်ပစ္စည်းများမှာ တစစ ပိုမို ရှားပါးလာသည့်အတွက်ကြောင့် ထိုအလုပ်မှာ များစွာခက်ခဲလာသည်။ အချို့သော တောင်သူများမှာ အခြားစိုက်ခင်းထဲတွင် နေ့စားအလုပ်သမားအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခြင်းလည်း ရှိကြသည်။ အဆိုပါနည်းလမ်းများမှ ရရှိသောဝင်ငွေသည် ဘိန်းစိုက်သည့် ငွေနှင့်ယှဉ်သော် နည်းပါးလှသည်။

ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်း၊ တောင်ကြီးခရိုင်၊ ဆီဆိုင်မြို့နယ်အတွင်းမှ ဘိန်းစိုက်သော အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ကိုဗစ်-၁၉ကပ် ဘေးပြင်းထန်နေသော ကာလအတွင်းက ပြောကြားခဲ့သည်မှာ-

နေ့စားအလုပ်သမားတစ်ယောက်အတွက် တစ်နေ့ရတာက သုံးထောင် (၁.၅ ယူရို) ပဲရှိတယ်။ ဒီအလုပ်သမားခန့် ထမင်းစားဖို့တောင် မလွယ်ဘူး။ ဆန်တစ် ပြည်ကို အရင်က ၁၅၀၀ ပဲရှိတာ (တပြည်မှာ ၂ ကီလိုခန့်)။ အခုက ဆန်တစ် ပြည်ကို နှစ်ထောင် ဖြစ်သွားပြီ။ ဆန်ဈေးကတက်လာပေမယ့် နေ့စား အလုပ် သမားခ ကျကျသွားတယ်။ အဲဒီဝင်ငွေက ဆန်နဲ့ ဆားပဲဝယ်လို့ရမယ်။ ဟင်းသီး ဟင်းရွက်နဲ့ပဲ စားနိုင်မယ်။ ဒီပိုက်ဆံနဲ့ ဘာအသားမှ ဝယ်လို့မရဘူး။

သူက ဆက်ပြောပြသည်မှာ

ကျွန်မတို့ ဘိန်းကိုပဲ ဆက်စိုက်နေရတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့တခြား အလုပ်တစ်ခုခုကို စဖို့ ပိုက်ဆံမရှိဘူး။ တခြားလုပ်ငန်းကိုလည်း ဘယ်လို လုပ်ရမှန်း မသိဘူး။ တကယ်ဆို ဘိန်းကို မစိုက်ချင်တော့ဘူး။ အခုဈေးက မကိုက်တော့ဘူး။ နည်းတယ်။ ဘိန်းစိုက်ရတာ အင်မတန်ပင်ပန်းတယ်။ ဒီနှစ်တော့ ပြောင်းတွေ ပိုစိုက်ထားတယ်။ ဒါပေမယ့် သူလည်း ဈေးတော်တော် ကျနေတာပဲ။ တစ်ပိဿာကို ၃၀၀ (ကျပ်) (၀.၆ ကီလိုကို ၀.၁၅ ယူရိုသာရရှိ) ပဲရတယ်။ အစိုးရကပေးတဲ့ဈေးက တစ်ပိဿာကို ၂၀၀ ပဲရတယ်။ တစ်ပိဿာ ၅၀၀ လောက်ရမှ လုပ်စားလို့ရမယ်။ ပြောင်းကိုစိုက်တော့ ဒေသမျိုးပဲ စိုက်တယ်။ တချို့ကတော့ CP ပြောင်းတွေစိုက်ကြတယ်။ သူတို့က ဈေး နည်းနည်းပိုရတယ်။ CP ပြောင်းက ဒေသမျိုးထက် နည်းနည်းပိုကြီးတယ်။ ပွဲစားတွေကတော့ ဒေသမျိုးစိုက်ရင် ဈေးမကောင်းဘူး ဘာညာပြောကြတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ သူတို့ပွဲစားတွေကို ရောင်းလိုက်တုန်းက ဒေသမျိုးမို့လို့ ဈေး မကောင်းဘူး။ သူတို့ ပေးသလောက်ပဲရတယ်။ တစ်ပိဿာ CP ဆိုရင် ၃၆၀ ရတာကို ကျွန်မ ပြောင်းကိုကျ ဒီကမျိုးစေ့မို့လို့ ၂၅၀ ပဲပေးတယ်။

ရပ်ရွာထဲ၌ မင်္ဂလာဆောင်နှင့် အသုဘကဲ့သို့သော လူမှုရေးကိစ္စနှင့် ပွဲ လမ်းများရှိသည့်အချိန်ကလွဲ၍ အမျိုးသမီးများမှာ အလုပ်နှင့်လက် ပြတ်သည့် အချိန်ရှားလှသည်။ အမျိုးသားများကမူ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးကိစ္စများတွင် အချိန်ပိုပေးနိုင်ရုံသာမက အားလပ်ချိန်လည်း ပို၍ရရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် တောင် ထူထပ်ပြီး ဝေးလံသည့်နေရာလှိုင်လင်မြို့နယ်ဆန်းဒေသတွင် နေထိုင်ကြသော အမျိုးသမီးများကမူ မိုးသည်းသောနေ့များတွင် ဝိုင်းဖွဲ့ပြီးစုဝေးကာ စိုက်ပျိုးရေး နည်းလမ်းများနှင့် ပတ်သက်သော နည်းလမ်းများအပါအဝင် နိစ္စဓူဝ အသုံးတည့် နိုင်သောစိတ်ကူးအကြံများကို ပြောဆိုကြလေ့ရှိသည်ဟု ရှင်းပြကြသည်။ တစ်အိမ် ထောင်နှင့်တစ်အိမ်ထောင် စိုက်ခင်းအတွက် အမျိုးသမီးအချင်းချင်း ကူညီလုပ် ကိုင်ပေးရန် အကူအညီတောင်းခြင်းများရှိသလို မိမိကို ကူညီထားသူအပေါ် အတုံ့ အလှည့် တုံ့ပြန်မှုများလည်းရှိကြသည်။ ထိုသို့ အတူတကွ စုပေါင်းနေထိုင်ရင်း သွေးစည်းကြကာ အပြန်အလှန်ကူညီကြသည့် စိတ်ဓာတ်ကို အခြားဒေသများရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများကြားတွင် လည်းတွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

မိုင်းပြင်းမြို့နယ်မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ပြောကြားသည့် အောက်ပါ စကားမျိုးကို အခြားဒေသများတွင်လည်း ကြားသိခဲ့ရသည်။

ကျွန်မတို့ ဘိန်းစိုက်တောင်သူတွေက တစ်ယောက်နဲ့ တစ်ယောက်ကူညီကြ တယ်။ ပေါင်းနှုတ်ဖို့၊ မြေရှင်းဖို့က အစပေါ့။ အဲဒီလိုပဲ ဘိန်းအစေးဖြစ်တော့ လည်း အချင်းချင်းကူကြတာပဲ။ အမျိုးသမီးတွေက ဘိန်းခင်းထဲမှာ ပိုအလုပ် လုပ်ရတယ်။ အတူတူရှိတဲ့အချိန်ပိုများတယ်။

မိသားစုကို စောင့်ရှောက်ရန် လုပ်ကိုင်ရသော မြားမြောင်လှသော အလုပ် ကိစ္စများတွင် ဘိန်းစိုက်တောင်သူအမျိုးသမီးတို့၏ ဗဟုသုတနှင့် ကျွမ်းကျင် တတ်မြောက်မှုများသည် များပြားလှသည်။ ဘိန်းစိုက်ခြင်းလုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အိမ်၏ ဝင်ငွေလုံလောက်စွာ ရရှိနိုင်စေရန်အတွက် အထွက်ကောင်းရန် အရေးကြီး လှကြောင်း၊ ဘိန်းစေ့ကောင်းကောင်းရစေရန် အချိန်ကို အလုပ်လုပ်နိုင်ခြင်းက အရေးကြီးကြောင်း၊ အခြားအပင်လှေးအပင်များ ပေါင်းပင်များနှင့် မရောနှော ရန်လိုကြောင်း၊ မိသားစုစားရန် စိုက်ထားသော မုန်ညင်းအပါအဝင် ဘိန်းနှင့် မရောနှောရန်လိုကြောင်း အမျိုးသမီးများစွာက မှတ်ချက်ပြုကြသည်။ မိုးရေ သို့မဟုတ် ရေသွင်းမြောင်းမှ ရေကိုအနေတော်ဖြစ်စေရန်မှာ အရေးကြီးလှပြီး မြေဩဇာကို သင့်တင့်စွာ ထည့်တတ်ဖို့လိုကြောင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ထို အမျိုးသမီးများ ပြောကြားခဲ့သည့်အထဲတွင် ပေါင်းသင်ရသည့် အချိန်ကာလက မှန်ကန်ရန်လိုကြောင်း မှတ်သားရသည်။ ရိတ်သိမ်းချိန်တွင် အမျိုးသမီးများ သည် မျိုးစေ့ကို နောက်တစ်ရာသီတွင် စိုက်ပျိုးရန် သိမ်းဆည်းကြရသည်။ ဆီဆိုင် မြို့နယ်အပါအဝင် နေရာအချို့တွင် တွေ့ရသော အမျိုးသမီးအချို့ကမူ ရာသီ ဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် ပိုဆိုးလာသော အခြေအနေများကို ရှင်းပြသည်။ မိုးကို ခန့်မှန်းဖို့ ခက်လာခြင်း၊ ရာသီတွင် ပုံမှန်မရွာခြင်းနှင့် လေတိုက်ခြင်းတို့က အပင် များကို ပျက်စီးစေသည်။

အတွေ့အကြုံများကို ဝေမျှခဲ့ ကြသော အမျိုးသမီးအများစုတွင် ဘိန်း အရောင်းအဝယ် သို့မဟုတ် သယ်ယူပို့ဆောင်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ ရှားပါးသည်။ မိမိတို့ကျေးရွာ သို့မဟုတ် ရွာအပြင်ဘက်တွင် ကုန်သည်များနှင့် ထိတွေ့ရောင်းချရသည့်အလုပ်ကို အမျိုးသားများကသာ အဓိက ဆောင်ရွက် ကြသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးကြောင့် ဖြစ်လာရသော အခြေအနေကို

တောင်ကြီးခရိုင်၊ ဟိုပုံးမြို့နယ်မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ဆိုသည်မှာ

အခုဆို ဝယ်သူမလာဘူး။ ၂ ပိဿာ ၃ ပိဿာလောက် မရောင်းရလို့ (3.2-4.8 kg) ဒါကြောင့်မို့လို့ ဒီနှစ်စိုက်တဲ့အထဲ ထည့်ထားတဲ့ ပိုက်ဆံတွေကို ကာမိအောင် မမြတ်ဘူး။

၂.၁ မြေယာ၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိကြပုံ

ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ၏ စိုက်ပျိုးနိုင်သောမြေပမာဏမှာ မိသားစု အရွယ်အစားနှင့် ၎င်းတို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်သော အရင်းအနှီး ပမာဏပေါ်တွင် များစွာမူတည်သည်။ ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အခြေအနေချင်းလည်း ကွာခြားနိုင် သည်။ သို့ရာတွင် ပျမ်းမျှအားဖြင့် တစ်အိမ်ထောင်လျှင် တစ်ဧကမှ ၁၂ ဧက (တစ်ဧကလျှင် ၀.၄ ဟက်တာ) လုပ်ကိုင်နေကြလေ့ရှိသည်။

ဆီဆိုင်မြို့နယ်မှ ဘိန်းစိုက်တောင်သူ အသက်၄၅ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကြီး တစ်ဦး၏ အဆိုအရ

တချို့တွေက မြေအပိုင်ရှိတယ်။ တချို့ကကျ သူများမြေကို ငှားပြီး စိုက်ရတာ။ မြေငှားခက ဘိန်းအထွက်နှုန်းပေါ် မူတည်ပြီးပေးရတယ်။ တချို့ဆိုရင် စိုက်လို့ရတဲ့ ဘိန်းရဲ့တစ်ဝက်ကို ပေးရတယ်။

ငွေကြေးအဆင်ပြေသော အိမ်ထောင်စုများကမူ မြေကိုထပ်ငှားပြီး စိုက် ပျိုးတတ်ကြသည်။ အလုပ်သမားလည်း ထပ်ငှားလေ့ရှိကြသည်။ အချို့နေရာ များတွင် လယ်သမားများသည် မိမိဘိန်းစိုက်ခင်း အကျယ်အဝန်း အတိအကျကို ဧကနှင့် မတွက်ကြသလို အမှတ်အသားမပြုကြသည်များလည်း ရှိသည်။ ဆီဆိုင်ရှိ အသက် ၄၅ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကြီးကမူ တောင်ပေါ်မှာ စိုက်ထားတယ်လေ ဟုသာ ရည်ညွှန်းသည်။

အချို့သော လူမျိုးစုရပ်ရွာများတွင် အမျိုးသမီးများသည် မြေယာကို အမွေဆက်ခံနိုင်ပြီး မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ အခွင့်အရေးရှိသော နယ်များတွင် အိမ်ထောင်ကျသောအခါ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုကို လင်ဆိုင်မယားဆိုင် အဖြစ် ပူးတွဲသတ်မှတ်လေ့ရှိပြီး ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးစလုံး၏ အမည်ပေါက်ဖြစ်အောင်

ထားလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဒေသခေလေ့ထုံးတမ်းအရ မြေသည် ဇနီးနှင့်ခင်ပွန်း နှစ်ဦးတွဲ ပိုင်ဆိုင်ကြခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း ဒေသအသီးသီးတွင် အင်တာဗျူးခံသော အမျိုးသမီးများစွာ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမှာ မြေကွက်ကို ခင်ပွန်း အမည်ဖြင့်သာ ထားလေ့ရှိကြသည်။

ခေလေ့ ထုံးတမ်း မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အလေ့အထများ သို့မဟုတ် မြေကို အများစုပေါင်း စီမံကြသော ခေလေ့ထုံးစံများကို ဘိန်းစိုက်ပျိုးရာဒေသများတွင် လိုက်နာနေကြဆဲ အဖြစ်များလည်းရှိသည်။^{၁၉}

မိုင်းပြင်းမြို့နယ်ထဲမှ လားဟူ အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ အဆိုအရ

ဒီမှာက ကျွန်မတို့မြေကို ကျွန်မတို့ ရိုးရာခေလေ့ထုံးစံအတိုင်းပဲ စီမံလုပ်ကိုင် ကြတယ်။ တောင်ယာလုပ်တဲ့မြေကို ဘယ်သူကမှ မပိုင်ဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မ တို့ နာမည်ပေါက်တဲ့ မြေကိုတော့ အမွေပေးခဲ့လို့ရတယ်။ သမီးရော သားရော အချိုးတူပဲ အမွေခွဲပေးနိုင်တယ်။

အဲဒီဒေသက အခြားလားဟူ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ကလည်း

ကျွန်မတို့မှာ မြေတွေအကျယ်ကြီးရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘယ်သူ ဘယ်ဝါပိုင် တယ်ရယ်လို့ နာမည်မပေါက်ဘူး။ ကျွန်မတို့ကြိုက်တဲ့နေရာ ကျွန်မတို့စိုက် လို့ရတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မတို့မှာ ဥပဒေကြောင်းအရ အကျိုးဝင်တဲ့ ဘာစာ ရွက်စာတမ်းမှ မလုပ်ထားဘူး။

ရပ်ရွာများစွာသည် ဒေသခေလေ့ထုံးစံများအတိုင်း မြေယာကို စုပေါင်း လုပ်ကိုင်သော စနစ်ဖြင့် စီမံလာကြသည်မှာ မျိုးဆက်များစွာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ် သည်။^{၂၀} ရာစုနှစ်များစွာ ကြာမြင့်ခဲ့ဖူးဖူးရှိသော ထိုစနစ်မှာ(မည်သည့် သီးနှံကို စိုက်ပျိုးသည်ဖြစ်စေ) ဤဒေသများရှိ တောင်သူများအတွက် ပင်မအသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာခေလေ့ပင်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် ထိုခေလေ့များမှာ ၂၀၁၈ ခုနှစ်က ပြင်ဆင်လိုက်သော မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်း များစီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေ (VFV Law) အစရှိသည့် မြေယာမူဝါဒများ၏ ခြိမ်းခြောက် ခြင်းကို ခံနေရပြီဖြစ်သည်။^{၂၁} မြေလွတ်၊မြေလပ် နှင့် မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေး

ဥပဒေအရ အစိုးရသည် ကျေးရွာလူထုပိုင်မြေများနှင့် သစ်တောမြေများကို ပြည်တွင်းပြည်ပလုပ်ငန်းရှင် ကုမ္ပဏီကြီးများအား ပြန်လည်လွှဲပြောင်း ဝေခြမ်းပေးနိုင်သည့် အာဏာကိုရယူထားသည်။ ထိုသို့ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော မြေများတွင် တောင်ပေါ်ရွှေ့ပြောင်း တောင်ယာမြေများ၊ ပလပ်မြေများနှင့် မြေနိမ့်ဒေသများမှ အမည်ပေါက် မဟုတ်သေးသောမြေယာများအထိ ပါဝင်သည်။^{၂၂} တောင်သူတစ်ဦးက ပြောကြားရာတွင်

ကျွန်တော်တို့ မြေမှာ ကျွန်တော်တို့ နေထိုင်လုပ်ကိုင် စားသောက်လာတာ ကြာလှပြီ။ ဒီမြေပေါ်မှာ ကျွန်တော်တို့ စိတ်ချလက်ချ လုံလုံခြုံခြုံအလုပ်လုပ်လို့ရတယ်။ အလုပ်လုပ်ဖို့ မြေရှိလို့ရှိရင် စားစရာ မပူရဘူး။ ဝင်ငွေပူစရာမလိုဘူး။ တခြားမိသားစု လိုအပ်ချက်တွေကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းနိုင်တယ်။ အခုက ဒီဥပဒေကြောင့် ကိုယ့်လုပ်နေတဲ့မြေကို ဆုံးရှုံးရမလို့ဖြစ်နေတာ။^{၂၃}

ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့်လုပ်ငန်းမှ ရသောဝင်ငွေသည် အိမ်ထောင်အများစု၏ ၅၀-၇၀% သောဝင်ငွေကို အထောက်အကူပြုနေသည်။ ဘိန်းစိုက်ခြင်းမှ ရသောဝင်ငွေကပင် အစားအသောက်၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပညာရေးတွင် အဓိကသုံးနေရသော ငွေဖြစ်နေပြန်သည်။ ဥပဒေနှင့်အညီ စိုက်ပျိုးနိုင်သော ပြောင်းနှင့် ငှက်ပျောက်သို့ စိုက်လျှင်ရှင်ရန် ခက်ခဲလှသော တောင်ပေါ် မြေမြင့်ဒေသများပေါ်တွင်နေကြသော မိသားစုများအတွက် ဘိန်းစိုက်ခြင်းမှ ရသော ဝင်ငွေအချိုးအစားကို ပို၍အားကိုးနေကြရပေသည်။ ရေတိုရေရှည် မိသားစု လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန်မှာ ဘိန်းကအရေးပါလှသောကြောင့် အမျိုးသမီးဘိန်းစိုက်တောင်သူ အများစုက ဘိန်းကို ပင်မမိသားစု စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအဖြစ် လက်ခံထားသော်လည်း သူတို့အမြင်တွင် ဘိန်းကို မူးယစ်ဆေး သို့မဟုတ် မူးယစ်စေတတ်သော ပစ္စည်းဆိုသော အမြင်ဖြင့် စိုက်နေကြခြင်းမဟုတ်ပေ။

နေရာများစွာတွင် အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်၏ ဝင်ငွေကိုထိန်းသိမ်းကာ နေ့စဉ်အသုံးစရိတ်ကို စီမံခန့်ခွဲသူများဖြစ်ကြသည်။

ဆီဆိုင်မြို့နယ်ထဲမှ ကလေး ၆ ယောက်ရှိသော အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ရှင်းပြသည်မှာ-

ဥပမာ- တကယ်လို့ ကျွန်မတို့ကမှာ ပိုက်ဆံ လေးသိန်း (ယူရို ၂၀၀)လောက် ရှိတယ်ဆိုပါတော့။ ကျွန်မတို့က အဲဒီပိုက်ဆံထဲက တစ်သိန်းကို ဆန်ဝယ်ရ တယ်။ နောက်တစ်သိန်းက မြေဩဇာဝယ်ရတယ်။ ကြက်ဈေးဖိုးက တစ်သိန်းနဲ့ မိသားစုကျန်းမာရေးအတွက် ဆေးကုရတာက တစ်သိန်းလောက်ရှိတယ်။

ထိုမြို့နယ်အတွင်းမှ အခြားအမျိုးသမီးတစ်ဦးက သူ့မိသားစုဝင်ငွေ သည် ဘိန်းစိုက်သည့်အပေါ် လုံးလုံးမှီခိုနေရကြောင်း ပြောပြခဲ့သည်။ စားစရာ နှင့် စိုက်ပျိုးစရိတ်အတွက် ပုံမှန်ကုန်သော ငွေကိုဖယ်လိုက်လျှင် ကျန်ရှိသော ငွေသည် အိုမင်းမစွမ်းသော မိဘများနှင့် ကလေးသုံးယောက်အတွက် စရိတ်ဖြစ် သွားရသည်ဟု ဆိုသည်။

အိမ်ထောင်တစ်ခုတွင် အဓိကကျသော ငွေရေးကြေးရေး ဆုံးဖြတ် ချက်များကို အိမ်ထောင်ဦးစီး ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးစလုံး တိုင်ပင်ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိကြ သည်။ ဥပမာ-မော်တော်ဆိုင်ကယ်ဝယ်ရန် သို့မဟုတ် စိုက်ပျိုးသည့်ကိစ္စတွင် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများလုပ်သင့်မလုပ်သင့် ဆုံးဖြတ်ကြရန်ကိစ္စများတွင် အတူတကွ စဉ်းစားကြ လေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်သော အိမ်ထောင်တွင်း ဆက်ဆံရေးသည်လည်း စီးပွားရေးအခြေအနေများနှင့် များစွာသက်ဆိုင်နေ ပေသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဘိန်းဈေးနှုန်း^{၂၄}ကျဆင်းလာ သော ကြောင့်လည်း ကောင်း တောင်သူများနှင့်မှီခိုနေရသော မိသားစုများသည် စားဝတ်နေရေး အလျဉ်မီရန် ပို၍ခက်ခဲလာသည်ကို ရှင်းလင်းစွာမြင်ခဲ့ရသည်။ ကျပ်တည်းလာမှုက အိမ်တွင်းငွေရေးကြေးရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် မသာယာ မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။

ဟိုပုံးမြို့နယ်မှ တောင်သူအမျိုးသမီးတစ်ဦးက

မိသားစု စီးပွားရေးကျပ်တည်းပြီး အလုပ်အကိုင်ကလည်းခက်၊ စားဖို့ သောက်ဖို့ ရှာရတာမလွယ်တော့ ကျွန်မယောက်ျားနဲ့ စကားပြောလို့ အဆင် သိပ်မပြေဘူး။ ဘိန်းလည်းမရောင်းရဘူး။ ဈေးကလည်း ပြုတ်ကျနေတယ်။ အခုဆို ထိုင်းမှာ အလုပ်သွားလုပ်တဲ့ သမီးလုပ်ခကို မှီခိုပြီးစားနေရတယ်။

လက်ရှိအစိုးရ၏ ပြည်သူ့ရေးရာဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထိုအမျိုးသမီးများ၏ အမြင်ကို မေးမြန်းကြည့်သောအခါ အမျိုးသမီးတောင်သူများစုက ပညာရေးနှင့်ကျန်းမာရေးကဲ့သို့သော အခြေခံဝန်ဆောင်မှုမျိုးကိုပင် ရရှိရန် အခွင့်အရေး နည်းပါးလှကြောင်း ပြောကြားကြသည်။ ဝေးလံလှသော ရွာတစ်ခုတွင် အနီးဆုံးတည်ရှိသည့် ဆေးရုံမှာ ဆိုင်ကယ်နှင့်သွားလျှင် တစ်နာရီစာ အကွာအဝေးတွင်ရှိပြီး မိုးရာသီတွင် ထိုခရီးစဉ်မှာ ငါးနာရီကြာ ခရီးဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။ လမ်းများ၊ တံတားများနှင့် အခြားအခြေခံအဆောက်အအုံများ လစ်ဟာချက်ကြီးမားလွန်းလှခြင်းက တောင်သူတစ်ဦး၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်း တာဝန်များကို ပိုမိုခက်ခဲစေတော့သည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများအပေါ် ကျရောက်သော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးမှာ ပိုမိုကြီးမားနေသည်။

အမျိုးသမီးများစွာသည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်နှင့် ကလေးများအတွက် အသိပညာရရှိရန် အခွင့်အရေးမှာ နည်းပါးလွန်းလှကြောင်း ပြောကြားကြပြီး စီးပွားရေး အခြေအနေကျဆင်း၍ ဝင်ငွေမမှန် နွမ်းပါးချို့တဲ့ခြင်းက ထိုအခြေအနေကို ပိုဆိုးစေနိုင်ကြောင်း စိုးရိမ်မှုကို ထုတ်ပြောခဲ့ကြသည်။

ဘိန်းကို ဆေးဝါးအဖြစ် အမျိုးသမီးများက သုံးစွဲပုံ

ဝေးလံခေါင်းပါးပြီး ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုအတွက် အခြေခံ အဆောက်အအုံနည်းပါးလှသော မြန်မာနိုင်ငံ နေရာအနှံ့အပြားတွင် ဘိန်းကို ယနေ့ ထက်တိုင်အောင် မိရိုးဖလာ ဆေးမြီးတို့အဖြစ် ကုသရာတွင် အသုံး ပြုနေကြဆဲဖြစ်သည်။ ဘိန်းကို ဆေးဝါးအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း ပြီး ဒေသိယပညာများကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ရာစုနှင့်ချီပြီး ထိန်းသိမ်းလာ ကြသည်။ ဘိန်းသည် အနာရောဂါများ သက်သာရန် လွယ်လွယ်ရနိုင်သော အရေးပါသည့် ဆေးဝါးတစ်ဖုံဖြစ်နေဆဲပင်။ ဘိန်းကို ဆေးဝါးအဖြစ် သုံးနိုင် ပုံကို အမျိုးသမီးများက ဤသို့ပြောပြသည်။

“အဖျားကျအောင် ဘိန်းကို အရက်နဲ့ တွဲသောက်ရတယ်။ ကိုယ်ပေါ်မှာ လည်း လူးရတယ်။” “ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှောနဲ့ ဝမ်းကိုက်တာဖြစ်ရင် သောက်လို့ရအောင် ဘိန်းကိုအိမ်တိုင်း နည်းနည်းတော့ ထားရတယ်။ နေမကောင်းတဲ့ တိရိစ္ဆာန်တွေကို ကုဖို့လည်း သုံးလို့ရတယ်။”

“ဘိန်းက ကျွန်မတို့အတွက်တော့ မရှိမဖြစ်ပဲ။ ကျွန်မတို့ ဘိန်းစိုက်တာ ရပ်ပစ်ချင်တယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မတို့ ဓာတုဆေးဝါးတွေကို ကြောက် တယ်။ ပြီးတော့ နွားတွေ ကျွဲတွေ ဖျားနာရင်ဘိန်းကိုပဲ ဆေးအဖြစ် သုံးရတာ။ ကလေးတွေ ဒဏ်ရာရရင် နေမကောင်းရင်လည်းပဲ ဘိန်းကို ဖျော်ပြီးတော့ တိုက်ရတာပဲ။ ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှောလည်း ကုလို့ရတယ်။ ဘိန်းစိမ်းက ဆေးအဖြစ် အများကြီးသုံးလို့ရတယ်”

“ချောင်းဆိုးတာတို့ ဝမ်းလျှောတာတို့ကို ဘိန်းနဲ့ကုလို့ရတယ်။ ဘိန်း မည်းကို မီးဖုတ်ပြီးတော့ မျိုလိုက်ရင် ဝမ်းလျှောပျောက်တယ်။ တအား ထိရောက်တယ်”

အကယ်၍ ကျောင်းထားရန် ငွေကြေးမပြည့်စုံသော အခြေအနေနှင့်ကြုံလာခဲ့လျှင် မိဘများသည် သားဖြစ်သူကိုသာ စာသင်ကျောင်းသို့ ပို့တတ်ကြပြီး သမီးဖြစ်သူကို ကျောင်းထုတ် ထားလိုက်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများ အတန်းပညာ မတတ်ခြင်းကြောင့် မဝံ့မရဲဖြစ်ကာ မိမိတို့အမြင်ကို ထုတ်မပြောကြတော့ခြင်း ခေါင်းဆောင်သည့်နေရာကို မယူကြတော့ခြင်းများလည်း ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ကို ရွာလူကြီးအနေနှင့် တွေ့မြင်ရန်ခဲယဉ်းလှသည်။

လားဟူ အမျိုးသမီးတစ်ဦးကမူ

ကျွန်မတို့ရွာမှာ အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်ဆိုလို့ မရှိဘူး။ ကျွန်မတို့က ပညာမတတ်ဘူး။ ဗမာလိုလည်း မပြောနိုင်ဘူး။

မိဘများက ကလေးအငယ်များကို စာသင်ကျောင်းသို့ပို့ရန် စရိတ်မတတ်နိုင်သည့်အလျောက် ကျောင်းထွက်ရသည့်နှုန်းမှာ မြင့်မားလှပြီး အထက်တန်းရောက်သူများထဲတွင် ကျောင်းထွက်ရတဲ့သူ ပို၍ပင်များသေးသည်။ မူလတန်းသည်။ ကျောင်းသို့ပို့ရန် မတတ်နိုင်သည့်မိဘများသည် ကလေးများကို အိမ်မှ နာရီပေါင်းများစွာ အကွာလမ်းလျှောက်သွားရသော ဘိန်းခင်းထဲသို့သာ ခေါ်သွားရတော့သည်။

ရမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း ဆီဆိုင်မြို့နယ်အတွင်းမှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် ထိုပြဿနာမျိုးကို ရင်ဆိုင်နေရပုံကို ဤသို့ရှင်းပြသည်။

ကျွန်မကလေးတွေက ကျွန်မနဲ့ မနေတော့ဘူး။ ကျွန်မသမီးက အခုဆို သီလရှင်ဖြစ်နေတယ်။ သားကတော့ ဘုန်းကြီးကျောင်းကို ကိုရင်လုပ်ဖို့ ပို့ထားတယ်။ ငွေကြေး သိပ်ကြပ်တည်းလာတော့ သူတို့ကို မမွေးနိုင်တော့ဘူး။ ဒါကြောင့်မို့ ဘုန်းကြီးကျောင်းကို ပို့လိုက်ရတယ်။ အဲဒီမှာဆိုရင်တော့ စာလေးဘာလေး တတ်မှာပေါ့။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုရားစာလည်းတတ်မယ်။

၂၂။ နောင်ကြည်စေအောင် အပြစ်ကြီးလေးစွာပေးသော မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများနှင့် သက်ဆိုင်သူများကို ပါဝင်ခွင့်မပေးထားသော မူဝါဒချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းများကြောင့် ဖြစ်လာရသည့် အကျိုးဆက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ စိတ်ကို မူးယစ်စေသော ဆေးဝါးများ ထုတ်လုပ်မှုကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ဘိန်းပပျောက်ရေးလုပ်ငန်းများကို အဓိကထားသော ဘိန်းထုတ်လုပ်မှု လျှော့ချရေးမူဝါဒများကို နောက်ဆုံး ခါးစည်းခံရသူများမှာ အသေးစား ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ ဖြစ်နေတတ်ကြသည်။ ထိုမူဝါဒများကို မည်ရွှေ့မည်မျှ အကောင်အထည်ဖော်သည်ဆိုသော အတိုင်းအတာမှာ နေရာဒေသနှင့် အုပ်ချုပ်သူ ဒေသန္တရအစိုးရပိုင်း အပေါ်မူတည်သည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်က အမျိုးသားမူးယစ် ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး မူဝါဒကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ဘိန်းစိုက်ပျိုးသောနေရာများတွင် အခြားအစားထိုးသီးနှံများစိုက်ပျိုးခြင်းကို အဓိကထားသော လမ်းညွှန်ချက်များ ပါရှိသည်။ ထိုအသစ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ပြီး တိုးတက်မှုသဘောဆောင်သည်ဟု ထင်ရသော မူးယစ်ဆေးထိန်းချုပ်ရေးမူများတွင် ရေရှည်တည်တံ့စေသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဘဝများကို တည်ထောင်ပေးပြီး ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်း ပပျောက်စေမည်ဟူသော အစီအစဉ်များ ပါရှိသည်။^{၂၅}

အမှန်တကယ်ပင် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသော ဧရိယာများတွင် ကော်ဖီနှင့် အခြားဈေးကွက်ရ သီးနှံများအပါအဝင် ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံစိုက်ပျိုးရေး အစီအစဉ်များအတွက် အကူအညီများပေးခြင်းများ ပေါ်ပေါက်လာကြပါသည်။ သို့သော် ထိုအစီအစဉ်များသည် ပမာဏအားဖြင့် ပြောပလောက်အောင် မကျယ်ပြန့်ခဲ့ပါ။ အင်တာဗျူးများတွင် ပါဝင်ကြသော အချို့အမျိုးသမီးများသည် ထိုအစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်ခဲ့ ကြသူများဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့က ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံ အစီအစဉ်များက အထောက်အပံ့ရနိုင်သည့် သူကို ရွေးချယ်ရာတွင် သတ်မှတ်ထားသော စည်းကမ်းများကို ဝေဖန်ထောက်ပြ ကြသည်။ ဥပမာ- အချို့အစီအစဉ်များတွင် တောင်သူတစ်ဦးသည် ၁.၅ ဟက်တာ မျှရှိသော မြေကိုစိုက်ပျိုးနေသူ ဖြစ်မှသာ အကူအညီရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည့် အချက်မျိုးဖြစ်သည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင်ပင် တောင်သူအမျိုးသမီးများစွာသည် ဘိန်းခင်းများကိုဖျက်ဆီးပစ်ရခြင်းများ ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နေပါက အနာဂတ်တွင် မည်သို့လုပ်ကိုင်စားသောက်ရမည်ကို ကြောင့်ကြနေကြမြဲဖြစ်သည်။

ဟိုပုံးမြို့နယ်အတွင်းမှ တောင်သူအမျိုးသမီးတစ်ဦးက ဘိန်းခင်းများ ပပျောက်
စေရေးတွင် ပါဝင်ရသော သူ့အတွေ့အကြုံကို ဤသို့ဝေမျှခဲ့သည်။

ဘိန်းခင်းပပျောက်ရေးအဖွဲ့တွေ ရောက်လာကြပြီးတော့ ကျွန်မတို့ဘိန်းခင်း
တွေကို ၂၀၁၇-၂၀၁၈ မှာ လာပြီး ဖျက်ဆီးကြတယ်။ ကျွန်မက ဒီလိုဖျက်ဆီး
ပစ်ကြတာကို မတရားဘူးလို့ ထင်လို့ အဲဒီတုန်းက ကျွန်မ အစေးခြစ်ထားတာ
တွေ သိမ်းထားတယ်။ အဲဒီတော့ သူတို့က ကျွန်မကို ခြိမ်းခြောက်တယ်။
ဒဏ်ငွေ တစ်သောင်းခွဲ (၇.၅ ယူရို)တပ်တယ်။

ဘိန်းခင်းများ ပပျောက်သွားခြင်းနှင့်အတူ အဖမ်းအဆီးခံရမည်ကို
ကြောက်ရွံ့ကြခြင်းမှာ ဘိန်းစိုက်ရပ်ရွာများတွင် သာမက ဘိန်းကုန်သည်များနှင့်
အဆက်အဆံပြုရသူများတွင်ပင် ရှိသည်။ မြန်မာအစိုးရမရောက်နိုင်သော အလွန်
ဝေးလံခေါင်ဖျားလှသည့် နေရာများတွင်နေထိုင်ကြသော အမျိုးသမီးများတွင်မူ
စိုးရိမ်စိတ်အတန်ငယ် လျော့ပါးပုံရသည်။

အမျိုးသမီးတောင်သူ တစ်ဦးက ရှင်းပြပုံမှာ-

တောင်သူတွေက ကိုယ့်နေရာက အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေကို ဘိန်းစိုက်ခွင့်ရဖို့
ပိုက်ဆံပေးထားရတယ်။ ပြီးတော့ အစိုးရကလာပြီး ဘိန်းပပျောက်ရေး
အတွက် အခင်းတွေကို ဖျက်ဆီးဖို့ စီစဉ်နေပြီဆိုရင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ရွာသား
တွေဆီကို ကြိုပြီး အကြောင်းကြားပေးတယ်။ ဥပမာ-ဘယ်အချိန်-ဘယ်နေ့မှာ
အစိုးရကလာပြီး ဖျက်မလဲပေါ့။ အဲဒီလိုနေ့တွေမှာဆို ဘိန်းစိုက်တောင်သူတွေ
ကို အိမ်မှာနေလို့ မရဘူး။ ကိုယ့်ဘိန်းခင်းနားမှာ နေလို့မရဘူး။ ပုန်းနေရတယ်။
တချို့ ဘိန်းခင်းတွေက ဖျက်ဆီးခံထိပြီး တချို့တွေကျ မထိဘူး။ ကိုယ့်
စိုက်ခင်းဘယ်တော့ ဖျက်ခံထိမလဲဆိုတာကိုတော့ အမြဲတမ်း စိုးရိမ်နေရတယ်။
တောင်သူတွေအတွက်က ဘိန်းရောင်းတဲ့ အချိန်ကျရင်လည်း စိုးရိမ်နေရ
တာပဲ။ တစ်ယောက်ယောက် မြင်သွားမလားပေါ့။ ဒါကြောင့်မို့ ဘိန်းရောင်းရင်
ရွာအပြင်မှာပဲ တိတ်တိတ်ရောင်းကြရတယ်။

ဘိန်းစိုက် တောင်သူများသည် မကြာခဏပင် ဘိန်းခင်းဖျက်ရန်လာ
တော့မည်၊ လာဖမ်းမည်ဆိုသော သတင်းစကားကိုကြားလျှင်၊ အစိုးရဘက်က

မိမိစိုက်ခင်းဘက် ရောက်လာမည်ဟု ကြားသောအခါမျိုးတွင် အချင်းချင်း “တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် တစ်ဆင့်စကားနဲ့ ကြိုအသိပေးတတ်ကြတယ်။” ဟု တခြားအမျိုးသမီးတစ်ဦးက ပြောကြားသည်။ ထိုကဲ့သို့ စိန်ခေါ်မှုများရှိနေသော်လည်း ၎င်းက ယုံယုံကြည်ကြည်ပြောကြားသည်မှာ

ဘိန်းမစိုက်တဲ့ မိသားစုတွေက ဘိန်းစိုက်တဲ့ မိသားစုတွေကို တလွဲမြင်ကြတာတွေ မရှိပါဘူး။ ဌာနေလူမျိုးတွေချည်းပဲဆိုတော့ အားလုံးက တစ်ယောက်ကို တစ်ယောက် နားလည်ကြတယ်။

၂.၃။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးသော ဒေသများတွင် ကျားမတန်းတူ ညီမျှမှု တိုးတက်စေရေး

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာအထိကျန်နေခြင်း၊ ဘိန်းစိုက်ခြင်းကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းနှင့် ခွဲခြားဘေးဖယ်ထားကြခြင်းများ ရှိခဲ့ပြီးနောက် လွန်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်တာကာလတွင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးတောင်သူများသည် မိမိတို့အသံကို မူဝါဒရေးရာအဆင့်အထိ အများကြားသိအောင် ပြောဆိုခွင့် ရလာခဲ့ကြသည်။ အစဉ်ကြီးထွားလာသော ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ ဖိုရမ်ကဲ့သို့ တောင်သူများအတွက် အရေးဆိုလှုပ်ရှားသည့် ပလက်ဖောင်းအသစ်များ၏ အင်အားနှင့် တစ်စတစ်စ ကျယ်ပြန့်လာသော ကွန်ရက်များကြောင့်ဟု ဆိုရမည်။ အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် ထိုမူဝါဒရေးရာ စကားပိုင်းများတွင် ပါဝင်သည့်သူများအထဲတွင် အနည်းစုသော ရာခိုင်နှုန်းကိုသာ ကိုယ်စားပြုသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့အသံကို တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် ပိုမိုကြားသိလာခဲ့ကြသည်။ ထိုပလက်ဖောင်းများ၊ စကားပိုင်းများတွင် ပါဝင်ရသည့်အတွက် ရလာသော ကျွမ်းကျင်မှုများ၊ တတ်မြောက်မှုများ အစရှိသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကိုလည်း သိရှိလာခဲ့ကြသည်။

စစ်အာဏာသိမ်းခြင်း၏ အကျိုးဆက်များ

တပ်မတော် (မြန်မာစစ်တပ်က) ၂၀၂၁ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် အာဏာသိမ်းခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC-န.စ.က) ကို ဖွဲ့စည်းပြီး တစ်နှစ်ခန့်အကြာ ၂၀၂၂ အစောပိုင်းတွင် နိုင်ငံသည် ပိုမိုနက်ရှိုင်းလှသော ကသောင်းကနင်းဖြစ်မှုများ၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် ပြည့်နှက်သော ဝဲဩဇာထဲသို့ ကျရောက်ခဲ့သည်။ န.စ.က သည် အတိုက်အခံအားလုံးကို ခြေမှုန်းရန်၊ အာဏာ သိမ်းယူမှုကို ဆန့်ကျင်ကြသူများအား အင်အားသုံးဖြိုခွင်းရန်၊ အကြမ်းဖက်ခြင်းလမ်းပေါ်တွင် မမှတ်မသုန်ရှိနေခဲ့ကာ အပျက်အစီးများ မည်မျှရှိသည့် တိုင်အောင်မမှုဘဲ ဖိနှိပ်မှုဖြင့် တိုင်းပြည်၏ အာဏာကို ဆက်လက် သိမ်းယူထားရန် သန္နိဋ္ဌာန် ချထားခဲ့သည်။ မြို့ရော တောပါမကျန် အရပ်ဘက်ပြည်သူများကို ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ခြောက်ခြားထိတ်လန့်စေခြင်း၊ ရိုက်နှက်ခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်းများ ရှိသလို စစ်ဘက်တွင်လည်း အဝေးပစ် အမြောက်များနှင့် လက်နက်ကြီးများသုံးခြင်း၊ လေကြောင်းမှ ဗုံးကျဲခြင်း အစရှိသည့် နည်းများအပါအဝင် စစ်တိုက်ရာတွင် အင်အားအလွန်အကျွံ သုံးခြင်းကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ထိုအခင်းအကျင်းများက မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှု အကူအညီအရေးပေါ်လိုအပ်သော ဘေးဆိုးကြီးများ ကျရောက်စေခဲ့ပြီး နေ့စဉ်သေဆုံးမှုများနှင့် ဒဏ်ရာရမှုများ မပြတ်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အာဏာ သိမ်းသည့် အချိန်ကစ၍ အသစ်တိုးလာခဲ့သော နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေး ရသူ အရေအတွက်မှာ စုစုပေါင်း ၂၈၀,၀၀၀ ခန့်ကျော်လွန်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည် ထောင်ပေါင်းများစွာသည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရာ ရှမ်းပြည်နယ် ထဲမှဖြစ်သည်။ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးကြရသူနှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အို

များဖြစ်ကြသည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။^{၂၆} အမျိုးသမီးများအပေါ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားခံရခြင်းများသည် အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး စစ်အာဏာရှင်ကို ဆန့်ကျင်သော လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်သော အမျိုးသမီးများကို ဖမ်းဆီးထားစဉ် စစ်တပ်က ကျူးလွန်ခဲ့သော အမှုများလည်း တိုးပွားလာသည်။^{၂၇}

သို့ရာတွင် ထိုကိန်းဂဏန်းများသည် တစ်နိုင်ငံလုံးခံစား နေရသော လူမှုရေးနိုင်ငံရေး ကပ်ဘေးများကို တလုံးတဝ စေ့အောင်ဖော်ပြနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ လူပေါင်းများစွာသည် အလွန်အမင်းကြပ်တည်း ခက်ခဲသောဒဏ်ကို ခံစားနေကြရပြီး အစိုးရသည် ပုံမှန်ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ကိုဗစ်-၁၉၏ ဆိုးကျိုးကြောင့်ပင် မူလကတည်းက စီးပွားရေးကျဆင်းနေခဲ့ပြီးသောနိုင်ငံတွင် စစ်အာဏာသိမ်းမှု၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် အိမ်ထောင်စုများစွာအတွက် လူမှုစီးပွား အခြေအနေများမှာ ဆိုးသထက်ဆိုးလာခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီနှင့် ဩဂုတ်လများကြားတွင် အမျိုးသမီး ငါးသိန်းကျော်သည် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ခဲ့ရသည်။^{၂၈} ထို့ပြင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးသော တောင်သူအိမ်ထောင်စုများ အတွက် အားကိုးစရာ အစားထိုးဝင်ငွေ ဖြစ်နိုင်သော အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများသို့ သွားရောက်ပြီး ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခြင်း သည်လည်း ဤကာလတွင် မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ လက်နက်ကိုင်တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် အစိုးရက ဖမ်းဆီးနှိပ်စက် နှိမ်နင်းမှုများ မကြာမကြာဖြစ်နေသည့်ကြားကပင် တောင်သူများသည် စိုက်ခင်းထဲသို့ စွန့်စားသွားလာနေကြရသည်။

တစ်ဖက်တွင်လည်း န . စ . က သည် အာဏာသိမ်းခြင်းကို တော်လှန်ဆန့်ကျင်နေသူများအား နှိမ်နင်းရန်သာ အာရုံထားနေရသောကြောင့် မူးယစ်ဆေးဥပဒေသက်ရောက်အောင် လုပ်နိုင်ခြင်း အလွန်ပင်အားနည်းလာသည်ဟု အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲမှ ကြားရသော သတင်းစကားများက ဆိုပြန်သည်။ ဘိန်းစိုက်သည့် နယ်များဘက်ရှိ

လမ်းများပေါ်တွင် အစိုးရ၏ တားဆီးစစ်ဆေးသော ဂိတ်များနည်းလားကြောင်း အချို့တောင်သူများက သတင်းပေးကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဘိန်းကုန်သည် ပွဲစားများ ရွာထဲသို့လာရောက်နိုင်ပြီး တောင်သူများထံမှ ဘိန်းကို တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူလာနိုင်ကြသည်။

မြို့ပြဧရိယာများထဲတွင် န.စ.က သည် အာဏာသိမ်းမှုကို တော်လှန်နေသော လှုပ်ရှားမှုမှန်သမျှကို အကြီးအကျယ်ချေမှုန်းနေချိန်တွင် မူးယစ်ဆေးဈေးကွက်က လှိမ့်ဝင်လာရန်အကြောင်းဖန်လာခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ဘိန်းဖြူနှင့် ATS တို့ကို ရရှိရန် ပိုမိုလွယ်ကူလာပြီး ဈေးပင်ထိုးကျသွားခဲ့သည်ဟု ရန်ကုန် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးသူများ ကိုယ်စားအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးက ဆိုသည်။ ဆေးရောင်းသူများသည် ယခုအခါ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးသည့် အခန်းကိုပါ ပေးသုံးနေကြသည်ဟုဆိုသည်။

သို့ရာတွင် ပြည်သူများသည် အစိုးရ လည်ပတ်ပေးရသော မဖြစ်မနေလိုအပ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုကို မရရှိနိုင်တော့ဘဲ အဆိုးဆုံးမှာ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍများတွင် ဖြစ်လာသော ထိခိုက်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်သည့် ဧရိယာများကိုပါ ထိခိုက်ခဲ့သော ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှုလှိုင်း နောက်ထပ်တစ်ကျော့ကျ ရောက်လာခဲ့ပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် ပို၍ပင် ဆိုးရွားခဲ့ပါသည်။^{၂၉} ကျန်းမာရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးကဏ္ဍတွင် အန္တရာယ်လျှော့ချနိုင်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော အချို့လုပ်ငန်းများ လည်း ပုံမှန်လည်ပတ်နိုင်ခြင်း မရှိဘဲ မူလကပင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း တွင် ဘေးဖယ်ကျဉ်ခံရလေ့ရှိသော သူများ (မူးယစ်ဆေးသုံးနေသူများနှင့် HIV ဖြင့် နေထိုင်နေသူများအပါအဝင်) အဖို့ ၎င်းတို့ လိုအပ်သော ဆေးဝါးပစ္စည်း အထောက်အကူများကို ရရှိရန် ပိုခက်ခဲလာသဖြင့် တတ်နိုင်သမျှ ဘေးကင်းစွာနေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် အလှူငွေရှာဖွေပြီး ရပ်တည်ရသည်အထိ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

HIV ကဏ္ဍမှ ကျန်းမာရေးလုပ်သားတစ်ဦးက မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်မှာ

ကိုယ့်အဖွဲ့က ထောက်ပံ့ထားတဲ့သူတွေကို ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ဆက်ပေးဖို့ ကြိုးစားပေမယ့် ကိုဗစ်-၁၉ ဖြစ်လာတော့ အဲဒီ စောင့်ရှောက်နေတဲ့သူတွေပါ ကူးစက်ခံရရော။ သိတဲ့အတိုင်း ပဲ ကိုဗစ်-၁၉တုန်းက အကူအညီရဖို့ကလည်း မဖြစ်နိုင်၊ ဆေးကုသ လို့ကလည်းမရ။ အဲဒီတော့ လူတွေက အိမ်မှာပဲနေပြီး နီးစပ်ရာ အချင်းချင်းကူညီနိုင်ဖို့ပဲ လုပ်ရတော့တယ်။

စစ်အာဏာသိမ်းခြင်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ပဋိပက္ခဂယက် များ၊ မတည်ငြိမ်မှုများနှင့် မတရားမှုများကြောင့် ပြည်သူတို့၏ နေ့စဉ် ဘဝများမှာ ခက်ခဲကြမ်းတမ်းလာခဲ့သည်။ ကျား-မ မညီမျှဘဲ ခွဲခြား ခံရမှု ပြဿနာများ အခြားသော ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းများသည် အမျိုး သမီးတို့ဆောင်ရွက်ရသော လူမှုဘဝသာယာရေးလုပ်ငန်းများကို ထိခိုက် စေသည်က အမှန်ပင်။ ထို့ပြင် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ကျယ်ပြန့် လာခြင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးသည့် ဧရိယာများမှ အမျိုးသမီးများအတွက် အားလပ်ချိန် လူမှုရေးအချိန်ကို ရရှိစေသော မင်္ဂလာဆောင်နှင့် ဘာသာ ရေးကိစ္စများအပါအဝင်အရေးကြီးသော လူမှုရေးအခမ်းအနားအမျိုးမျိုး အတွက်ပါ အဆင်မပြေသည့် အခြေအနေများ ကိုဖြစ်စေသည်။ ထို့ပြင် လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများကြား မြေယာ^{၃၀}နှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ် များကို ရရှိနိုင်သည့် အခြေအနေများ အကန့်အသတ်ရှိလာခဲ့သည်။

အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သည့် အချက်တစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း အပိုအလျှံဝင်ငွေရရှိနိုင်ပြီး အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို နေရာပေးထားသော ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းကို လျှော့ချနိုင်ရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ အမျိုးသမီးတို့သည် မိမိတို့ မိသားစုအသိုက်အဝန်း၏ အတွင်းရေးမှူးနေရာကို ယူထားကြရသည်မှာ မြင်နေကျဖြစ်သည်။ ဤသို့ဝင်ငွေကိုသိမ်းထုပ်စီမံကြရသူများ ဖြစ်နေကြခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့မှာမိသားစုအဆုံးအဖြတ်များတွင် လုံးဝရာနှုန်းပြည့် ကိုယ့်ခြေ ကိုယ့်လက် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးအဆင့် ဆောင်ရွက်ရသော ကိစ္စများတွင် ပို၍ဝေးပါသေးသည်။ သို့တိုင်အောင် ဘိန်းမှရသောဝင်ငွေသည် သမီးမိန်းကလေးကို စာသင်ကျောင်းသို့ပို့နိုင်သည်။ ပညာသင်ယူနိုင်သည့် အခွင့်အရေး ပိုမြင့်မားလာစေပြီး မိမိတို့ ကိုယ်ကိုယ်ကိုယ် ယုံကြည်မှု ပိုတိုးလာစေကာ အဆုံးအဖြတ်ချမှတ်သည့် နေရာဌာနများတွင် ပိုမိုပါဝင် ဆောင်ရွက်လာနိုင်စေရရှိသည်။ ၎င်းတို့အခြေအနေ တိုးတက်ရန်မှာ များစွာလိုပါသေးသည်။

အမျိုးသမီးများကို ဘိန်းကို သူတို့ဘဝတွင် မည်သို့သော အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် မြင်ပါသနည်းဟု မေးမြန်းခဲ့ရာ

ဘိန်းကို ဘယ်လိုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ရမှန်း မသိပါဘူး။ ရွာမှာတော့ ယောကျ်ားတွေကပဲ ရပ်ရွာကိစ္စ ဆုံးဖြတ်ကြတာ။ ဒီလိုမျိုးဆုံးဖြတ်တဲ့အခါ အမျိုးသမီးတွေကို ပါဖို့ သူတို့မှမခေါ်တာ။ ယောကျ်ားတွေချတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုပဲ တစ်ရွာလုံး ကလိုက်နာရတာလေ။

နောက်ထပ်အမျိုးသမီးတစ်ဦးကမူ

အမျိုးသမီးတွေကို မပြောနဲ့ မဆိုနဲ့လို့ ပြောထားတာတော့ မဟုတ်ဘူးပေါ့။ ဒါပေမယ့် ပြောရင်လည်း လေးလေးစားစား နားလည်းမထောင်သလို အရေးလည်းမစိုက်ကြဘူး။ အမျိုးသမီးတွေကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ပါဝင်ပြောဆိုခွင့်ရစေချင်သလို လူတွေကိုလည်း ကျွန်မတို့ပြောနေတာတွေကို အရေးထားစေချင်တယ်။

၃။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသော အမျိုးသမီးဖြစ်နေခြင်းမှာ မည်သို့ရှိသနည်း။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မူးယစ်ဆေးကို အမျိုးသမီးများက အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် သုံးစွဲကြသည်။ အပေါင်းအသင်းများနှင့် အပျော်အပန်းဖြေလိုသောကြောင့်၊ အိမ်ထောင်ဖက်နှင့် အတူသုံးဖြစ်သွားသောကြောင့် (တစ်ခါတစ်ရံ အိမ်ထောင်ဖက်က ဖိအားပေးသောကြောင့်)၊ အလုပ်ကြမ်းလုပ်နိုင်ရန်၊ လိင်အလုပ်သမအဖြစ် အလုပ်လုပ်နိုင်စေရန်၊ ဝမ်းနည်းခြင်းနှင့် စိတ်ဒဏ်ရာများကို ဖြေဖျောက်ရန် (အတူနေဘဝအဖော်၏ ကိုယ်ထိလက်ရောက် အကြမ်းဖက်မှုကြောင့်ဖြစ်စေ၊ လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကြောင့်ဖြစ်စေ)^{၃၀} နှင့် ဆေးဝါးအဖြစ် ခိုဝှဲလိုခြင်းကြောင့် အစရှိသည်ဖြင့် အကြောင်းအမျိုးမျိုးရှိကြသည်။ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲမှု အများစုသည် ကျန်းမာရေးရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ပြဿနာမဖြစ်နေသော်လည်း^{၃၂} မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသော အမျိုးသမီးများစွာသည် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးပြဿနာများနှင့်အတူရာဇဝတ်မှုသင့်သောဘေးကိုပါကြုံရလေ့ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် လူမှုဘဝအတွက် မဖြစ်မနေ အရေးပါသော အလုပ်များကို ဆောင်ရွက်နေရသူများ ဖြစ်နေရာ သူတို့ရင်ဆိုင်နေရသော ပြဿနာများက အတူနေမိသားစုများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ်တွင်ပါ သက်ရောက်တော့သည်။ ဆေးသုံးစွဲသူအမျိုးသမီးများသည် ထိုနောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများကိုလည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့က ပင်တိုင် ပြုစုစောင့်ရှောက်ပေးနေရသူတို့ ခံစားရသော နာကျင်မှုများကြောင့် ရလာသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကိုလည်းကောင်း သတိမမိကြပါသည်။ ယခုအခန်းတွင် ဆေးသုံးနေသော အမျိုးသမီးတို့အတွက် ဆိုးကျိုးကိုဖြစ်စေသည်များ၊ ၎င်းတို့ကြုံတွေ့နေရသည့် ပြဿနာများ ပြေလည်အောင်ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်များကို တင်ပြသွားပါမည်။ ရပ်ရွာပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများအပေါ် ရှုမြင်ကြပုံများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက်များ စုဆောင်းရာတွင် အင်တာဗျူးများကို လူမျိုးစုအသီးသီး အသက်အုပ်စုအသီးသီး ပါဝင်ကြပြီး ကျေးလက်ရော မြို့ပြကိုပါ မေးမြန်းထားပါသည်။ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသော အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများသာမက မသုံးစွဲကြသူများကိုလည်း အင်တာဗျူးရာတွင် TNI က ထည့်သွင်းထားပါသည်။

မူးယစ်ဆေးနှင့်ပတ်သက်၍
အမျိုးသမီးအချို့၏ အတွေ့အကြုံများ

ကျွန်မတို့ရွာမှာ ဆေးသုံးတဲ့ အမျိုးသမီး ငါးယောက် ခြောက်ယောက် လောက်ရှိတယ်။ တစ်ချို့က ကလေးအမေတွေပေါ့။ သူတို့အများစုက နေ့စားအလုပ်သမားတွေ။ သူတို့ယောက်ျားတွေကလည်း ဆေးသုံးကြ တော့ မိန်းမတွေကပါ လိုက်သုံးဖြစ်သွားတယ်။ အပေါင်းအသင်းတွေ နဲ့အတူတူသုံးဖြစ်ကြတယ်။ တချို့အမျိုးသမီးတွေ ဆေးစသုံးဖြစ်လာ တာကတော့ သူတို့ မိသားစုတွေက သူတို့ကို မစောင့်ရှောက်နိုင်လို့ပဲ။ ဆေးအလကားသုံးချင်လို့ ယောက်ျားနဲ့ လိင်ဆက်ဆံပေးရတဲ့ အမျိုး သမီးတစ်ယောက်ရှိခဲ့တဲ့ အဖြစ်တောင်ရှိတယ်။ ပတ်ဝန်းကျင်က လူတွေက ဆေးသုံးတဲ့ သူဆိုရင် ရှောင်ကြတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ သူတို့က ဆေးပိုသုံးဖြစ်ကြပြန်တယ်။ နောက်ဆုံးကျရင် သူတို့စိတ် ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေတွေက ပုံမှန်မဟုတ်ဘဲ ဖြစ်လာတယ်။

(အမျိုးသမီးလူငယ် ခေါင်းဆောင်၊ လမိုင်းမြို့၊ ဗွန်ပြည်နယ်)

ကျွန်မဘိန်းဖြူကို အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးအနေနဲ့ သုံးတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မသုံးတာ နည်းနည်းလေးပဲ။ အခုကျွန်မက အိုလာပြီ ဆိုတော့ လွန်ခဲ့တဲ့ ၆ လလောက်မှာ ဘိန်းဖြူကို သောက်ဖြစ်တယ်။ အရင်ကတော့ ဘိန်းဖြူတယ်။ အခု ဘိန်းကရှာရတာ ခက်လာတယ်။ ဘိန်းဖြူကို ဘာလို့ သုံးရသလဲဆိုရင် ကျွန်မခူးနာက တော်တော်ဆိုး တယ်။ ဘိန်းဖြူနဲ့ဆိုရင် သက်သာတယ်။ တစ်ခါတစ်လေ မိတ်ဆွေ တွေနဲ့အတူသုံးတယ်။ ဝယ်ဖို့ပိုက်ဆံသိပ်မရှိတော့ဘိန်းဖြူကို သုံးရင် အများကြီးမသုံးနိုင်ဘူး။ ပုံမှန်တော့ တစ်ခါဝယ်ရင် သုံးရက်စာ လောက် သုံးဖို့ ၅၀၀၀ (၂.၅၀ ယူရို) ဖိုးလောက်ပေါ့။

(ကချင်ပြည်နယ် နန်မွန်မြို့၊ နယ်ရှိ ကျေးရွာတစ်ခုမှ ဆေးသုံး၊ ဆေး ရောင်းဝယ်သော ကုန်သည် အသေးစား အသက် ၇၀ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကြီးတစ်ဦး)

ကျွန်မစပြီး ဆေးရောင်းဖြစ်တာကတော့ နေဖို့ထိုင်ဖို့အတွက် ကျွန်မ မိသားစုဝင်တွေထဲက တစ်ယောက်ကိုမှ အားကိုးလို့မရလို့ပဲ။ ကျွန်မ ချွေးမက ပိုက်ဆံမရှာတတ်ဘူး။ ကျွန်မဆေးရောင်းတာက ဝက်စာ ကျွေးဖို့ ဆန်ကွဲရရုံလောက်ပဲ။ ဘိန်းဖြူကိုကျွန်မက ပင်နီဆလင် ဆေးဗူးအဖုံးနဲ့ခြင်ပြီး တစ်ယောက်ကို ၃၀၀ ဖိုး ကနေ ၅၀၀ ဖိုး အထိ (၀.၂၅ ယူရို) အထိရောင်းတယ်။ ဒီနားကလူတွေက တအားဆင်းရဲ တယ်။သူတို့သိပ်မဝယ်နိုင်ဘူး။ တကယ်က ဘိန်းဖြူရောင်းလို့ဘယ် လောက်မှလည်းမမြတ်ပါဘူး။ ကျွန်မရောင်းတာ ရွာထဲက လူအိုလူ မင်းတွေကိုပဲ ရောင်းတာ။

(ကချင်ပြည်နယ် နန့်မွန်မြို့နယ်ကျေးရွာတစ်ခုမှ ဆေးသုံးဆေး ရောင်းသော အသက် ၇၀ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကြီးတစ်ဦး)

ကျွန်မအလုပ်လုပ်နေတုန်းမှာ ဆေးသုံးတယ်။ ဆေးသုံးထားရင် လာတဲ့ဖောက်သည်ကို သည်းညည်းခံပြီး ဆက်ဆံနိုင်ဖို့အတွက် အဆင်ပိုပြေတယ်။ အထူးသဖြင့် လာတဲ့လူက ကြမ်းကြမ်းတမ်းတမ်း ဆက်ဆံရင်ပေါ့။ ယာမသုံးပြီးလာတဲ့ ဖောက်သည်တွေက လိင် အကြာကြီး ဆက်ဆံဖို့အားရှိနေကြတယ်။ ကျွန်မ ဆေးသုံးရင်လည်း အဲဒီလိုပဲပေါ့။ အဲလိုမှ မသုံးရင် ကျွန်မပိုပြီး စိတ်တိုတယ်။ သူတို့ ကြမ်းရင် ပိုစိတ်မရှည်ဘဲ ဒေါသတွေထွက်တယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလို ဖောက်သည်တွေကိုဆက်ဆံရင် ကွန်ဒုံးသုံးဖို့မမေ့ပါဘူး။ နောက်တစ် ခုက ဆေးမှန်မှန်သုံးရင် ဝိတ်ကျတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့လက ပိုပိန်သွား တယ်။ ကျွန်မ သူငယ်ချင်းတွေထဲမှာလည်း ဆေးသုံးပြီး ကျွန်မလိုပဲ အလုပ်လုပ်တဲ့သူတွေ ပိန်သွားတာ လေးငါးယောက်ရှိတယ်။ ဒါပေ မယ့် ကျွန်မတို့ တစ်ခါတစ်လေမှ သုံးတာပါ။ အမြဲတမ်းတော့ မဟုတ် ပါဘူး။ တကယ်လို့ ဥပဒေက ကျွန်မတို့လို အလုပ်မျိုးလုပ်နေရတဲ့ အမျိုးသမီးတွေကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရင်တော့ ကောင်း တာပေါ့။ ကျွန်မတို့လို့လိင်အလုပ်သမားတွေက ဒီအလုပ်ကို ဝင်ငွေ အတွက် လုပ်ကြရတာ။ ညဘက် ညည့်နက်တဲ့အထိ ကျွန်မတို့

အလုပ်နေရာ ဒါမှမဟုတ် ဘီယာဆိုင်တွေမှာ ကျွန်မတို့ အလုပ်
လုပ်ရတာ။ အလုပ်ချိန်ထဲမှာ အိပ်ဖို့အခွင့်အရေးမရှိဘူး။ဆေးသုံး
ထားမှ မအိပ်ဘဲ ဖောက်သည်ကို စောင့်ပြီး မနက်မိုးလင်းတဲ့အထိ
အလုပ်လုပ်လို့ရတယ်။

(မွန်ပြည်နယ်၊မော်လမြိုင်မြို့နယ်မှစိတ်ကြွဆေးသုံးသောအသက်
၂၇ နှစ်အရွယ် လိင်အလုပ်သမားတစ်ဦး)

ဖားကန်/လုံးခင်းမှာ ဘိန်းဖြူပိုက်တွေ တန်းစီပြီးထားပေးတဲ့ အိမ်
တစ်လုံးရှိတယ်။ အဲဒီအိမ်ထဲမှာ ကြိုက်တဲ့နေရာကိုရွေးပြီး သုံးလို့
ရတယ်။ ဘိန်းစိမ်းတွေကိုဖြည့်ပြီး မီးအပူပေးထားတဲ့ နေရာတွေ
ပေါ့။ ကိုယ်ကရှူရုံပဲ။ တချို့နေရာတွေမှာ အမျိုးသားတွေရော
အမျိုးသမီးတွေရော အတူတူသုံးကြတယ်။ တစ်ခါတစ်လေတော့
ဆေးသုံးတဲ့နေရာမှာပဲ ဖောက်သည်နဲ့ တွေ့နိုင်တယ်။ ဆေးသုံးပြီး
နှစ်ယောက်စလုံး ကောင်းနေရင် စကားပြောဆိုရတာ အဆင်ပြေ
တယ်။ အဲဒီကနေ တည်းခိုခန်းကို သွားကြရုံပေါ့။ ဘိန်းစိမ်းကိုရှူ
ပြီးတဲ့အခါကျတော့ တော်ရုံနဲ့ အိပ်မငိုက်တော့ဘူး။ လိင်အကြာကြီး
ဆက်ဆံဖို့ အဆင်ပြေတယ်။ စိတ်လည်းရှည်တယ်။ ကောင်းတယ်
ပေါ့။ ဒီလိုပဲဖောက်သည်အတွက်အလုပ်လုပ်ပေးရတာပေါ့။ သူတို့က
ပိုကြိုက်ကြတယ်လေ။ ၂၀၀၄ မှာလုံးခင်းကို သွားပြီး နောက်တော့
ပြန်လာခဲ့တယ်။ ကျွန်မကလေးတွေ ပညာရေးကိုလည်း ကြည့်ရှုနေ
ရတော့ အခု မော်လမြိုင်မှာပဲနေပြီး အလုပ်လုပ်နေတယ်။

(မော်လမြိုင်မြို့နယ်တွင် ဆေးသုံးပြီး လိင် အလုပ်လုပ်နေသော
အမျိုးသမီးတစ်ဦး)

၃.၁ သိမ်ငယ်ရှက်ရွံစေခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ

အခြားသော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများစွာကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အမျိုးသမီးတို့၏ အိမ်ခြေကို ဂုဏ်တင်ကြပေသည်။ မူးယစ်ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများ၏ ဆေးသုံးမှုမှာ ပြဿနာတက်လောက်အောင် မဆိုးရွားသော အပန်းဖြေသည့် ကိစ္စမျိုးဖြစ်နေသည့်အခြေအနေတွင်ပင် လက်မခံကြသည်မှာ မြို့ပြ ရောကျေးလက်တွင်ပါ တွေ့ရှိရသော အခြေအနေဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲမှု မည်မျှအထိရှိသည်ကို ကြည့်နိုင်သည့် ဒေတာအချက်အလက် တိတိကျကျရရှိနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း သေချာသောအချက်မှာ အမျိုးသမီးအရေအတွက်မှာ အမျိုးသားများထက် ပိုနည်းသည်ဆိုခြင်းပင်။ အရက်၊ ကွမ်းနှင့် ဆေးရွက်ကြီးသုံးစွဲမှုတို့ကို ကြည့်လျှင်လည်း ဤနည်းနှင့်ပင်။^{၃၉} မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် သမားရိုးကျ ယူဆထားသော အမြင်မှာ မိန်းမတစ်ယောက်သည် သန့်စင်ရမည်၊ သိုသိပ်ရမည်၊ အိမ်မှုကိစ္စနှင့် နင်းရမည်၊ မိသားစုကို စောင့်ရှောက်ရမည် အစရှိသည်ဖြင့် သတ်မှတ်ထားကြသည်။^{၃၉} မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲသူအဖို့ကား ထိုစံများနှင့် အလွဲကြီးလွဲတော့သည်။ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသော အမျိုးသားတစ်ဦးအဖို့ မိသားစု သို့မဟုတ် မိဘများကို အားကိုးအားထား ပြုနိုင်သည်မှာ မဆန်းသော်လည်း အမျိုးသမီးဆေးသုံးခဲ့လျှင်မူ ပစ်ပယ်ကြဖို့ပိုများသည်။ အိမ်ပေါ်ကမောင်းချခြင်း၊ မိသားစုက ပစ်ပယ်ခြင်းများကို ခံရနိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအမျိုးသမီးက မိသားစု နာမည်ပျက်စရာကိစ္စ ဖြစ်လာမည်ဟု ရှုမြင်ကြခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အင်တာဗျူးတွင် ပါဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် မိခင်ကောင်း မဟုတ်ဟု ပြောဆိုခံရခြင်းများအပေါ် များစွာ စိတ်ထိခိုက်ကြ လေ့ရှိသည်။

မိန်းမတစ်ယောက်အနေနဲ့ ဆေးသုံးတော့ ပတ်ဝန်းကျင်က ကျွန်မကိုတာဝန်မကျော့ဘူးလို့ ထင်တယ်။ ကျွန်မမိသားစုကို စောင့်ရှောက်ရမယ့် အလုပ်ကို ဝတ္တရားမကျော့ဘူးလို့ မြင်ကြတယ်။ အဲဒီလူတွေက ကျွန်မနဲ့ မဆက်ဆံချင်ကြဘူး။ သူတို့အိမ်ကို ကျွန်မသွားရင် သူတို့က တစ်ချိန်လုံးကြည့်ပြီး ဓားပြတိုက် ခိုးဝှက်တော့မယ့်လူလို မျက်လုံးဒေါက်ထောင့်နေကြတာ။

(ကချင်ပြည်နယ် ပူတာအိုမြို့နယ်ရှိ အသက် ၃၅ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီး)

လူတော်တော်များများက သူတို့နဲ့ (ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများနဲ့) မဆက်ဆံချင်ကြတော့ဘူး။ လူမှုရေးဘက်မှာ တော်တော်ဆိုးသွားတယ်။ လူတွေက သူတို့ကိုမလေးစားကြဘူး။ ဆွေမျိုးတွေအတွက်လည်း ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်လာတယ်။ လူတွေက သူတို့ကို လျစ်လျူရှုတယ်။ သူတို့ကလည်း နာမည်ပျက်တယ်။ မိတ်ဆွေကလည်း နည်းသထက်နည်းလာတယ်။

(မွန်ပြည်နယ် ကျိုက်မရောမြို့နယ်မှ အမျိုးသားအဆိုတော်)

မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသော အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများတွင် မတူညီသော ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အလုပ်သမား အခွင့်အရေး သတ်သတ်မှတ်မှတ်မရှိသော လုပ်ငန်းနေရာများတွင် အလုပ်လုပ်ကြရလေ့ရှိပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ၎င်းတို့ ထမ်းဆောင်ရသော လူမှုတာဝန်များ ရှိကြသလို ငွေကြေးမရသော အလုပ်အကိုင်များကြောင့်လည်း ဝင်ငွေပိုနည်းလေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဆေးဝယ်ယူရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးများက ပိုခက်ခဲလေ့ရှိသည်။ အချို့သော အမျိုးသမီးများသည် ဆေးရရှိရန် အမျိုးသားများအပေါ် မှီခိုကြရလေ့ရှိရာ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေမှာ ပို၍ပင် နိမ့်ပါးသွားတော့သည်။

ပူတာအိုမြို့နယ်မှ အသက် ၂၅ နှစ်အရွယ် လက်လုပ်လက်စား အမျိုးသမီးတစ်ဦးက အကြံပြုသည်မှာ-

ဆေးကို တဖြည်းဖြည်းလျော့စားပြီး ဖြတ်ပေါ့။ နောက်တော့ လုံးဝရှောင်လာနိုင်မှာပါ။ ကျွန်မဆိုရင် မိသားစုနဲ့ ရန်တွေတအားဖြစ်ရတယ်။ ကျွန်မ သူတို့နဲ့ အဆင်မပြေဘူး။ ပိုက်ဆံကလည်း ရှာရခက်တော့ ကလေးတွေအတွက် အချိန်ကောင်းကောင်းမပေးနိုင်ဘူး။

အမျိုးသမီးများဆေးသုံးသောအခါ မိသားစုက လူမမြင်သော နေရာများတွင် သုံးစေချင်သည်။ လူမြင်မခံလိုကြပေ။

ပူတာအိုမြို့နယ်မှ အသက် ၂၅ နှစ်အရွယ် လက်လုပ်လက်စား အမျိုးသမီးတစ်ဦးကမူ

အမျိုးသမီးတွေ ဘိန်းဖြူသုံးရင် နည်းနည်းပဲသုံးတယ်။ အိမ်ထဲမှာ လူမမြင်တဲ့ နေရာမှာပဲ သုံးတာ။ အမျိုးသားတွေလို အမျိုးသမီးတွေက ဝင်ငွေပုံမှန်မရှိ တော့ အမျိုးသားတွေ ဝယ်သလို မဝယ်နိုင်ဘူး။

ပူတာအိုမြို့နယ်မှ အသက် ၂၉ နှစ်အရွယ် အလုပ်မရှိသော အိမ်ထောင်သည် အမျိုး သမီးတစ်ဦးက

ယောက်ျားတွေက ဝင်ငွေပိုရှိတယ်။ ဆေးလည်းပိုသုံးတယ်။ ဒါပေမယ့် ယောက်ျားတွေက မိန်းမတွေလောက်ခွဲခြားဆက်ဆံတာမခံရဘူး။ ယောက်ျား တွေက ဘိန်းဖြူကို ကြိုက်တဲ့အချိန် လိုက်ရှာပြီး သုံးလို့ရတယ်။ ညဘက် လည်း ရတယ်။

မူးယစ်ဆေးသုံးသော အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့ကြား ကွာခြားမှု များကို ဆွေးနွေး ကြရာတွင်

ပူတာအိုမြို့နယ်မှ အသက် ၃၅ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီး တောင်သူတစ်ဦးကဆို သည်မှာ-

အမျိုးသမီးတွေက ဆေးသုံးရင် နည်းနည်းလေးပဲ သုံးတာ။ ဆေးဝယ်ဖို့ သူတို့ မှာပုံမှန်ဝင်ငွေမရှိဘူး။ ပြီးတော့သူတို့ကို အိမ်နီးနားချင်းက သေးသေးသိမ်သိမ် ဆက်ဆံတာ၊ နှိမ့်ချတာကို ခံရတယ်။

မွန်ပြည်နယ်မှ လူငယ်အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးကမူ

လူတွေရဲ့ အမြင်မှာတော့ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်က ဆေးသုံးတယ်ဆိုရင် အမျိုးသားတွေ ဆေးသုံးတာထက် ပိုမယဉ်ကျေးဘူးလို့ ထင်ကြတယ်။ အဲဒီ အမျိုးသမီးက တန်ဖိုးလျော့သွားတယ်လို့ ယူဆကြတယ်။ ဆေးသုံးတဲ့ အမျိုး သားထက် ဆေးသုံးတဲ့ အမျိုးသမီးကို လူတွေကို ပိုပြီးမနှစ်မြို့တတ်ကြဘူး။

လိင်မှုအလုပ်ခွင်ကို လုပ်ကိုင်နေရုံသာမက ဆေးသုံးစွဲခြင်းပါရှိနေသော အမျိုးသမီးကို ပို၍ပင် အရှက်တကွဲ နှိမ့်ချဆက်ဆံကြတော့သည်။^{၁၅} ထိုသို့ ဆက်ဆံ ကြခြင်း မိသားစုများကိုပါ ထိခိုက်စေတတ်ကြောင်း

မွန်ပြည်နယ် မော်လမြိုင်မြို့မှ အသက် ၂၇ နှစ်အရွယ် ဆေးသုံးနေသော လိင်အလုပ် သမတစ်ဦးက ပြောကြားသည်။

ကျွန်မမှာ ဆေးသုံးလို့ရလာတဲ့ ကျန်းမာရေး ပြဿနာမရှိဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မ အလုပ်ကြောင့် ဖြစ်လာတဲ့ လူမှုရေး ပြဿနာတွေရှိတယ်။ ဆေးသုံးတော့ အဲဒီပြဿနာတွေက ပိုဆိုးလာတယ်။ မိသားစုက ကျွန်မ ဆေးသုံးနေမှန်း မသိဘူး။ ကျွန်မက သူတို့မသိအောင်သုံးတာ။ ရပ်ကွက်အသစ်ကို ပြောင်းသွားတော့ အိမ်နီးနားချင်းတွေက ကျွန်မကိုမသိတော့ဘူး။ အရင်ရပ်ကွက်က လူတွေက အဲဒါကိုသိတော့ ပြဿနာလုပ်ကြတယ်။

ဤကဲ့သို့ ဆက်ဆံရေးကြောင့် မိသားစုတစ်ခုလုံးက ကာယကံရှင်ကို ပစ်ပယ်လိုက်ခြင်းများ ရှိနိုင်ပါသည်။ အထပ်ထပ်ရှိနေသော လူမှုရေးအရ ပြစ်ဒဏ် ခတ်မှုများက ဆေးသုံးနေသော လိင်အလုပ်သမားများ လိုအပ်နေသည့် အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေသော ဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိရန်ခဲယဉ်းစေသည်။ ထိုအမျိုးသမီးများကလည်း ကြုံတွေ့ခံစားနေရသည်များနှင့် မိသားစုများ အကြောင်းကိုလူသိအောင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပြီး ဖြေရှင်းခြင်းထက် တိတ်ဆိတ် နာကျင်စွာ ဖြတ်သန်းကြရန် ကြာသာ ရွေးချယ်ကြလေ့ရှိသည်။

အမျိုးသမီးများ ဆေးသုံးစွဲခြင်းကို လက်မခံနိုင်ဟူသော အယူအဆကို ပြောဆိုကြသူများမှာ အမျိုးသားများသာမဟုတ်။ အမျိုးသမီးများစွာကလည်း ထို့အတူပင်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းပေါင်းများစွာသည် မူးယစ်ဆေးနှင့် မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲခြင်းကို ဆန့်ကျင်ကြသည်။ စင်စစ် မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသူများကို ဖမ်းဆီးပြီးချုပ်နှောင်သော၊ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတွင် ဘိန်းခင်းများကိုဖျက်ဆီးသော ပက်ဂျာဆန် မူးယစ်ဆေးဖျက်သိမ်းရေး လှုပ်ရှားမှုသည် အမျိုးသမီးမူးယစ်ဆေးဝါး ဆန့်ကျင်ရေးအဖွဲ့များ၏ နမူနာမော်ဒယ်ကို အခြေခံကာ ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^{၃၆} ဆေးသုံးသူဟု စွပ်စွဲခံရသူများကို လှောင်ပိတ်ထားသော ပြန်ထည်ထူထောင်ရေး စခန်းများသို့ပို့ကာ ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ဘာသာရေးဆုတောင်းမှုများ ပါဝင်သော ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလမ်းစဉ်ကို ခံယူစေသည်။ ထိုစခန်းများ၌ ထိန်းသိမ်းခံရသူများထဲတွင် တစ်ခါတစ်ရံ အရိုက်အနှက်ခံရခြင်းများ ဆေးဝါးကုသခွင့် ငြင်းပယ်ခံရခြင်းများ ကြုံခဲ့ရသည်များရှိကြောင်း ပြန်ပြောင်းပြောပြကြခြင်းများရှိသည်။^{၃၇} ထိုနည်းလမ်း

များမှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများရှိသော အခြေအနေနှင့်ပြန်လည် ဆေးစွဲမှုနှုန်းမြင့်ပြီး နဂိုအခြေသို့ပြန်ရောက်ကြသူများနေခြင်းကို ဝေဖန်ဆန်းစစ် ကြသည့် အသံများကမူ ထောက်ပြကြသည်။

ဆေးစွဲသူများကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းကာ ချုပ်နှောင်ထားသော ထိုကဲ့ သို့သော ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စင်တာများကို ပိတ်သိမ်းပေးပါရန် ၂၀၁၂ ခုနှစ် တွင် ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီ ၁၂ ခုက စုစည်းတောင်းဆိုခဲ့ ကြသည်။^{၃၈} သို့ရာတွင် ထိုကဲ့သို့ မူးယစ်ဆေးဖြတ်သည့် စင်တာများမှာ မြန်မာပြည်တွင် သာမက အရှေ့တောင်အာရှဒေသ တစ်ခွင်လုံးတွင် တွေ့မြင်နေရပြီပင်။ မိမိစိတ်သဘော အလျောက် ကုသမှုခံယူနိုင်သည့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး နည်းလမ်းက ဆေးသုံး သူများကို ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ထားခြင်း ပို၍ထိရောက်ပြီး လူသားဆန်သည့် အတွက်ကြောင့် ထိုနည်းကိုသုံးရန် ဆော်ဩလာကြသည်။^{၃၉} သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ တွင် ထိုသဘောတရားဖြင့် အကူအညီပေးသော နေရာများမှာ ရှားပါးဝေးလံလှပြီး အမျိုးသမီးများအတွက် လုံးဝမရှိဟု ပင်ဆိုနိုင်ပါသည်။

၃.၂။ ရာဇဝတ်သင့်စေခြင်း

သုံးလက်စ ဆေးအနည်းငယ်သုံးနိုင်ရန် ငွေစအနည်းငယ်
အတွက် ဆေးရောင်းခွဲမိသည့် အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏
အတွေ့အကြုံ

ကျွန်မက အသက် ၅၄ နှစ် သားနှစ်ယောက်အမေပေါ့။ ကျွန်မ
သားအကြီးက ဆုံးသွားပြီး။ အငယ်ကတော့ အဝေးမှာ။ ကျွန်မ
အမျိုးသားက ဆုံးသွားတာတော်တော်ကြာပြီ။ သူဆုံးပြီးတော့
ကျွန်မတစ်ယောက်တည်း နေရတာပေါ့။ တစ်ခါတစ်လေ တောင်
ပေါ်သွားပြီး ဖက်ခူးတယ်။ (အင်ဖက်သည် အရွယ်ကြီးသော
ကြောင့် ပစ္စည်းများထုတ်ပိုးရန် အသုံးဝင်သလို အိမ်အမိုးအတွက်
လည်းသုံးသည်။) တစ်ခါတစ်လေ တောင်ယာထဲမှာ နေ့စားအလုပ်
လုပ်တယ်။ ကျွန်မ ဘိန်းဖြူသုံးမှန်းသိသွားတော့ တခြားဆေးသုံး
တဲ့လူတွေက ကျွန်မဆီလာပြီး ဘိန်းဖြူလေးနည်းနည်းလောက်
သူတို့ကိုမျှပေးလိုလားပြောကြတယ်။ အစကတော့တစ်ယောက်
စ နှစ်ယောက်စပဲလာတာ။ ကျွန်မဆီက ငါးရာဖိုးလောက် တောင်း
ဝယ်ကြတယ်။ နောက်တော့ တစ်ယောက်စကား တစ်ယောက်
နားနဲ့ သတင်းကပြန်သွားတာမြန်နေရော။ တကယ်ဆိုရင်
ကျွန်မက အင်ဖက်ခူးရောင်းတဲ့ အလုပ်ကနေ ဝင်ငွေမှန်မှန်လေးနဲ့
ဥပဒေနဲ့ မငြိစွန်းဘဲရောင်းနေရင် တစ်နေ့ကို ၁၅၀၀ - ၂၀၀၀ (၀.၇၅
၁.၀၀ ယူရို) လောက်တော့ရတယ်။ ဆေးရောင်းတဲ့ အခါကျတော့
ဝင်ငွေလေး နည်းနည်းပိုရတယ်။ တစ်နေ့ နှစ်ထောင်လောက်
ဆိုပါတော့။ ဒါပေမယ့် အဲဒါက အန္တရာယ်ပိုများတယ်။ နောက်
ဆုံးကျတော့ ရဲကိုရင်ဆိုင်ရရော။ ၂၀၁၃ မှာ ကျွန်မပုဒ်မ နှစ်ခု နဲ့
ဖမ်းခံထိတာ။ ၁၉၁ (မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်သော ပုဒ်မ) နဲ့ ၁၅
(မူးယစ်ဆေး စွဲခြင်းကို ကုသရန်မှတ်ပုံမတင်ခြင်းကို အရေး
ယူသောပုဒ်မ) နဲ့အစွဲခံရတယ်။ တကယ်တော့ ဘိန်းနည်းနည်း
လေးနဲ့ ကျွန်မက အဖမ်းခံခဲ့ရတာ။ ရီမုတ် ကွန်ထရိုးထဲထည့်တဲ့
ဓာတ်ခဲလောက်။ ကျွန်မဆီက လာဝယ်တဲ့လူတစ်ယောက်ကို

သူတို့ဖမ်းမိသွားပြီးတော့ ရဲက ကျွန်မကို နောက်ယောင်ခံလိုက်
နေတာ။ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောရရင် ကျွန်မက သူ့ကို မရောင်း
ချင်ဘူး။ သူက အတင်း ဝယ်တာ။ သူက ဆေးဖြတ်နေလို့ ဝမ်း
လျှောနေတယ်တဲ့။ ဘိန်းရရင် သက်သာမှာပဲဆိုလို့ ရောင်းလိုက်
တာ။

အဲဒီနောက်တော့ ကျွန်မ တရားရုံးမှာ တရားရင်ဆိုင်တုန်း
အမိန့်ချတဲ့ အနေအထိဆို နှစ်လအချုပ်ခံရတယ်။ ရှေ့နေ
ငှားပြီး ကျွန်မကိုယ်ကျွန်မ မခုခံမချေပနိုင်တော့ ကျွန်မကို
ဆယ့်သုံးနှစ် ပြစ်ဒဏ်ချလိုက်တယ်။ တကယ်လို့ ရှေ့နေတွေ
ဘာတွေငှားနိုင်ရင်တော့ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲမှု (ကုသရန်မှတ်ပုံ
မတင်ထားမှု) တစ်ခုတည်းနဲ့ ၄-၅ နှစ် ပဲကျမှာပေါ့။ အဲဒီ
တုန်းက မိုးညင်းထောင်က ပြန်ဆောက်နေတုန်းပဲ ရှိသေးတော့
မြစ်ကြီးနားထောင်မှာ အများဆုံးနေရတယ်။ ကျွန်မကို ဘိန်း
ပြတ်အောင် အတင်းချက်ချင်းဖြတ်ခိုင်းတယ်။ ဘိန်းပြတ်တော့
ကျွန်မလည်း ယင်းထဲတွဲ လက္ခဏာတွေကြုံရတယ်။ သိပ်မပြင်း
တော့ ထောင်ဆေးခန်းက ဝမ်းလျှောတာရပ်အောင် ဆေးထိုး
ပေး တယ်။ အားလုံးပေါင်း ထောင် ၁၃ နှစ် ကျပေမယ့် ၄ နှစ်ပြီး
တော့ သမ္မတရဲ့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လွတ်လာတယ်။
တကယ်တော့ သမ္မတပေးတဲ့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို
ကျွန်မနှစ်ခါ ကြုံခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် မို့ဒီလောက် မြန်မြန်
ပြန်လွတ်လာတာ။ ကံကောင်းတာက အဲဒီ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာ
ခွင့်ရတဲ့ စာရင်းထဲပါဖို့ ကျွန်မဘာမှ ပေးစရာမလိုခဲ့ဘူး။
ကျွန်မ လွတ်တဲ့နေ့က ထောင်ဝန်ထမ်းတစ်ယောက်က ပိုက်ဆံ
တစ်ထောင် ကျွန်မကိုပေးတော့ ဘူတာကိုသွားတဲ့လမ်းမှာ
အကုန်သုံးလိုက်တယ်။ အဲဒီနေ့က မြစ်ကြီးနားထောင်က
ထောင်သား တစ်ထောင်လောက် လွတ်ပေးတဲ့အထဲမှာ အမျိုး
သမီးက ၇၀ လောက်ပါတယ်ဆိုလား ကြားရတယ်။ သေချာ
တော့ မသိပါဘူး။

ဆေးသုံးခြင်းသက်သက်ဖြင့် ဥပဒေအရ အရေးယူခံရနိုင်ခြင်းမရှိတော့သော်လည်း ၂၀၁၈ ခုနှစ်က ပြင်ဆင်လိုက်သော လက်ရှိမူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေသည် မူးယစ်ဆေးကို မည်ရွှေ့မည်မျှ လက်ဝယ်ထားရှိသည်ဖြစ်စေ ကြီးလေးသော ရာဇဝတ်မှုသင့်စေပြီး ထောင်ဒဏ်ရှည်ကြာစွာ ချထားခံရနိုင်သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုကပင် ကြီးလေးသည့် ပြစ်ဒဏ်သင့်နိုင်သည် ဆိုလျှင် မူးယစ်ဆေးရောင်းဝယ်ခြင်းမှာ မည်မျှပင် ပမာဏ သေးငယ်သည်ဖြစ်စေ အလွန်အလွန်ကြီးလေးသော အပြစ်ဒဏ်ရရှိစေနိုင်သည်။^{၆၀} တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် တွေ့ရှိမှုများအရ အမျိုးသမီးများသည် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သော အမှုများတွင် အမျိုးသားများထက် ပိုမိုကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်များကို ရရှိလေ့ရှိကြသည်။ မူးယစ်ဆေးနှင့် အမျိုးသမီးများ ပတ်သက်ခြင်းမှာ မသင့်တော်ဟု ယဉ်ကျေးမှုအရ ယူဆထားကြပြီး ရာဇဝတ်မှုများကိုစီရင်သော တရားခွင်များကိုလည်း အမျိုးသားများက ကြီးစိုးလေ့ရှိသည်။^{၆၁} တရားရုံးတွင်မူးယစ်ဆေးသုံးသူများအပေါ် စွဲချက်များသည် တစ်မှုမကပေါင်းပြီး စွဲတတ်ကြခြင်းမျိုးကလည်း မဆန်းပါ။ လိင်အလုပ်သမ တစ်ဦးသည် ဖောက်သည်နှင့် မူးယစ်ဆေးသုံးနေစဉ်တွင် အဖမ်းခံရနိုင်ပြီး ထိုအခါ မူးယစ်ဆေး လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုရော ပြည့်တန်ဆာ ပုဒ်မနှင့်ပါ အဖမ်းခံရနိုင်သည်။ မူးယစ်ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများသည် ငွေကြေးမတတ်နိုင်သူများ ဖြစ်နေတတ်ကြလေ့ရှိရာ ရှေ့နေငှားရန်လည်း တတ်နိုင်လေ့မရှိကြပါ။ သို့ဖြစ်ရာ စွဲဆိုထားသော ပုဒ်မအရအမြင့်ဆုံး ပြစ်ဒဏ်ကိုရရှိရန်အခြေအနေပိုများတတ်ကြသည်။ ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများကို ဒုက္ခလျော့ပါးအောင် ကူညီရေးအတွက် အခမဲ့ဥပဒေရေးရာ အကူအညီများ လိုအပ်နေကြောင်းကို ဤ အခြေအနေက ညွှန်ပြနေပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၁၇ ခုနှစ်ကိန်းဂဏန်းများအရ အမျိုးသမီးပေါင်း တစ်သောင်းခန့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရကြောင်း ခန့်မှန်းကြပြီး ၎င်းတို့ အရေအတွက်မှာ စုစုပေါင်းအကျဉ်းသားများ၏ ၁၂.၃ % ခန့်ရှိသည်။ ခန့်မှန်းချက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံတွေ့ အကျဉ်းကျနေသော အမျိုးသမီးများ၏ ၅၀ မှ ၇၀% သည် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်သော အမှုများ ဖြစ်ကြသည်။^{၆၂}

၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင်ထောင်ဝန်ထမ်းများက ထောင်သားအမျိုးသမီးများအပေါ် လိင်မှုဆိုင်ရာ ထိပါးနှောင့်ယှက်မှု

များ ပိုများလာသည့် ဖြစ်ရပ်များ ကြားသိနေရသည်။^{၆၇} ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများမှာ မိသားစု၏ အထောက်အပံ့ကို မရရှိသော အဖြစ်များလည်း ရှိရာ ထောင်ထဲတွင် ထိုသူတို့၏ အခြေအနေမှာ ပို၍ပင် ဆိုးနိုင်သည်။

အင်တာဗျူးဖြေ ကြားခဲ့သူတစ်ဦးက ဆိုရာတွင်

ထောင်ထဲက အမျိုးသမီးတွေ အခြေအနေက တော်တော်ဆိုးတယ်။ တချို့ဆိုရင် မိသားစုကလည်း ထောင်ဝင်စာမလာတော့ လဲစရာအဝတ်တောင် မရှိတာမျိုး ရှိတယ်။ အဲဒီလိုလူမျိုးတွေ အကူအညီ တစ်စုံတစ်ရာရရင် အင်မတန်ကောင်းမယ်။

ထောင်ကျနေတဲ့ အမျိုးသမီးအများစုက ကလေးအမေတွေပဲ။ သူတို့အပြင် ကလေးတွေကို စောင့်ရှောက်တဲ့သူ မရှိတာမျိုးတွေ ဖြစ်နေတတ်တယ်။ သူတို့ထောင်ကျသွားပြီဆိုရင် ကလေးတွေအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်တယ်။ လူမှုရေးစီးပွားရေးတွေလည်း ထိခိုက်ကြတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထောင်ကိုလည်ပတ်နေသောစနစ်မှာ အကျဉ်းသားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများထံမှ လာဘ်စားပြီး လည်ပတ်နေသည်ကအတိုင်း အတာ ကြီးကြီးမားမား ရှိနေသည်။ အချုပ်ထောင်ထဲမှ အမျိုးသမီးများသည် ပိုကောင်းသော စားစရာရရန် သို့မဟုတ် ထောင်ထဲတွင် သက်သာသော အလုပ်ကို ရရန် သို့မဟုတ် သမ္မတ၏ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် စာရင်းထဲတွင်ပါဝင်ရန် အစရှိသည်တို့အတွက် လာဘ်ထိုးကြရသည်။^{၆၈}

နေ့တိုင်းမနက်ရေချိုးချိန်ပြီးရင် ကျွန်မသွားပြီး အရင်တုန်းကလုပ်ရတဲ့ အလုပ်ကလေး ပြန်ပေးပါလို့ ထောင်ဝါဒါ ရုံးခန်းကို ပြောဖို့သွားတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မ အဲဒီထောင်ဝါဒါနဲ့ တစ်ခါလေးတောင် မတွေ့ရဘူး။ သွားတိုင်း သွားတိုင်း သူ့ရုံးခန်းကလူတွေက အစုံပြောတယ်။ မမကြီးက နေမကောင်းဘူး။ မမကြီးက စိတ်တိုနေတယ်။ မမကြီးက မျက်နှာမကောင်းဘူး။ အဲဒါမျိုးတွေနဲ့ပဲ တွေ့ရတယ်။ အဲဒီလိုမျိုးတွေ ကျွန်မကို ဆက်ဆံကြတာ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် ပိုက်ဆံမတတ်နိုင်လို့ပဲ။ ကျွန်မက လာဘ်မှ မထိုးနိုင်တာ။^{၆၉}

ထောင်သားများအားလုံးသည် ထောင်တွင်း နေရာကြပ်တည်းလွန်းသည့် အခြေအနေကို ကြုံတွေ့ရပြီး ကိုဗစ်-၁၉၊ တီဘီအဆုတ်နာရောဂါနှင့် HIV တို့အပါအဝင် ကူးစက်တတ်သော ရောဂါများပျံ့ပွားရန် လွယ်ကူလွန်းသည့် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်ကြရသည်။ ထို့ပြင်ဆေးဖြတ်သည့် ကုသမှုများ မရနိုင်သလို OST (Opioid Substitution Therapy) အစားထိုးဆေးတိုက်ကျွေးသော ကုထုံးများ၊ ဆေးထိုးအပ်နှင့် ဆေးထိုးပြန်ကို ပေးခြင်းဖြင့် ကုသပေးနေခြင်း အစီအစဉ်များ NSP (Needle and Syringe Programme) ကို မြန်မာထောင်များတွင် မရရှိနိုင်ပေ။ ထို့ပြင် ရာသီသွေးဆင်းချိန် ကျန်းမာရေးနှင့် လျှောက်ပတ်စွာ နေထိုင်နိုင်သည့် သန့်ရှင်းမှုကို မရနိုင်ပါ။^{၇၆} မိခင်နှင့်ကလေးစောင့်ရှောက်ရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရောဂါကုသမှုများနှင့် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်ကို မရနိုင်သည်ကများသလို ရနိုင်သော နေရာများတွင်လည်း များစွာချို့တဲ့လှသည်။^{၇၇}

အကျဉ်းချခံရခြင်း၏ အကျိုးဆက်များကို ထည့်စဉ်းစားခြင်းနည်းလှသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အကျဉ်းကျခံရစဉ် ရရှိခဲ့သော ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များမှာ ထောင်မှလွတ်ချိန်တွင် ထင်ထားသည်ထက် ပို၍ကြာကြာ ကုစားရလေ့ရှိပါသည်။ မူလကပင် လူမှုရေးအရသေးသိမ်အောင် အပြုခံရသူများသည် ထောင်ကျသွားချိန်တွင် ပို၍ပင်အရှက်တကွ ဖယ်ကျဉ်ခံရမှုများတွေ ကြုံလာခဲ့ကြသည်။ ထိုအခြေအနေတွင် ထောင်ကျခံ အမျိုးသမီးများကို အသိုင်းအဝိုင်းက ပိုပြီးကျဉ်ထားကြလျက် မိသားစုနှင့် သူတို့ကြား ဆက်ဆံရေးမှာလည်း ပိုမိုရှုပ်ထွေးလာလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင် အချုပ်အနှောင်ခံခဲ့ရသော အမျိုးသမီးတို့သည် အိမ်ပြန်ရောက်လာချိန်တွင် ကျန်းမာရေး ချို့ယွင်းခြင်းနှင့် အာဟာရမပြည့်ဝမှုများ ခံစားရခြင်းတို့ရှိနေတတ်ကြသည်။ ယခင်က ထိန်းသိမ်းခံခဲ့ရဖူးသူတစ်ဦး၏ အဆိုအရထောင်က ပြန်လွတ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် စိတ်ပိုင်း၊ ရုပ်ပိုင်း၊ လူအများနှင့် ဆက်ဆံရေးအပိုင်းများတွင် ပြန်လည်နာလံထူရန် သုံးနှစ်မှငါးနှစ်အထိ ကြာနိုင်သည်ဟုဆိုသည်။^{၇၈} သူ့အတွေ့အကြုံနှင့်မတူသော အဖြစ်တွင်မူ ထောင်က ထွက်ပြီးနောက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် လူမှုရေးအကူအညီများ ရနိုင်လျှင် ထိုမျှကြာစရာမလိုပဲ ပြန်လည်ထူထောင်ရန် မြန်ဆန်ကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။

ကချင်ပြည်နယ် နန်းမွန်မှ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးပြီး အနည်းအပါး ရောင်းချသဖြင့် ထောင်ကျခဲ့သော အသက် ၅၄ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကြီးက...

ကျွန်မကထောင်ကျခဲ့ပေမယ့် ကျွန်မအသိမိတ်ဆွေတွေ အိမ်နီးနားချင်းတွေက ကျွန်မကို အထင်တသေးမဆက်ဆံကြဘူး။ ကျွန်မအိမ်နီးနားချင်းတွေက ကောင်းကြတော့ ကျွန်မကို ရင်းရင်းနှီးနှီးဆက်ဆံကြတယ်။ ကျွန်မ မိတ်ဆွေ တွေ အားလုံးကလည်း ကျွန်မအပေါ် မခွဲခြားဘူး။ သေးသိမ်အောင် မလုပ်ဘူး။ နောက်ကွယ်မှာလည်း အတင်းမပြောဘူး။ ကျွန်မကတော့ ပုံမှန် အခြေအနေကို ပြန်ရောက်ခဲ့တယ်လို့ ခံစားရတယ်။

၃.၃ လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်မှ ချဉ်းကပ်ခြင်း- ဝန်ဆောင်မှုများရရှိစေခြင်း ကုသခွင့်ရခြင်း၊ ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေး အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်နိုင် ခြင်းနှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းထဲသို့ ပြန်လည်ဝင်ဆံ့နိုင်ခြင်း

ဆေးသုံးသူကိုယ်တိုင် စိတ်လိုလက်ရ ဆေးဖြတ်လာနိုင်ခြင်းကို အားပေး သော ပတ်ဝန်းကျင်မျိုး၊ ဆေးသုံးသူအတွက် ဖြစ်လာနိုင်သော အန္တရာယ်များ ကို လျော့ချနိုင်သည့် အလေ့အထများကို လက်ခံသည့် ပတ်ဝန်းကျင်မျိုး ရှိလာအောင် ကို ကူညီကြရန် အရေးကြီးလှသည်။ အထူးသဖြင့် မက်အမ်ဖီတမင်း(ယာမ)၊ ဆေးခြောက်၊ ဘိန်းစာရွက်နှင့် ဘိန်းဖြူတို့ကို သုံးစွဲကြသော အမျိုးသမီးတို့သည် ဆေးကုသမှုကို ခံယူရန်မလိုကြပါ။ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်စိတ်လိုလက်ရတဖြည်းဖြည်း လျော့ချပြီး ဘေးအန္တရာယ်ကို လျော့ချသွားနိုင်ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မက်အမ်ဖီတမင်းသည် အမျိုးသမီးများ ရွေးချယ်ကြသော အမျိုးအစားဖြစ်သည် ဟုသိရသည်။ သို့သော် မက်အမ်ဖီတမင်း(ATS)နှင့် ပတ်သက်၍လည်းကောင်း၊ ဘေးကင်းရန်ကွာ ဆေးဖြတ်နည်းများနှင့် ပတ်သက်၍လည်းကောင်း နီးစပ်သော အချက်အလက်များ ကောက်ပြီးသားမရှိပေ။^၉ အမျိုးသမီးများအတွက် အခြေခံ ကျသော အထောက်အကူ ဖြစ်စေသည့် နည်းလမ်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိစေခြင်းအားဖြင့် ဆိုးကျိုးများ ကျန်ခဲ့စေသော ဆေးသုံးစွဲမှုများမှအဆိုး ရွားဆုံး ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များကို လျော့ချနိုင်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများပေးရာတွင် ဆေးသုံးသူအတွက် နောက်ဆက်တွဲ အန္တရာယ်ကို တတ်နိုင်သမျှ လျော့ချနိုင်ရေးအပေါ် အခြေခံကာ ATS သုံးခြင်းနှင့်အတူ ကုသပေးခြင်းနှင့် လူမှုဘဝ ဆက်ဆံရေးများ ပုံမှန်ပြန်ဖြစ်စေရေးတို့ကိုပါ ဆောင် ရွက်ပေးခြင်းများ ပါဝင်သည်။

ဆေးသုံးသူအတွက် ဘေးအန္တရာယ်ကို တတ်နိုင်သမျှ လျော့ချနိုင်ရေးနှင့် အခြားကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် အမျိုးသား မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်မှု မူဝါဒသစ်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ရာ ဆေးသုံးသူအတွက် နောက်ဆက်တွဲ အန္တရာယ်ကို တတ်နိုင်သမျှ လျော့ချနိုင်ရေး Harm reduction ဦးစားပေး လုပ်ငန်း ဧရိယာငါးခုထဲတွင် တစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။^{၅၀} HIV နှင့် အခြားသွေး မှတဆင့် ကူးစက်ရောဂါများ လျော့ချရေးကို အဓိကဦးတည်ပြီး ဆေးသုံးသူ အတွက် ဘေးအန္တရာယ်ကို တတ်နိုင်သမျှ လျော့ချနိုင်ရေးကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၄ ခုနှစ်ကစတင် မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။^{၅၁} ထိုစဉ်ကတည်းကစ ဆေးသုံးသူ များအတွက် ကူညီပေးနိုင်သည့် နေရာများကို အကြောထဲဆေးထိုးသည့် အလေ့ အထ ကျယ်ပြန့်လျက်ရှိသောနေရာများတွင် တစစထူထောင်လာခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့ဝန်ဆောင်မှု ပေးနေသော နေရာများမှာ အရေအတွက်အလွန် နည်းပါးလှပြီး ဆေးသုံးနေသူအများအပြားသည် လိုအပ်လျက်ရှိသော ဝန်ဆောင် မှုများကို မရရှိနေကြပါ။^{၅၂} ထို့ပြင် ဖိနှိပ်ဒဏ်ခတ်သော မူးယစ်ဆေးမူဝါဒများ ရှိနေခြင်းကြောင့် ဆေးသုံးသူများက ပိုမိုဘေး အန္တရာယ်များ သောဆေး ပစ္စည်းများသုံးစွဲသည့် အဖြစ်သို့တွန်းပို့လိုက်ပြီး စီမံရသည်မှာ ပို၍ အန္တရာယ် များသည့် အဖြစ်ကို ရောက်သွားစေသည်။^{၅၃} အကျိုးဆက်အားဖြင့် HIV, အသည်းရောင်အသားဝါ B နှင့် C ကူးစက်ခြင်းများသည် ဆေးသုံးသူများထဲတွင် ထိတ်လန့်စရာပျံ့နှံ့နေဆဲဖြစ်သည်။

ဆေးသုံးသူများ ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သော စင်တာ Drop-in-centres (DICs) များ၊ ဆေးထိုးအပ်/ ပြွန်လဲလှယ်ပေးသည့်အစီအစဉ်များနှင့် ကွန်ဒုံးဖြန့်ဖြူး ခြင်းများကို တဖြည်းဖြည်း အများပြည်သူက လက်ခံလာကြသော်လည်း ထိုဝန် ဆောင်မှုများအခြေပြုသည့်နေရာများတွင် ရပ်ရွာလူထုက ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက် လိုခြင်းများ သိသိသာသာရှိနေကြသေးသည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီးအနေနှင့် ထိုဝန် ဆောင်မှုများ ရရှိဖို့ဆိုလျှင် ကြားတွင်ခံနေသော လူမှုရေးနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင် ရေး အတားအဆီးများစွာကို ဆက်လက်ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သည်။ နံပတ်တစ်ဆေး သုံးသောအမျိုးသမီးတို့သည် မိမိဆေးသုံးနေကြောင်း အများသိလျှင် ပတ်ဝန်းကျင် က ဖယ်ကျဉ်ကာခွဲခြား ဆက်ဆံကြမည်ကို ကြောက်ရွံ့သဖြင့် လူမသိစေလိုကြရာ

ဤအချက်ကို ထုတ်ပြောရန် ဝန်လေးတတ်ကြသည်။^{၁၄} အင်တာဗျူးများတွင် ဖော်ပြကြသော အခြားပွဲတွေ့ အခက်အခဲများမှာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အခက်အခဲ (အမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ပိုင်ယာဉ် တစ်ခုခုထက် အများပြည်သူသုံးယာဉ် များကို အားကိုးရလေ့ရှိသည်။)၊ လုပ်ငန်းခွင်နှင့် အိမ်ထောင်စုထဲတွင် တာဝန် ဝတ္တရားများ ဖြည့်ဆည်းရခြင်းကြောင့် အားလပ်ချိန် မရရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။^{၁၅} အကျိုးဆက်မှာ အမျိုးသမီးများအတွက် လိုအပ်သော အကူအညီကို ရနိုင်ရန် မည် သည့်နည်းလမ်းမျှ ရှိမနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ပူတာအိုမြို့နယ်မှ အမျိုးသမီး နှစ်ဦးက သုံးသပ်ပြသည်မှာ-

ဆေးသုံးတဲ့သူတွေ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးတွေအတွက် လုပ်ပေးထားတဲ့ ဝန်ဆောင်မှုတွေ ရှိတယ်လို့ကို ကျွန်မကြားဖူးတာ။ ကျွန်မ ကျန်းမာရေး အတွက် လူမှုရေးအတွက် အကူအညီလိုတဲ့အခါ ဘယ်သူ့ကိုမှလည်း အကူ အညီမတောင်းဘူး။ ဘယ်အဖွဲ့အစည်းကိုမှလည်း သွားမပြောဘူး။ တကယ် တမ်းကျ လိုတဲ့အခါကျရင် အကူအညီရဖို့ တအားခက်တယ်။

သို့ရာတွင် ထိုကဲ့သို့သော ကူညီထောက်ပံ့မှုမျိုးကို ရရှိနိုင်သော အမျိုး သမီးများအတွက်မူ အခြေအနေမှာ များစွာကွာခြားသွားသည်။ မည်သည့်နေရာ တွင်ရနိုင်သည် မည်သည့်အချိန်တွင် ရနိုင်သည်ဟူသောအချက်က အမျိုးသမီး တို့အတွက် များစွာအထောက်အကူ ဖြစ်စေသည်။ ပြန်ပြောင်းပြောကြားချက် များတွင်တွေ့ရှိရသည်မှာမက်သဒုံးဖြင့်အစားထိုးကုသမှုအတွက်စာရင်းပေးထား ကြသော အမျိုးသမီးများသည် မိမိတို့ရရှိသော ဝန်ဆောင်မှုများကို တန်ဖိုးထား ကြပြီး မိမိတို့ဘဝကို မိမိတို့ဘာသာပြန်လည် တည့်မတ်ထူထောင်နိုင်ရေး အတွက် မဖြစ်မနေလိုအပ်နေသော အစီအစဉ်များ ဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။

ထောင်ကနေ ထွက်လာတော့ ကျွန်မက ဘိန်းဖြူပြန်စွဲတယ်။ ဘိန်းကိုရဖို့ အဲဒီအချိန်မှာ အရမ်းခက်ခဲတော့လေ။ ဆေးထိုးအပ်နဲ့ ထိုးသွင်းရမှာကိုတော့ ကြောက်တယ်။ အဲဒါကြောင့်မို့ ကျွန်မဘိန်းဖြူပဲသုံးဖြစ်တယ်။ တစ်ခါမှ ဆေးမထိုးဖူးဘူး။ အခုတော့ ကျွန်မ မက်သဒုံးသုံးတဲ့ ကုထုံးနဲ့နေတယ်။ ကျွန်မ သုံးဖို့လိုတာက ၁၀၀ မီလီဂရမ်ပါပဲ။ မက်သဒုံးကို ကျွန်မကြိုက်တယ်။ ဘာဖြစ် လို့လဲဆိုတော့ ကျွန်မ အတွက် ပိုက်ဆံမကုန်ဘူး။ ကျွန်မကိုယ် ကျွန်မက

ကျန်းမာနေတယ်လို့လည်းခံစားရစေတယ်။ အခုမက်သုံးသုံးနေတာခြောက်လရှိပြီ။ အဲဒီနည်းနဲ့ ဆေးဖြတ်နေတာ အခုဆို ရာသီလာတာလည်း ပုံမှန်ပြန်ဖြစ်လာပြီ။ အခု ကိုဗစ်-၁၉က ဖြစ်နေတော့ မက်သုံးပေးတဲ့ ဆေးခန်းတွေက တစ်ပတ်စာ အိမ်ကို ဆေးယူဖို့ လုပ်ပေးတယ်။

ကျွန်မကျန်းမာရေးအတွက် လူမှုရေးအတွက်လိုတဲ့အခါ ဘယ်သူ့ကိုမှ၊ ဘယ်အဖွဲ့အစည်းကိုမှ အကူအညီမတောင်းဘူး။ တကယ်တမ်းကျ လိုတဲ့အခါကျရင် အကူအညီရဖို့ တအားခက်တယ်။ အခုတော့ ကျွန်မ မက်သုံးနဲ့ ထိန်းထားတဲ့နည်းနဲ့ပဲ နေနေတယ်။ မက်သုံးကို နေ့တိုင်းသုံးရတယ်။ ခုတော့နှစ်ပတ်စာ တစ်ဖြတ်ရတယ်။ အဲဒါသောက်တော့ နေ့တိုင်းအလုပ်လုပ်လို့ရတယ်။ စသောက်ကတည်းက အိမ်မှာလည်း မိသားစုကို ပိုပြီးအချိန်ပေးနိုင်လာတယ်။

လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိအောင် ပြောဆိုအားထုတ်ပေးပြီး လက်တွေ့အကူအညီပေးနိုင်အောင် ကြိုးစားနေသည့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးစနစ်ထဲမှ ကူညီနေသူများအပါအဝင် လက်ရှိကုသမှု ပေးနေခဲ့ ကြသော နေရာများ၏ အားထုတ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုရမည်ပင်။

ရန်ကုန်တွင်ရှိသော အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ပြောကြားသည်မှာ-

အဲဒီတုန်းက ရွာသာကြီးစိတ်ကျန်းမာရေးဆေးရုံက ဆေးစွဲသူတွေကို ကုပေးတဲ့ ဌာနက ဆရာဝန်ကြီးက ကျွန်မအစ်ကိုကို ဖုန်းခေါ်ပြီး ငါ့လူနာ ဒုက္ခရောက်မယ်။ ခင်ဗျားဒီကိုလာပြီး သူ့အတွက် မက်သုံးလာယူပေးပါ”လို့လှမ်းပြောပေးတာ။ သူက မေတ္တာစေတနာအပြည့် ဆရာဝန်တစ်ယောက် အနေနဲ့ လုပ်ပေးတာလို့ပြောရမယ်။ ကျွန်မအစ်ကိုက ရွာသာကြီးကိုသွားပြီး မက်သုံးကို ကျွန်မအတွက် သွားယူပေးတယ်။ နောက်တစ်နေ့ ကျွန်မရှိတဲ့ အင်းစိန်ထောင်ကိုလာပြီးပေးတယ်။ ပထမဆုံးအကြိမ် ထောင်ထဲမှာ ကျွန်မအတွက် ပို့ပေးတဲ့ မက်သုံးကို ဥပဒေနဲ့အညီ ရဖူးတာပဲ။ ဆရာဝန်ရဲ့ လက်မှတ်ပါလို့ သွင်းလို့ရတာပဲ။ ဆရာဝန်က လူနာတွေအတွက် ကရုဏာကြီးလို့သာ သူ့ကုနေတဲ့လူနာ ဘယ်နေရာရောက်ရောက် မက်သုံးရောက် အောင်ပို့ပေးတာပဲ။ ဆေးသုံးနေတဲ့သူတွေအတွက် အဲဒီလို ဆရာဝန်တွေ တကယ်ပဲလိုပါတယ်။ ဆေးဝန်ထမ်းတွေရဲ့ စေတနာကြောင့်သာ အင်းစိန်ထောင်ထဲက အမျိုးသမီးဆေးရုံမှာ တစ်လလောက် အခမဲ့နေလို့ (လာဘ်မထိုးပဲနဲ့) ရလိုက်တယ်။ မက်သုံးကို တဖြည်းဖြည်း ဖြတ်ဖို့လိုတဲ့ ကုသမှုတွေလုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။

ယေဘုယျအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးစွဲခြင်းကို ကူညီပေးနေသောဌာနများသည် အများအားဖြင့် အမျိုးသားများရှိနေလျှင် အဆင်မပြေတတ်သော အမျိုးသမီးဆေးသုံးနေသူများ၏ အခြေအနေကို လိုက်လျောညီထွေ ညှိနှိုင်းပေးနိုင်စွမ်းနည်းပါးနေသေးသည်က အမှန်ပင်။^{၅၆} ဤအခြေအနေကြောင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (NGOs) များသည် အန္တရာယ် လျော့ချရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများကို အမျိုးသမီးများအား သီးသန့်ရည်ရွယ် ပေးအပ်ရန်ဆောင်ရွက်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ထိုဝန်ဆောင်မှုများတွင် ကုသမှုကို လိုအပ်နေသော အမျိုးသမီးများ၏ နေရာများသို့ ရောက်ရှိနိုင်သည့် အမျိုးသမီး ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများခန့်ထားပေးခြင်း၊ DIC ခေါ်ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သော နေရာများတွင် အမျိုးသမီးဆေးသုံးသူများအတွက် သီးသန့်နေရာထားပေးခြင်း၊ လိင်နှင့်ပတ်သက်သော ကျန်းမာရေးကိစ္စများဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကူညီပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ချင်းအတွက်ဖြစ်စေ၊ အဖော်နှင့်အတူတွဲ၍ နှစ်ယောက်တွဲဖြစ်စေ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးအကြံပေးမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများအချင်းချင်း ချိတ်ဆက်နိုင်သော ဘဝတူ ကွန်ရက်များကို အထောက်အကူပေးခြင်းတို့ပါဝင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအကူအညီများမှာ များစားစားမရှိပေ။ တစ်နိုင်ငံလုံးကို လုံလောက်စွာ လွှမ်းခြုံနိုင်သည့် အနေအထားလည်းမရှိပါ။ ထို့ပြင် ကိုဗစ်-၁၉ ဖြစ်လာသောအခါ ထိုလုပ်ငန်းများမှာ ပုံမှန်မလည်ပတ်နိုင်တော့ပေ။^{၅၇}

အမျိုးသမီးများသည် မိမိတို့ မည်သည့်အရာများ လိုအပ်နေသည်ကို ကောင်းစွာသတိထားမိကြသူများဖြစ်ရာ သူတို့ပြောစကားကိုနားထောင် ကြည့်လျှင်ပင် လက်ရှိပေးအပ်နေသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ထိရောက်အောင် လုပ်နိုင်သည့် အခြေအနေကို လွယ်လွယ်ပင် ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။ စီးပွားရေးချို့တဲ့သောအမျိုးသမီးများကို အာဟာရနှင့် အခြား လူမှုဖူလုံရေး အထောက်အကူများ ပေးအပ်သည့်ကိစ္စမှာ အရေးကြီးလှကြောင်း၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု လုပ်ငန်းများကိုပေးရာတွင် ထိုအမျိုးသမီးတို့၏ ဘဝအခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် ကူညီခြင်းက ထိရောက်လှကြောင်း

ကွတ်ခိုင်မြို့မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ဆိုသည်။

အမျိုးသမီးတွေကိုရော အမျိုးသားတွေကိုရော လိုအပ်နေတဲ့ အကူအညီတွေ ပေးကြတဲ့အခါ ဆေးစွဲနေတဲ့ အမျိုးသမီးတွေဟာ အမျိုးသားတွေလောက် မများဘူး။သူတို့တွေရဲ့ လိုအပ်ချက်က အမျိုးသားတွေလို မဟုတ်ဘဲ ပုံစံတစ်မျိုး ဖြစ်မယ်။ အဲဒီထဲမှာမှ အမျိုးသမီးကိုပဲ ရည်ရွယ်ရင်တော့ အများအားဖြင့် စားဝတ်နေရေးအတွက် လိုအပ်တာတွေရှိတယ်။ အစားအသောက်နဲ့ အာဟာရ ကို သူတို့ရနိုင်ရင် သူတို့ကလေးတွေကိုလည်း ကျွေးမွေးလို့ရတယ်။ အခုဆိုရင် ကျွန်မကကိုယ်ဝန် ရှိနေတယ်။ အဲဒီတော့ မိခင်နဲ့ကလေး စောင့်ရှောက်ရေး အဖွဲ့ကို သွားရတယ်။ မက်သဒုံးကိုရဖို့က ဆေးရုံကိုသွားရင် ဆေးရုံက ကျွန်မတို့ အတွက် ကိုယ်ဝန်အတွက် စောင့်ရှောက်မှု တွဲမပေးဘူး။ တကယ်လို့ ကိုယ်ဝန်ကို လည်း ပြုလို့ရမယ်။ တစ်နေရာတည်းမှာ မက်သဒုံးလည်း ရနိုင်မယ်ဆိုရင်တော့ ပိုကောင်းတယ်။ နှစ်နေရာမှာ အချိန်ကုန်စရာ မလိုတော့ဘူးပေါ့။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် ဆေးဖြတ်လိုသူတို့အတွက် ဆေးဖြတ်ရန်အကူ အညီများ ရရှိနိုင်သော နေရာများမှာ အလုံအလောက်မရှိပါ။ ရှိသည့်နေရာများ မှာလည်း ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း မြို့တော်ကြီးများတွင်သာ အများစုရှိကြသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များကိုဖြည့်ပေးနိုင်ရန် လိုက်လျောညီ ထွေရှိသော နေရာများနှင့် အမျိုးသမီးများကို လက်ခံပေးသော နေရာများက ပို၍ ရှားပါသည်။

မွန်ပြည်နယ်မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ဆိုသည်မှာ

မော်လမြိုင်မှာ ဆေးသုံးတဲ့သူတွေအတွက် ဆေးဖြတ်တဲ့စင်တာ ရှိသင့်တယ်။ ကျွန်မတို့မြို့မှာ စိတ်ကျန်းမာရေးဆေးရုံ (စိတ်ရောဂါကု ဆရာဝန်များက ဆေးနှင့် အရက်စွဲလူနာများကို ကုသပေးသောနေရာ) ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် တဖြည်းဖြည်း ဆေးသုံးတဲ့ နှုန်းကို လျော့ပြီး ဖြတ်ချင်တဲ့သူတွေအတွက် နေရာ အလုံအလောက်မရှိဘူး။ မူးယစ်ဆေးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့လူနာတွေကိုဆေးရုံတွေက ပြင်ပလူနာဌာနမှာပဲ အကြောဆေး သွင်းပေးတယ်။ နောက်တော့ကိုယ့်ဘာသာ ဆေးလျော့ပြီး ဖြတ်လို့ရအောင် အိမ်မှာသောက်ဖို့ဆေး ပေးတယ်။ ကျွန်မ အဲဒီလို ဆေးဖြတ်ချင်တဲ့ လူတွေကို ကူညီဖူးတယ်။ အိမ်မှာပဲ ဆေးဖြတ်တဲ့ အခါကျတော့ သူတို့ သူငယ်ချင်း အပေါင်းအသင်းဟောင်းတွေနဲ့ ပြန်တွေ့ပြီး ဆေးပြန်သုံးဖြစ်ဖို့ လွယ်တယ်။ အဲဒါနဲ့ ဒုံရင်း ပြန်ရောက်သွားပြန်ရော။

၃.၄ ရပ်ရွာအဆင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ အကူအညီပေးရေး လုပ်ငန်းများ

မကြာသေးခင်ကတွေ့ရှိလာရသော အထောက်အထားများအရ ရပ်ရွာ အဆင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ အကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းများသည် မူးယစ်ဆေးနှင့် ပတ်သက်နေသော ဆိုးကျိုးများကို လျော့ချနိုင်ရန် များစွာထိရောက်သည့်နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်ကို သိလာရသည်။^{၅၀} ဒေသတွင်း၌လည်း အားတက်ဖွယ် အစီအစဉ်များနှင့် လုပ်နည်းလုပ်ဟန်သစ်များ နေရာအနှံ့တွင် ပေါ်ပေါက်လာကြသည်။ သို့သော် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မဆက်စပ်မိကြသည်များရှိသလို တစ်နိုင်တစ်ပိုင် လုပ်ကိုင်ကြသော အသေးစား ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြစ်နေကြသေးသည်။ အမှန်စင်စစ် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းနှင့် တကိုယ်စာအသုံးပြုရန် လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းကို ရာဇဝတ်မှုသင့်စေခြင်းက ထိုကိုယ်ထူကိုယ်ထ တစ်နိုင်တစ်ပိုင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်များအတွက် ကြီးမားသော အတားအဆီးပင်ဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးသုံးသူများ ဖမ်းဆီးခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ တရားရင်ဆိုင်ရမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်း တို့ကြောင့် ထိရောက်သင့်သလောက် ထိရောက်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ သို့ဖြစ်ရာ မူးယစ်ဆေးသုံးခြင်းနှင့် တစ်ကိုယ်စာလက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းတို့ကို အပြစ်ဒဏ်ကျနိုင်သည့် ရာဇဝတ်မှုအဖြစ်က ပယ်ဖျက်ပေးရန်မှာ ရပ်ရွာအဆင့် အကူအညီ ပေးရေးလုပ်ငန်းများ လည်ပတ်နိုင်ရေးအတွက် အခြေခံအကျဆုံး လိုအပ်ချက် တစ်ခုဖြစ်နေပေသည်။ သို့မှသာ အကူအညီလိုသူများက ရှာဖွေရယူနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ဖမ်းဆီးအပြစ်ပေးခံရခြင်း၊ တရားတင်တောင် ရင်ဆိုင်ရခြင်းများကို မကြောက်ရွံ့ဘဲ ဝင်ထွက်နိုင်ကြမည်။ ထိုနေရာများသည် ဆေးသုံးစွဲသူ အမျိုးမျိုးအတွက် လိုအပ်ချက်များကို စဉ်းစားပေးပြီး ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများကို မည်သည်တို့က အခက်အခဲဖြစ်စေသည်ကို စဉ်းစားပြီး ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ကြရန် အရေးကြီးလှသည်။

အမျိုးသမီးတို့၏ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေ တိုးတက်လာနိုင်စေရန် လူမှုဘဝထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရသောလုပ်ငန်းများ (အိမ်အလုပ်ကို မျှတစွာ တာဝန်ခွဲယူပေးကြခြင်း) အတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးလျော့စေခြင်း၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိစေခြင်းနှင့် ဝင်ငွေရသော အလုပ်အကိုင်များရရှိစေခြင်း အစရှိသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ကံမကောင်းစွာပင် ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများစွာတို့သည် နွမ်းပါးချို့တဲ့သော အခြေအနေများတွင် နေထိုင်လျက် ရှိကြပြီး လုံလောက်သည့် အကူအညီများကို မရနိုင်ကြောင်းကို

ကွတ်ခိုင်မြို့မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ရှင်းပြသည်မှာ -

ကျွန်မက ကိုယ်ဝန်နဲ့ပေမယ့် ဗိုက်ထဲကကလေးအတွက်ရော ကျွန်မအတွက်
ရော ဘာအထောက်အပံ့မှ မရနေဘူး။ မိခင်နဲ့ကလေး စောင့်ရှောက်ရေးအသင်း
ဆီကလည်း ဘာမှမရဖူးဘူး။ နာမည်စာရင်းတော့ လာကောက်သွားတယ်။
တချို့တွေလည်း တစ်ခေါက်လောက် အကူအညီရပြီးသွားပြီလို့ ကြားရတယ်။
ကျွန်မကတော့ခုထိ ဘာမှမရသေးပါဘူး။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် မူးယစ်ဆေးကိစ္စနှင့် ကြုံနေရသူများကို ကူညီ
ပေးရာတွင် ဆေးစွဲသူများနှင့် ဆက်စပ်ရာလူ့အသိုင်းအဝိုင်းက ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်
ဆောင်ရွက်ခြင်းကို တက်ကြွစွာ အားပေးသင့်လှသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ဆေးသုံး
နေသူများအတွက် ပို၍အထောက်အကူဖြစ်စေသော၊ မကဲ့ရဲ့မရှုတ်ချတတ်သော၊
လွယ်ကူသော နည်းလမ်းပုံစံများဖြင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် ကူညီလာနိုင်
ကြမည်ဖြစ်သည်။

ဆေးသုံးနေကြရသော အမျိုးသမီးများ ကြုံတွေ့နေရသော ပြဿနာများ
ကို ရပ်ရွာမိသားစု အသိုင်းအဝိုင်းက နားလည်ပေးနိုင်မှု ကျယ်ပြန့်လာအောင်
လုပ်ရန်နှင့် ရပ်ရွာအခြေပြု အထောက်အကူများ ထိရောက်ကောင်းမွန်လာအောင်
လုပ်ရန်မှာ စိန်ခေါ်မှု ကြီးမားလှသည်။ သို့ရာတွင် အလွန်အရေးပါသော လုပ်ငန်း
များဖြစ်နေကြသည်။ အများပြည်သူတို့ ထင်မြင်ယူဆမှုမှာ အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်း
လဲနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိအချိန်အထိ ဆေးသုံးသူများအပေါ် အထင်အမြင်
လွဲနေသည့် ကိစ္စများမှာ နက်ရှိုင်းစွာလူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် အမြစ်တွယ်လျက်ရှိ
သည်။ ဤအခြေအနေ၌ ပို၍ ထိရောက်သော ရပ်ရွာအဆင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ အကူ
အညီပေးရေး အလုပ်များအကြောင်းကို လေ့လာစုဆောင်းပြီး နမူနာကောင်းများ
ဝေမျှပေးခြင်းက အများပြည်သူ၏ အမြင်ကို ပြောင်းလဲစေနိုင်ရန် အထောက်အကူ
တိုး၍ ဖြစ်လာမည်မှာ အမှန်ပင်။

၄။ နိုင်ငံတကာမူဝါဒများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမူဝါဒရေးရာ အပြောင်းအလဲများက မြန်မာနိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ထဲတွင်ရှိနေသော အမျိုးသမီးများနှင့်မည်သို့ဆက်စပ်နေသနည်း။

၂၀၁၆ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ အထူးအစည်းအဝေး (UNGASS -2016)သည် မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများကို နိုင်ငံတကာ အဆင့်ချမှတ်ရာတွင် ကျားမဂျန်ဒါ အသီးသီးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားထားသော မူဝါဒများ ဖြစ်လာစေရေးကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်နိုင်ကြရေးတွင် အရေးကြီးသော ခြေတစ်လှမ်းပင်ဖြစ်သည်။ UNGASS၏ ဆုံးဖြတ်ချက်စာတမ်းတွင် မူးယစ်ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးတို့ ကျန်းမာရေးနှင့်လူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုများမရှိသည့်ဖြစ်အင်ကို မီးမောင်းထိုးပြကာဖော်ထုတ်ထားသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ထဲတွင် အမျိုးသမီးတို့၏ ထိလွယ်ခိုက်လွယ် အန္တရာယ်ပြုမိသော အခြေအနေကို မြင်သာစေသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်စာတမ်း က ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုများရရှိလာစေရေးအတွက် အကူအညီပံ့ပိုးမှုပေးကြရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမရှိဘဲခံစားခွင့်ရစေရန်ဆော်ဩထားပြီး^{၅၉} အမျိုးသမီးများ၏ ကွဲပြားခြားနားသော လိုအပ်ချက်များကို အာရုံပြုပေးကြရန် နှိုးဆော်ထားသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများချမှတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ထိရောက်မှုကို အကဲဖြတ်ရာတွင်လည်းကောင်း အမျိုးသမီးတို့ပါ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခင်းအကျင်း ဖြစ်ရန်လိုကြောင်း အလေးပေးပြောဆိုထားသည်။ အချုပ်အားဖြင့် ထိုစာတမ်းက အမျိုးသမီးဆေးသုံးသူများကို ထောင်ချလိုက်လျှင် ကြုံတွေ့ရသော အမျိုးသမီး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကြုံရသောဒုက္ခများနှင့် ထိခိုက်နစ်နာခြင်းကို အလွယ်တကူကြုံနိုင်သော အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ထောက်ပြခဲ့သည်။^{၆၀} ဘန်ကောက်စည်းမျဉ်းဟု တွင်သော ကုလသမဂ္ဂက ချမှတ်လိုက်သည့် အမျိုးသမီးအကျဉ်းသားများကို ထိန်းသိမ်းပုံနှင့် အမျိုးသမီးတရားခံများကို အချုပ်အနှောင်ဖြင့် မထားဘဲ ကိုင်တွယ်နိုင်ပုံ စည်းကမ်းများကို အရေးတကြီး ရည်ညွှန်းသွားခဲ့သည်။^{၆၁}

၂၀၁၆ UNGASS ၏ ဩဇာကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုအစည်းအဝေး နောက်ပိုင်းပေါ်လာသော ဆွေးနွေးပွဲများကြောင့်လည်းကောင်း^{၆၂} မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၈တွင် အမျိုးသား မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒ (National

Drug Control Policy -NDCP) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာ အဓိကကဏ္ဍငါးခု ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထိုကဏ္ဍများမှာ ရောင်းလိုအား ကို လျှော့ချနိုင်ရေးနှင့် ဘိန်းအစားထိုး ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ဝယ်လိုအားကိုလျှော့ချခြင်းနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကို လျော့နည်းသော သုံးစွဲမှုဖြစ်လာစေခြင်း၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ သုတေသနနှင့်သုံးသပ်ခြင်း၊ ကဏ္ဍအားလုံးတွင် ချိတ်ဆက်နေသော လူ့အခွင့်အရေးကို အလေးထား ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံက လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းကို လိုက်နာသောအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး အစီအစဉ်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဂျန်ဒါကို အလေးပေး၍ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်း အမှတ်ထင်ထင်ထည့် သွင်းထားခဲ့သည်။^{၆၃}

NDCP ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီးနောက်၊ တစ်နှစ်တည်းတွင်ပင် မြန်မာနိုင်ငံက ၁၉၉၃ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသော ဆေးဝါးများ ဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုဥပဒေပြင်ဆင်ချက်မှာ မှုခင်းများအား တရားစီရင်ရေးအပိုင်းကို ပို၍ဦးစားပေးသည်။ ပြင်ဆင်လိုက်သည့်ဥပဒေတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး အနည်းငယ်မျှ လက်ဝယ်တွေ့ရှိရုံမျှဖြင့် ရှည်လျားသော ထောင်ဒဏ် (ငါးနှစ် မှ ဆယ်နှစ်အထိ) ချမှတ်ခံရနိုင်သည်။ ထိုအထဲတွင် ဆေးသုံးသူများနှင့် တစ်နိုင်သယ်ယူပို့ဆောင်သူများနှင့် လုပ်ကွက်ငယ် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများအစ ရှိသည့် အောက်ခြေမှ လက်လုပ်လက်စားသမား မူးယစ်ဆေးဈေးကွက်ထဲတွင် စားဝတ်နေရေး ပြေလည်ရုံပါဝင်နေကြသူများအပေါ် ကြီးလေးလွန်းသော အပြစ်များ ချမှတ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အရေးယူနိုင်သည့် လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်မှုပမာဏကို ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် တကိုယ်ရေသုံးစွဲသော ပမာဏ^{၆၄} မှာ နည်းပါးလှသော်လည်း အရေးယူခံရသည့် အမှုအများစုတွင် ထိုသို့ ပမာဏအနည်းငယ် ပိုင်ဆိုင်သူများကို ရောင်းဝယ်ရန် ရည်ရွယ်သည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်ဖြင့် ဖမ်းဆီးခြင်း ဖြစ်သည်။^{၆၅} ထို့ပြင် အသစ်ပြင်ဆင်လိုက်သော ဥပဒေတွင် ဆေးဝါးသုံးစွဲသူသည် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက သတ်မှတ်သည့် ဌာနသို့မဟုတ် ဤကိစ္စအလို့ငှာ အစိုးရကအသိ အမှတ်ပြုထားသည့် ဆေးကုဂေဟာတွင် ဆေးကုသမှုခံယူရန် မှတ်ပုံတင်ရမည်ဟူသော အချက်ကို “ဆေးဝါး သုံးစွဲသူသည် ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာနက သတ်မှတ်သည့်ဌာန၊ ဂေဟာ

သို့မဟုတ် ဤကိစ္စအလို့ငှာ အစိုးရအသိ အမှတ်ပြုဆေးကုသဌာန၊ ဂေဟာတွင် ဆေးကုသမှုခံယူရမည်ဟု ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ထားသည်။^{၆၆} ထိုအချက် နှစ်ခုစလုံး (လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်မှု အနည်းငယ်သော ပမာဏဖြင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်း၊ သုံးစွဲသူ၏သဘောဆန္ဒမပါဘဲ ကုသမှုခံယူစေခြင်း) မှာ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ရာ ရောက်နေသည့် အပြင် မူးယစ်ဆေးနှင့် ဆက်နွယ်နေသော နောက်ဆက်တွဲအန္တရာယ်များကို လျှော့ချရာတွင် ထိရောက်သည့် နည်းလမ်းများမဟုတ်ကြောင်း အထောက်အထားများ ရှိခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။^{၆၇}

ထိုဥပဒေနှင့် မတူသည်မှာ NDCP တွင်မူ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ဦးစားပေး စဉ်းစားထားသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို ရာဇဝတ်မှုမသင့်အောင်လုပ်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ထောက်ပြထားသလို နောက်ဆက်တွဲ အန္တရာယ်လျှော့ချနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော အကူအညီများကို ကျယ်ပြန့်စွာဆွေးနွေးထားသည်။ ကျေးလက်လူမှု အသိုက်အဝန်း၏ မြေယာရပိုင်ခွင့်နှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော သဘာဝကို မပျက်စီးစေသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုက အရေးကြီးကြောင်း ထောက်ပြထားသည်။^{၆၈} တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဖီလာဆန်ကျင်နေကြသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထိုအရေးကြီးသော ပြဌာန်းချက် နှစ်ရပ်မှာ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်သည့်အခါ ရှေ့နောက် မညီညွတ်သည့် လုပ်ရပ်များနှင့် ရလဒ်များ ဖြစ်ထွန်းလာကြပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများက ကောင်းကျိုးထက် ဆိုးကျိုးပိုများနေသည့်အဖြစ်က မလွတ်နိုင်ကြသေးကြောင်း ပြသနေသည်။ NDCP ကို စတင် မိတ်ဆက်ခဲ့ခြင်းက အစပိုင်းတွင် အကောင်းဘက်သို့ မျှော်လင့်စရာများ ပေါ်လာသော်လည်း ထိုမူဝါဒထဲတွင် ပါဝင်သော အချက်များကိုမူ အကောင်အထည် ဖော်လာနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။

တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် (မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက အခြားနေရာများတွင်ပါ) အမျိုးသမီးများ ကြုံတွေ့နေရသော ဖိနှိပ်ခံရမှုမှာ ဘက်စုံထောင့်စုံမှ ရှိနေသည်ကို သတိချပ်ရပေမည်။ နောင်ကြဉ်သွားအောင် အပြစ်ပေးတတ်သော မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများကြောင့်သာမက ၁၉၄၉ ပြည့်တန်ဆာနှိပ်ကွပ်ရေး အက်ဥပဒေကဲ့သို့ ချုပ်ချယ်ခြင်းများက လိင်အလုပ်သမားများကို ရာဇဝတ်မှုသင့်စေသည်။^{၆၉} ထို့ပြင် အခြားတည်ဆဲဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကလည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မညီမျှမှုများနှင့်အားလုံး ဥပဒေအရ တန်းတူညီတူ မဖြစ်ဘဲ

ကွက်ကြား အရေးယူခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်နေစေမြဲဖြစ်သည်။ ထိုအထဲတွင် ကျေးလက် လူ့အဖွဲ့အစည်းက စားဝတ်နေရေးအတွက် မှီခိုနေရသော မြေယာနှင့်သဘာဝ သယံဇာတများကို လူ့ယူခြင်း၊ မမျှတသော နိုင်ငံတကာစိုက်ပျိုးရေး ကုန်သွယ်မှုနှင့် သယံဇာတထုတ်ယူမှု ပုံစံများကို အားပေးခြင်း၊ သွတ်သွင်းခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသော ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများ ပါဝင်သည်။^{၇၀} ဥပမာ- ထိုမူဝါဒနှင့် ဥပဒေများသည် ကျေးလက် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး တောင်ယာလယ်လုပ် များအနေနှင့် ဘိန်းစိုက်ခြင်းအပါအဝင် ဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း မှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားစွာ မှီခိုရသည့် အဖြစ်သို့ ရောက်သွားစေသည်။^{၇၁} မူးယစ်ဆေးနှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်စပ်နေသည့် ကိစ္စမဟုတ်သော်လည်း အဆိုပါမူဝါဒများသည် ဘိန်းစိုက်ရသော၊ ဆေးသုံးနေသော၊ မူးယစ်ဆေးဈေးကွက် တွင် တစ်နည်းနည်းနှင့် ပါဝင်နေရသော အမျိုးသမီးတို့၏ ကျန်းမာရေး၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေများအပေါ် များစွာ သက်ရောက်မှု ရှိနေကြသည်။

၄.၁။ နိုင်ငံတကာမှ မူဝါဒရေးရာအပြောင်းအလဲများ

မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာလမ်းညွှန်ချက်များကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့ခြင်းက တစ်ကမ္ဘာလုံးအဆင့်တွင် အရေးပါသောမှတ်တိုင် တစ်ခုပေ။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များသည် အစိုးရများမှ ချမှတ်သော မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများအနေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အစိုးရ၏ တာဝန်များနှင့် ညီညွတ်ပြီး အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်စေရေးအတွက် ကြည့်ရှုကိုးကားနိုင်သော အထောက်အထား တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ ကလေးများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ အကျဉ်းထောင်နှင့် အခြားသောပိတ်လှောင်ခံရသည့် အခြေအနေများထဲမှ လွတ်လပ်မှုကို ခံစားခွင့်မရနေသူများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကဲ့သို့ ဘေးဖယ်ခံထားရသော အုပ်စုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် စံချိန်စံညွှန်းများ ပါဝင်သည်။

တွေ့မြင်နေကျ မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒချမှတ်ရေး စားပွဲပိုင်းဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများတွင် တွေ့မြင်နေကျမဟုတ်ဘဲ လျစ်လျူရှုခံရလေ့ရှိသော ကိစ္စများ

ကိုပါ မူဝါဒအဆိုပါ လမ်းညွှန်ချက်များတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်နေသူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ထိန်းချုပ်ဆေးဝါးဟု သတ်မှတ်ထားသည်များကို ရှေးယခင်ကတည်းက သုံးစွဲခဲ့ကြခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသောကိစ္စများကဲ့သို့ အလေးအနက် စဉ်းစားစရာများကို တင်ပြထားသည်။^{၂၂} ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အဆိုပါလမ်းညွှန်ချက်များကို ကုလသမဂ္ဂလူ့ အခွင့်အရေးမဟာမင်းကြီးရုံး (OHCHR)၊ HIV / AIDS ဆိုင်ရာ ပူးတွဲကုလသမဂ္ဂ အစီအစဉ် (UNAIDS)၊ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ် (UNDP) နှင့် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့တို့ကလည်း လက်တွေ့ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း ထောက်ခံထားကြသည်။^{၂၃}

တောင်သူလယ်သမားများနှင့် အခြားကျေးလက်ဒေသ လုပ်သားများ အခွင့်အရေးအတွက် ကုလသမဂ္ဂ၏ ကြေညာချက် ၂၀၁၈ ကလည်း နိုင်ငံတကာ အဆင့် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခြင်း၏ အမှတ်အသားဖြစ်သည်။ ထိုကြေညာချက်၌ 'မိမိတို့ အိမ်ထောင်စီးပွားရေး ရပ်တည်နိုင်မှုအတွက် အရေးကြီးသော တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နေကြပြီး၊ တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေးကို အထောက်အကူပြုနေကြသော ကျေးလက်ဒေသနေ တောင်သူအမျိုးသမီးများ နှင့် အခြားအမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ ထိုအမျိုးသမီးများသည် စီးပွားရေးတစ်ခုလုံး လည်ပတ်နေစေရေးတွင် ငွေကြေးဖြင့် အဖိုးမဖြတ်ကြသော နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်နေကြရသူများဖြစ်ကြပြီး မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ မြေယာစီးပွားတွင်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ မိမိ အမည်ပေါက် ရပိုင်ခွင့်များကို ငြင်းပယ်ခံကြရတတ်သူများ ဖြစ်သည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု၏ အခြေခံသယံဇာတများ၊ ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုများ၊ သတင်းအချက်အလက်များ၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် လူမှုရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများကို တန်းတူညီတူ ခံစားခွင့်မရှိနေဘဲ ကိုယ်ထိလက်ရောက် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံ ခံရခြင်းပုံစံမျိုးစုံ၊ အဖြစ်အပျက်မျိုးစုံကို ကြုံတွေ့ရတတ်ကြသည်။'^{၂၄} ဟု အမျိုးသမီးများအရေးကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ထိုကြေညာချက်၏ အပိုဒ် ၄ တွင် မီးမောင်းထိုးပြထားပုံမှာ 'နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် တောင်သူအမျိုးသမီးများနှင့် ကျေးလက်တွင် အလုပ်လုပ်နေကြသော အမျိုးသမီးများအနေနှင့် ဤကြေညာချက်နှင့် အခြားနိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များတွင် ဖော်ပြထားသော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝခံစားခွင့်ရကြပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ကင်းစင်သော

အခြေအနေကို ခံစားခွင့်ရအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။’ ‘အမျိုးသမီးများသည် ခွဲခြားဆက်ခံခြင်းကင်းပလျက် မြေယာများ နှင့် သယံဇာတများကို ခံစားပိုင်ခွင့်၊ အသုံးချခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်များ တန်းတူရှိရမည်’ ‘အမျိုးသမီးများသည် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံမျိုးစုံမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိကြသည်’ အစရှိသည်တို့အပြင် အခြား အကာအကွယ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းထားသည်။^{၇၅}

များမကြာခင်ကလည်း ဆယ့်လေးကြိမ်မြောက် ကုလသမဂ္ဂ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းကို တားဆီးရေးနှင့် ပြစ်မှုတရားခွင်တွင် တရားမျှတမှုရရှိစေရေးဆိုင်ရာ ကွန်ဂရက်ကလည်း မတ်လ ၂၀၂၁ တွင် ကျိုတိုကြေညာချက် (ပြစ်မှုများတွင် မိမိကိုယ်ကို ခုခံကာကွယ်နိုင်ခွင့် တိုးတက်လာစေရေး၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာတရားရေးစနစ်များ ကောင်းမွန်လာစေရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ၂၀၃၀ ရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီရေးသို့ မျှော်ရည်သော ကြေညာချက်) ကို သဘောတူထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။ ကျိုတိုကြေညာချက်က ‘အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်လာစေရေးနှင့် တရားဥပဒေ အသက်ဝင်စေမှု လုပ်ငန်းများနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားရေးအင်စတီကျူးရှင်းအဆင့်ဆင့်တွင် အမျိုးသမီးများ အခြေအနေ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရေးတို့ကို ရည်ရွယ်ကာ ပြစ်မှုတရားစီရင်ရေး စနစ်ထဲတွင် ဂျန်ဒါအမြင်များ ထည့်သွင်းကျင့်သုံးကျသည့်အလေ့ မြဲမြံလာအောင် တိုက်တွန်းထားသည်။ အမျိုးသမီးများ နေရာကျဉ်းကျပ်လှသော ထောင်များထဲတွင် နေထိုင်ရခြင်းနှင့် ထောင်တွင်း ဆင်းရဲဒုက္ခများကြီးမားလှခြင်း အစရှိသည့် ပိုမိုဆိုးရွားလာသော ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းလည်းဖြစ်သည်။^{၇၆} ကျိုတိုကြေညာချက်တွင် ထောင်နှင့်ပတ်သက်၍ ချမှတ်ထားသော ဘန်ကောက်စည်းများ၊ နယ်ဆင်မန်ဒဲလား စည်းမျဉ်းများ (အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီး)၊ ဘေဂျင်းကြေညာချက် အစရှိသည်တို့ကို ရည်ညွှန်းထားသည်။^{၇၇}

ထို့ပြင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးနှင့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့အသီးသီးတို့တွင်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများက ဆေးအတွက်လေးသည့်ပမာ ဖြစ်လာစေသော ဆိုးကျိုးများကြောင့် ပြည်သူတစ်ဦးချင်း နှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ကြုံလာရသော ကျန်းမာရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာအခြေအနေများကို ပို၍ အာရုံစိုက်လာကြသည်။ အထူးသဖြင့် အလွှာအသီးသီးတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုပုံစံများ၊ စိတ်ဒဏ်ရာဖြင့် သေးသိမ်ညှိုးနွမ်းစေမှုများ၊ ပြစ်ဒဏ်စီ

ရင်ခံရမှုများ အစရှိသည်တို့ကို ရင်ဆိုင်ရခြင်းများကို ဖြစ်စေသော မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများကို ပိုမိုအာရုံစိုက်လာကြသည်။ ဥပမာ- ထင်သလိုဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း တားဆီးရေးလုပ်ငန်း အဖွဲ့ (Working Group On Arbitrary Detention) က ၂၀၂၁ ခု ဇူလိုင်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော^{၇၆} အစီရင်ခံစာတစ်ခုတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲများကြောင့် ဖြစ်လာသောဆိုးကျိုးများကို အထူးပြုရေးသားခဲ့ သည်။ အထူးသဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းကို ပြစ်မှုမြောက်အောင်လုပ်ခြင်း၊ လူနည်းစုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ အိမ်ယာမဲ့များ၊ လိင်လုပ်သားများ၊ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများနှင့် အခြားသောလူအမျိုးမျိုးတို့အပေါ် မူးယစ်ဆေးဝါးအကြောင်းပြု ၍ စစ်ဆင်ရေးကြေညာပြီး အရေးယူခြင်းများအကြောင်းကို တင်ပြခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲများသည် တရားဥပဒေအရ အရေးယူသည် ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် အားနည်းသော ထိလွယ်ခိုက်လွယ် အုပ်စုများကို တမင်ခွဲခြားဆက်ဆံပြီး အရေးယူသကဲ့သို့ နစ်နာစေသည့်အဖြစ်များကို ထိုအစီရင် ခံစာက ဖော်ပြသည်။ သို့ဖြစ်ရာခွဲခြား ဆက်ဆံမှု ပုံစံများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်စပ်နေကြပြီး ပင်ကိုအားနည်းသော အုပ်စုများအပေါ်တွင်မူ စုပြီး ကျရောက် လေ့ ရှိသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။^{၇၆}

မူးယစ်ဆေးသုံးမှုကို ရာဇဝတ်ဘေးသင့်ခြင်းသော အမှုများထဲမှ ပယ်ဖျက် ပေးရန်၊ ဆေးသုံးခြင်းကြောင့်ဖြစ်လာသည့် နောက်ဆက်တွဲ အန္တရာယ်လျှော့ချ ရန်နှင့် အခြားကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးထားသော ထိုလုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ အစီရင်ခံ စာတွင် အခြားသော အမြင်ကျယ်သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းများနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများချမှတ်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး ကို အခြေခံကာနိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများအရ အဆင့်အတန်း ပိုမိုမြင့်မား စေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ကြသော ခြေလှမ်းများကို ချီးကျူးထားသည်။^{၇၇} ကုလသမဂ္ဂ ရုံးအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းရေးအမှုဆောင်ချုပ်များ ဘုတ်အဖွဲ့က ကြီးမှူးပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂရုံးစနစ်များအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဘုံသဘောတူညီချက်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်နိုင်ခဲ့ခြင်းကလည်း ယခုတိုးတက်ဖြစ် ပေါ်လာသည်များကို အားရှိစေသော အချက်တစ်ခုဖြစ်လာ ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ စနစ်အတွင်း ပါဝင်နေသော UN-Women, OHCHR, UNAIDS, UNDP and WHO အစရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း ထို ဘုံသဘောတူညီချက် ပေါ်ပေါက်လာရေးတွင် ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။^{၇၈}

ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒနှင့် ပတ်သက် ပြီး အခြားကဏ္ဍအသီးသီးနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်သော လုပ်ကိုင်ပုံကို အားပေးပြီး ပြစ်ဒဏ်ပေးလိုက်ခြင်းအားဖြင့် ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို 'ရပ်တန့်အောင်လုပ်ပြီး ဖြေရှင်းမည်' ဟူသော မူလစဉ်းစားချက်များမှ ဖယ်ခွာသော နည်းလမ်းများကို တိုက်တွန်းထားသည်။⁸³

ဖော်ပြပါ အားတက်ဖွယ်တိုးတက်မှုများ ရှိလာခဲ့သော်လည်း မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အငြင်းပွားစရာကိစ္စများနှင့် ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ကြခြင်းများ ဆက်လက်တည်ရှိနေမြဲဖြစ်သည်။ တိုးတက်မှုများသည် ဖြည်းဖြည်းသာ ဖြစ်ပေါ်လာနေပြီး ဘေးဖယ်ခံထားရသူများ၏ အသံမှာ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ထွက်လာနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ထိုသူတို့အသံများ လုံးဝပျောက်ကွယ်နေခြင်းပင်ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာ မူဝါဒလမ်းညွှန်ချက်များသည် အမှန်တကယ်ပင် အထောက်အကူပြုပြီး အမျိုးသမီးဆေးသုံးသူများအတွက် မူဝါဒကောင်းများ ပေါ်ပေါက်လာစေရေးအတွက် အားထုတ်နေကြသော မူဝါဒရေးရာသမားများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရပ်ရွာအခြေပြုအသင်းအဖွဲ့များအတွက် အကူအညီဖြစ်စေသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအဆင့်တွင် ပေါ်ပေါက်လာသော ဆုံးဖြတ်ချက်သန့်ရှင်းမှုများ၊ ကြေညာချက်များ၊ အစီရင်ခံစာများကို မိမိတို့နိုင်ငံ မိမိတို့ဒေသအတွင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းများတွင် ထိရောက်စွာ ဆော်ကြနိုင်ရန် ယူငင်အသုံးပြုနိုင်ကြသည်။ လက်ရှိဖြစ်ပေါ်လာသော တိုးတက်မှုများသည် နိုင်ငံတကာအဆင့် ဖြစ်သောကြောင့် အလှမ်းဝေးနေသေးသော်လည်း ထိုအပြောင်းအလဲများမှာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့မှ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရပ်ရွာအဆင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ အား ထုတ်မှု၏ ရလဒ်ဟုဆိုနိုင်သည်။ ထိုသူများအထဲတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်တွင် အလုပ်လုပ်နေကြရသော အမျိုးသမီးများပါဝင်ကြသည်။ ဥပမာဆိုရသော် ၂၀၁၈ အောက်တိုဘာလ ၂၄ရက်နေ့ မူးယစ်ဆေးဝါးကော်မရှင်၏ စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် အစည်းအဝေး၏ ဘိန်းအစားထိုးဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ထိန်းချုပ်ရေး မဟာဗျူဟာ အစည်းအဝေးတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ ဖိုရမ်ကို ကိုယ်စားပြုတက်ရောက်ခဲ့သော နန်းယွန်းတို့ကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြသည်။⁸³

၅။ မြန်မာနိုင်ငံ မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေရသော အမျိုးသမီးများနှင့် ဆေးသုံးသူ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေတိုးတက်လာစေရန် မည်သို့ဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်း။

ယခုစာတမ်းတွင် အင်တာဗျူးခဲ့သော အမျိုးသမီးတစ်ဦးစီသည် မိမိတို့အတွေ့အကြုံများကို ဝေမျှခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ထဲတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေကြရသော အမျိုးသမီးတို့၏ အခြေအနေများကို တိုးတက်စေရေးနှင့် ထိုသူတို့၏ အသံကို ထင်ဟပ်စေနိုင်ရေးတို့အတွက် အထောက်အကူပေးခဲ့ကြသည်။ ထိုအမျိုးသမီးများစွာသည် မိမိတို့၏ ဘဝအခြေအနေများသာမက မိသားစုများနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းပါ အခြေအနေတိုးတက်စေရေးအတွက် မည်သည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်နေသည်ကို သိရှိသူများဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့က အောက်ပါအတိုင်း အတွေးအမြင်များကို ဝေမျှခဲ့ကြသည်။

သူတို့သည် အနာဂတ်အတွက် မျှော်ရည်ကာ ဘိန်းစိုက်နေရသူ အမျိုးသမီးများအနေနှင့် ညီမျှသော အခွင့်အရေးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်စရာ အရေးကိစ္စများတွင် အမျိုးသားများကသာ အဓိကနေရာယူထားမှုကို ပြုပြင်ကြရန် အမျိုးသမီးများက တောင်းဆိုကြသည်။

အမျိုးသားတွေက ဆုံးဖြတ်စရာ ခေါင်းဆောင်စရာကိစ္စတွေမှာ သူတို့လက်ထဲမှာပဲ ထားတာ။ ကျွန်မတို့မှာ တကယ်တော့ အခွင့်အရေး ညီညီမျှမျှမရှိဘူး။ ကျွန်မတို့ရပ်ရွာထဲမှာ ဒါကထုံးစံလိုပဲ ဖြစ်နေတာ။ တကယ်တော့ ကျွန်မတို့ရပ်ရွာထဲမှာ အမျိုးသား အမျိုးသမီး တန်းတူအခွင့်အရေး ရတာမျိုးကိုလိုချင်တာပေါ့။ အမျိုးသမီးတွေကို ဦးဆောင်တဲ့နေရာ ရလာစေချင်တယ်။ အခွင့်အရေးရစေချင်တယ်။

(ဆီဆိုင်မြို့နယ်မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦး)

ကျွန်မက အမျိုးသမီးတွေ စကားပြောခွင့်၊ ကိုယ်ထင်တာကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ခွင့် ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်တွေနဲ့ တန်းတူညီတူ ရပ်တည်နိုင်တဲ့အခွင့်အရေးရလာစေချင်တယ်။

(ဆီဆိုင်မြို့နယ်မှ အမျိုးသမီး)

ကျွန်မတို့အမျိုးသမီးတွေဆီမှာ ကိုယ်မြင်တာကိုပြောခွင့်ရှိတယ်...လွတ်လွတ်လပ်လပ် ထုတ်ဖော် ပြောဆိုနိုင်ခွင့် ရှိတယ်ဆိုရင်တောင်မှ လူတွေက သူတို့ကို နားမထောင်ကြတာ မလေးစားကြတာတွေရှိတယ်။ အမျိုးသမီးတွေကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ရစေချင်တယ်။ တစ်ဆက်တည်း လူတွေကလည်း သူတို့ပြောတာကို အသိအမှတ်ပြုစေချင်တယ်။

(ဟိုပုံးမြို့နယ်မှ အမျိုးသမီး)

ဘိန်းစိုက်ပျိုးသော ဧရိယာများမှ အမျိုးသမီးများအားလုံးက ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေး အထောက်အကူများကို ယခုထက်ပိုမိုကောင်းမွန်သော အခြေအနေရှိစေချင်ကြမှာ မြင်သာပါသည်။ ပညာရေးနှင့် ပတ်သက်လျှင် ရပ်ရွာအတွင်း၌ မိသားစုများစွာက မတတ်နိုင်ကြသောကြောင့် မိန်းကလေးငယ်များ အဆင့်မြင့်ပညာသင်ကြားနိုင်ရေးအတွက် အကူအညီလိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြကြသည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးအပါအဝင် လယ်ယာစီးပွားကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်သော မူဝါဒများနှင့် ပတ်သက်၍ ဘိန်းစိုက်သော အမျိုးသမီးများစွာက ဆန်အပါအဝင် အခြေခံစားဝတ်နေရေးအတွက် ဝင်ငွေနှင့်ထွက်ငွေမျှတသော အခြေအနေမျိုးကို လိုလားကြကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။ ထိုသို့ မိသားစုဝင်များအတွက် လုံလောက်သော စားစရာဝယ်ယူနိုင်ရန်မှာ ဝင်ငွေပိုမိုရရှိရန် လိုအပ်ကြသလို လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများလည်း တိုးတက်ရန်လိုအပ်သည်။ ကျေးလက်လူ့အဖွဲ့ အစည်းသည် မြေယာကို တစ်နိုင်တစ်ပိုင် စိုက်ပျိုးရေးအတွက် မှီခိုနေကြရသည် ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့၏ မြေယာရရှိပိုင်ခွင့်နှင့် အသုံးချနိုင်ခွင့်၊ စီမံပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ် ပေးထားသည့် အခြေအနေမှာ ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သော အနေအထားမျိုးဖြစ်သည်။

ထိုအမျိုးသမီးများအားလုံးနီးပါးက ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ပပျောက်ရေးအတွက် အတင်းအဓမ္မ ဖိအားပေးခြင်းပုံစံမျိုးစုံကို ရပ်တန့်ပေးရန် တောင်းဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်များတွင် အလေးထားသော အချက်များမှာ

တကယ်လို့ အစိုးရက ဘိန်းအစားထိုး သီးနှံစီမံကိန်းတွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေးပုံစံမျိုး လုပ်ချင်တယ်ဆိုရင် ကျွန်မတို့ ပြောချင်တာက ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံကို စိုက်ဖို့ အားပေးရုံနဲ့ မလုံလောက်ဘူး ဆိုတာပဲ။ ကျွန်မတို့ တောင်သူတွေကို စိုက်ခိုင်း တဲ့ သီးနှံတွေအတွက် ဈေးနှုန်းတည်ငြိမ်တဲ့ ဈေးကွက်လည်း လိုအပ်တယ်။

(ဆီဆိုင်မြို့နယ်မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦး)

တကယ်လို့ အစိုးရက ခွင့်ပြုမယ် ဆိုရင်တော့ ကျွန်မတို့က ဘိန်းကိုပဲ ဆက် စိုက်ချင်တယ်။ ဒါပေမယ့် အစိုးရအနေနဲ့ ဈေးနှုန်း ကောင်းကောင်းရဖို့ အာမခံ သင့်တယ်။ အခုဆိုရင် ဘိန်းဈေးက အရမ်းကျနေတယ်။

(ပင်လောင်းမြို့မှ အမျိုးသမီးတစ်ဦး)

ကျွန်မတို့က UNODC ကို သူတို့ပရောဂျက်တွေမှာ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိတဲ့ သူတွေကို ရွေးချယ်တဲ့ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်တွေကို ပြန်ပြောင်းစေ ချင်တယ်။ အခု သူတို့ထောက်ပံ့ကြေးကိုရဖို့က လယ်သမားတစ်ယောက်ကို ၁.၅ ဟက်တာစိုက်မှ ရမယ်လို့ပြောတယ်။ ဒီမှာရှိတဲ့ အိမ်ထောင်စုထဲက ၃၀% လောက်ပဲ အဲဒီစည်းကမ်းချက်နဲ့ညီတာ။ နောက်သူတို့ စည်းကမ်းတစ်ခုမှာ မိသားစုထဲမှာ အနည်းဆုံးလူငါးယောက်ရှိမှ ထောက်ပံ့မယ်လို့ သတ်မှတ် ထားတာကိုလည်း ပြောင်းစေချင်တယ်။

(လွိုင်လင်မြို့နယ် ဆန်းမှ အမျိုးသမီးတစ်ဦး)

အမျိုးသမီးများစွာသည် ဝင်ငွေရသောအလုပ်လည်း ရှိလိုကြောင်းပြော ကြားခဲ့ကြသည်။ ဝင်ငွေပုံမှန်ရှိလျှင် အမျိုးသမီးများအနေနှင့် ခင်ပွန်း သို့မဟုတ် မိသားစုဝင်များကို မှီခိုခြင်းများ လျော့ပါးလာနိုင်သည်။ ဤ စာတမ်းအတွက် မေးမြန်းခဲ့သော မူးယစ်ဆေးသုံးသည့် အမျိုးသမီးများကမူ ကျန်းမာရေးစောင့် ရှောက်မှု ပိုမိုရရှိရန် လိုလားကြပြီး မူးယစ်ဆေး ကိစ္စများကို တိုင်ပင်ကုသနိုင်ရေး၊ အန္တရာယ်လျှော့ချရေး အစီအစဉ်များကို လိုလားကြသည်။ ထောင်ထဲတွင် နှစ် အတန်ကြာနေခဲ့ရသူအချို့က အကျဉ်းစခန်းများထဲမှအမျိုးသမီးတို့၏ ဘဝအခြေ အနေ ပိုမို တိုးတက်လာစေသင့်ကြောင်း ထောက်ပြကြသည်။

၎င်းတို့၏ အကြံပြုချက်များတွင် မူးယစ်ဆေးသုံးခြင်း၊ တကိုယ်စာ လက်ဝယ်ထားရှိခြင်းနှင့် ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေခြင်းကို ပြစ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းမှ ဖယ်ရှားရန်အတွက် အဆောတလျင်လိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြကြသည်။

ဆေးစွဲတယ်ဆိုတာက နိုင်ငံတော်သစ္စာဖောက်မှုလိုကြီးမားတဲ့ ပြစ်မှုလည်း မဟုတ်ဘူး။ ရာဇဝတ်မှုအကြီးစားလည်း မဟုတ်ဘူး။ နိုင်ငံခေါင်း ဆောင်တွေ ကို တောင်းဆိုချင်တာက ကျွန်မတို့ကို အပြစ်ဒဏ်ကြီးကြီးလေးလေးတွေ ချမှတ်ပြီး ထောင်ထဲမထည့်ဖို့ပဲ။ ထောင်အစား ကျွန်မတို့ကို ဆေးဖြတ်တဲ့ နေရာတွေ၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စခန်းတွေကို ကျေးဇူးပြုပြီးပို့ပါ။ ကျွန်မတို့ ဆေးသုံးတဲ့ မိန်းမတွေမှာလည်း ကိုယ်တတ်ကျွမ်းတာတွေ ကိုယ်ပိုင်အစွမ်း အစတွေရှိပါတယ်။ နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေးမှာ ဒီအားတွေကို သုံးလို့ရသင့် တယ်။ ကျွန်မတို့ကလည်း နိုင်ငံအတွက်အလုပ် လုပ်နိုင်တဲ့လူတွေပဲ။ ကျွန်မ တို့ကို လူသားတွေပဲလို့ မြင်စေချင်တယ်။ ကျွန်မတို့ နိုင်ငံသားကောင်း တွေလို နေချင်ကြပါတယ်။ ကျွန်မတို့ အလုပ်လုပ်ချင်တယ်။ တခြားလူတွေလိုပဲ ဘဝကို ပြည့်ပြည့်ဝဝ ခံစားခွင့်ရချင်တယ်။ ကျွန်မတို့ကို ဆေးသမားတို့၊ HIV ရှိနေသူတို့၊ ထောင်ထွက်တို့ဆိုပြီး နှိမ်ပြီးသုံးတဲ့ အခေါ်အဝေါ်တွေကြားမှာ စိတ်ထိခိုက်ပြီး သိမ်သိမ်ငယ်ငယ်နဲ့ သေမသွားချင်ဘူး။ အဲဒီလိုလူကိုနာကျင် စေတဲ့စကားလုံးတွေကြားမှာ ကျွန်မဘဝကို အလကားအဖြစ် မခံနိုင်ဘူး။ ကျွန်မနေရတဲ့ အချိန်တွေကို အလဟဿမဖြစ်စေချင်ဘူး။ အဲဒါ နိုင်ငံခေါင်း ဆောင်တွေကို ကျွန်မပြောချင်တာပဲ။^{၈၄}

ဆေးသုံးတဲ့သူတွေအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းတွေ ပိုများလာအောင် လုပ်ပေးဖို့ အကြံပေးချင်တယ်။ ဆေးသုံးတဲ့သူတွေကို မဖမ်းပါနဲ့။ ဆေးသုံးတဲ့ အမျိုးသမီးတွေကို လိုအပ်နေတဲ့ ကျန်းမာရေး အထောက်အကူပြုလုပ်ငန်း တွေ ပိုပြီးမြှင့်တင်ပေးပါလို့ ပြောချင်ပါတယ်။

(ပူတာအိုမြို့နယ်မှ အသက် ၂၅ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီး)

ဘိန်းဖြူပပျောက်အောင်လုပ်ဖို့ ဆေးသမားတွေကို ရဲက ဖမ်းချုပ် ထားတဲ့နည်း နဲ့ ဘယ်လိုမှ မအောင်မြင်နိုင်ဘူး။

(ပူတာအိုမြို့နယ်မှ အသက် ၂၉ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီး)

မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးသော ကိစ္စများကို ပြစ်မှုအဖြစ်မှ ပယ်ဖျက်ပေးခြင်းကြောင့် မိဘလုပ်သူက သားသမီးများကို ထားခဲ့ရပြီး ထောင်ထဲအကျဉ်းကျခံနေရခြင်း လျော့နည်းသွားစေကာ ကလေးများခံစားရသော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာဒုက္ခနှင့် လူမှုစီးပွားဒုက္ခများကို လျော့နည်းသွားစေနိုင်သည်ဟု အချို့သောနိုင်ငံများတွင် မိခင်စောင့်ရှောက်မှု မလွတ်သေးသော ကလေးအရွယ်ရှိနေသေးသည့် အမေများအတွက် လျော့ပေါ့ပြီး အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ အကျဉ်းထောင်ထဲမထားဘဲ ရပ်ရွာအကျိုးပြုကိစ္စများတွင် ဒဏ်ပေးသည့်အနေနှင့် တာဝန်ပေးခြင်းဖြင့် ထောင်ချခြင်းကို ပယ်ဖျက်ပေးနိုင်ကြသည်။^{၈၅}

ထို့ပြင်(မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများတွင်သာမက စိုက်ပျိုးစီးပွားမူဝါဒများ၊ ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒများ၊ အလုပ်သမား၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် အခြားကဏ္ဍများမှ မူဝါဒများတွင်ပါ) ဥပဒေနှင့် မူဝါဒအပြောင်းအလဲများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းကသာ ရပ်ရွာလူထု၏ ကျန်းမာရေးနှင့် သာယာဝပြောရေးတို့ကို အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပေမည်။ အထူးသဖြင့် ဘေးဖယ်ထုတ်ခြင်းခံရသူတို့၏ အရေးကို ဦးစားပေးရန် အထူးလိုအပ်နေပေသည်။ ထိုပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုနေသော နေရာများတွင် မြေလွတ်၊ မြေလပ်၊ မြေရိုင်း ဥပဒေများကဲ့သို့သော မြေယာနှင့် သယံဇာတဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး အပါအဝင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ကဏ္ဍများနှင့် ဆက်စပ်သော ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများပါ ပါဝင်သည်။ ထိုပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကသာ မူးယစ်ဆေးနှင့် ပတ်သက်နေသော အမျိုးသမီးများဘဝတွင် အလွှာစုံဘက်စုံထောင့်စုံမှ အားများကြောင့် ဖြစ်လာရသော ဘေးဖယ်ခံရသည့်အဖြစ်များ၊ မညီမျှမှုများနှင့် ထိလွယ်ခိုက်လွယ် အခြေအနေများကို ကုစားနိုင်ပေမည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများအနေနှင့် မူးယစ်ဆေးသုံးသော အမျိုးသမီးများနှင့်အတူ ရပ်တည်ပေးကြရန် လိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြကြရမည်။ ဆေးသုံးသော၊ ဘိန်းစိုက်ရသော အမျိုးသမီးများအပေါ် ထိုအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ ကိုယ်တိုင်က ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ နှိမ်ချရှုမြင်ခြင်းများ မရှိသင့်ပေ။

ပတ်ဝန်းကျင်က နှိမ်ချပြီး နာကျင်အောင်ပြုခြင်းကို ကြောက်ရွံ့စိတ်ဖြင့် လိုအပ်သော အကူအညီများကို မယူဖြစ်တော့သည့် အမျိုးသမီးများလည်း ရှိသည်။ လက်ရှိတွင် အကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းများမှာ ဆေးစွဲသူအမျိုးသား

များကိုအဓိက ဦးတည်ထားကြပြီး ထိုစင်တာများသို့သွားရန် အမျိုးသမီးများ အတွက် အဆင်မပြေလှပါ။^{၈၆} ထို့ပြင်အန္တရာယ် လျော့ချရေးအတွက်ပေးသော အထောက်အကူပုံစံများတွင် အများအားဖြင့် မူးယစ်ဆေးအကြောတွင်း ထိုးသွင်း သူ အမျိုးသားများကို ဦးစားပေးတတ်ကြသော်လည်း အမျိုးသမီးများကမူ မူးယစ်ဆေးကို ရှူသွင်းသုံးစွဲမှုပုံစံများအကြောင်း ပြောကြသည်။ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ် လျော့ချရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စိတ်ဆန္ဒအလျောက်ဆေးဖြတ်မှု ကုထုံး ရယူနိုင်သောနေရာများသည် ဂျန်ဒါအရေးကိစ္စများကို ပို၍ထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့်ကြသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများ ပိုမိုထိရောက်စေရေးအတွက် ကျန်းမာရေး နှင့် လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများကို စီစဉ်ကြသည့်အရေးတွင် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချိန်မှ အစ အကောင်အထည်ဖော်ချိန်အထိ အမျိုးသမီးများအနေနှင့် ပါဝင်လှုပ်ရှားသင့်ပေ သည်။ ဆေးသုံးနေသူများထံ သွားရောက်ကူညီပေးရေး လုပ်ငန်းများတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကြရမည်ဖြစ်သလို လုပ်ငန်းများတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ အတွက် ရည်ရွယ်ထားသော အစီအမံများက အရေးကြီးကြောင်းကို

နန့်မွန်မြို့နယ် ကျေးရွာတစ်ခုက အသက် ၅၄ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးတစ်ဦးက အကြံပြုခဲ့သည်မှာ

ဆေးသုံးတဲ့သူတွေကို ကူညီတဲ့နေရာတွေ ကျွန်မတို့အနားမှာ သိပ်မရှိဘူး။ မိန်းကလေးတွေအတွက်ဆို ပိုဆိုးတယ်။ အမျိုးသမီးတွေအတွက် အဆင်ပြေ တဲ့ နေရာရှိရင် ကောင်းတာပေါ့။ ဆေးသုံးတဲ့သူတွေ အချင်းချင်းသိသင့်တာ တွေ ဝေမျှဖို့က အတွေ့အကြုံနဲ့ ကျွမ်းကျင်မှု မရှိကြတာကြောင့် ဒီလိုနေရာတွေ မရှိတာလို့ ထင်တယ်။ ကျွန်မမှာလည်း အဲဒီလိုကိစ္စတွေမှာ အတွေ့အကြုံနဲ့ ကျွမ်းကျင်မှုမရှိဘူး။

(အမျိုးသမီးများအတွက် ရည်ရွယ်သည့် ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများအကြောင်း မေးခွန်းနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ဖြေကြားပုံ)

အရွယ်အစားမည်မျှပင် သေးငယ်ပါစေ ရပ်ရွာက ကမကထ ပြုသောစည်း ရုံးဆောင်ရွက်မှုများ၊ ပြည်သူ့ကြားကလာသော အခြေခံကျသည့် အားထုတ်မှု များ၏ အင်အားနှင့် ထိရောက်ပုံများကို မီးမောင်းထိုးပြရန်၊ ထိုသို့ လုပ်ကိုင်နေသူ အချင်းချင်း ချိတ်ဆက်နိုင်ရန်၊ ထောက်ပံ့အားပေးရန် များစွာ အရေးကြီးလှသည်။

ဤသို့ဆောင်ရွက်ရန် လက်ရှိဆေးရောင်းဝယ်သည့် လောကနှင့် ချိတ်ဆက်နေသော အမျိုးသမီးများနှင့် လိင်အလုပ်သမားအချင်းချင်းကြား တည်ဆောက်ထားသော ကွန်ရက်များနှင့် လက်ရှိချိတ်ဆက်မှုများကြား တွေ့ရသော ခင်မင်ရင်းနှီးမှု၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုများကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုကြရန် လိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဆေးသုံးသူများနှင့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူလယ်သမားများ အစရှိသည်ဖြင့် ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်မှုများတွင်လည်း အမျိုးသားများက ကြီးစိုးလေ့ရှိသော ဓလေ့ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်နေပါသည်။ မြို့ပြနှင့်ကျေးလက်ရှိ လှုပ်ရှားမှုများကို ချိတ်ဆက်ပေးခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းများကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြခြင်းအားဖြင့် ထိရောက်မှုကို ချဲ့ထွင်နိုင်ကြပေသည်။ မူးယစ်ဆေးကိစ္စနှင့် တိုက်ရိုက်မပတ်သက်သော်လည်း ဆက်စပ်ရာ ဧရိယာများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် လူတို့ကျယ်ပြန့်စွာ အသိအမြင် ပြောင်းလဲလာအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါလိမ့်မည်။

မူးယစ်ဆေးဝါး ဈေးကွက်ထဲမှ အမျိုးသမီးတို့၏ အခြေအနေကိုမှတ်တမ်းတင်နိုင်သည့် သုတေသနများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်နေပါသည်။ အကျဉ်း ထောင်များနှင့် ချုပ်နှောင်ခံရသောနေရာအသီးသီး (အထူးသဖြင့် ဆေးဖြတ်စခန်းများ) မှ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေကို သိရှိမှတ်တမ်းတင်သင့်သည်။ ဘဝတူအဖော် အချင်းချင်းနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း ဤနေရာတွင် များစွာအရေးကြီးလှသည်။ ဥပမာ- ထိုသူတို့၏ အင်အားဖြင့် ရပ်ရွာအခြေပြုအများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သော သုတေသနလုပ်ငန်းများကို အားပေးသင့်လှသည်။^{၈၇}

မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်ထဲတွင် ပြင်းထန်လှသော ရိုက်ခတ်မှုများကို အမျိုးသမီးများ ခံစားခဲ့ရသည်မှာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ လက်ရှိကာလအထိ ဖိုဝါဒကြီးစိုးမှုကို ယုံကြည်သက်ဝင်သည့် အစဉ်အလာများနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများကြောင့်လည်း ဖိနှပ်ချုပ်ချယ်သည့် မူဝါဒများက သက်ဆိုးရှည်နေနိုင်ခဲ့သည်။ မညီမျှမှုများ အဖက်ဖက်မှ တည်ရှိနေသော အခြေအနေတွင် ဖြစ်လာခဲ့သော ဒဏ်ရာ ဒဏ်ချက်များကို ကုစားရန်မှာ ဂျန်ဒါ တန်းတူညီမျှမှု Gender equality ရရှိဖြင့်ပင် မလုံလောက်နိုင်ပေ။ အနာဂတ်အတွက် လိုအပ်နေသည်က ကျား-မ မဟူ ဂျန်ဒါ အားလုံးအတွက် တရားမျှတမှု Gender justice ပင်ဖြစ်သည်။

Endnotes

1. အချို့သော ဥပမာများကို ဖိလစ်ပိုင်တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ <https://longreads.tni.org/stateofpower/dismantling-the-imperial-boomerang-a-reckoning-with-globalised-police-power>, Brazil <https://www.dw.com/en/racist-police-violence-endures-in-jair-bolsonaros-brazil/a-53769828>; the United States <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2020/05/Global-Prison-Trends-2020-Penal-Reform-International-Second-Edition.pdf>; and throughout Latin America and Southeast Asia <https://youtu.be/pOlq2Xvfl4Y>
2. Buxton, J., Margo, G. and Burger, L. (Eds.) (2020) *The Impact of Global Drug Policy on Women: Shifting the needle*, pp. 287–324. <https://doi.org/10.1108/978-1-83982-882-920200042>; https://www.emcdda.europa.eu/topics/women_en, World Drug Report 2018, Women and drugs, Drug use, drug supply and their consequences, United Nations Office on Drugs and Crime. https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/WDR18_Booklet_5_WOMEN.pdf
3. Walmsley, R. (2017) *World Female Imprisonment List (4th edn)* 'Women and girls in penal institutions, including pre-trial detainees/remand prisoners'. https://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/world_female_prison_4th_edn_v4_web.pdf
4. Penal Reform International (2021) 'Gender sensitive policies for women, 10 point plan'. http://files.server.idpc.net/library/PRI_10-point-plan_Women-drugs-WEB.pdf
5. Washington Office on Latin America (2016) 'Women, drug policies and incarceration, a guide for policy reform in Latin America and

the Caribbean'. <https://www.wola.org/analysis/women-drug-policies-and-incarceration/>

6. United Nations Office on Drugs and Crime (2019) World Drug Report 2018, p.9. <https://wdr.unodc.org/wdr2019/>

7. http://files.server.idpc.net/library/Women_Prison_SEA_Report_FINAL.pdf

8. Stoicescu, C., Richer, A., Gilbert, L. (2020) 'Nexus of Risk: The co-occurring problems of gender-based violence, HIV and drug use among women and adolescent girls'. In Buxton et al. The Impact of Global Drug Policy on Women.

9. ကျား-ဂျန်ဒါ-လိင်စိတ်ခံယူမှု ကွဲပြားမှုတို့အပေါ် မူတည်ပြီးခွဲခြားခံရခြင်းကို ဆိုးရွားစွာ ရင်ဆိုင်ရသောသူများ၏ အမျိုးမျိုးသော အတွေ့အကြုံများကို စုံလင်အောင် မဖော်ပြနိုင်သေးသောကြောင့် ဤစာတမ်းမှာ နက်ရှိုင်းကျယ်ပြန့်ပြီဟု မဆိုနိုင်ပါ။ စုံလင်ကွဲပြားသော အတွေ့အကြုံများကို ထည့်သွင်းနိုင်ရန်မှာ အမျိုးသမီးတို့၏ အကြောင်းကိုသာမက ကျား ဟုလည်းကောင်း မဟုလည်းကောင်း သတ်မှတ်ထားသော ပုံစံခွက်တွင် မပါဝင်လိုသူများ၊ ဂျန်ဒါ အမျိုးအစား တစ်ခုခုနှင့် မကိုက်ညီဟု ခံယူထားသူများ၊ လိင်ပြောင်း ထားသူများနှင့် အဆင့်အတန်းအားဖြင့်၊ လူတို့၏ သိမှတ်ပုံ identity အားဖြင့်၊ အတွေ့အကြုံ အားဖြင့် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖယ်ကျဉ်ခံထားရသူများကို မဆန်းစစ်နိုင်ခဲ့သေးပါ။ ထိုသူတို့၏ အတွေ့အကြုံများမှာ အမျိုးသမီးများနှင့် ဆင်နိုင် သော်လည်း တစ်ပုံစံတည်း ဖြစ်မည်ဟု ကောက်ချက်မဆွဲနိုင်ပါ။ ထိုသူတို့ တွေ့ကြုံ ခံစားရသည်များကိုလည်း လျော့၍မစဉ်းစားသင့်ပါ။ အမျိုးသမီးများနှင့်အင်တာဗျူးများပေါ်တွင်အများဆုံး အခြေခံရေးသားထားသော ယခုစာတမ်းတွင် ထိုသူတို့၏ အကြောင်းခြင်းရာများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး စုံလင်ကွဲပြားသော၊ ရှုပ်ထွေးသော သဘောသဘာဝများ မပါဝင်သေးပါ။

10.ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သော drop-in (ရိပ်မွန်) စင်တာဆိုသည်မှာ ရည်ရွယ်ထားသော လူတစ်စုက ဝင်ရောက်နားခိုကာလိုအပ်သောအကူအညီရယူနိုင်ရန် တမင်ထား ပေးသောနေရာဖြစ်သည်။ဥပမာ အမျိုးသမီးများအတွက် မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲခြင်းမှဖြစ်လာသောဆိုးကျိုးများကိုလျှော့ချနိုင်ရန်ထားရှိသော drop-in စင်တာများသည် ထိုအမျိုးသမီးများအတွက် ဆေးထိုးအပ်များနှင့် ဆေးထိုးပြွန်များ၊ ကွန်ဒုံးများ၊ မူးယစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများကို အခြားဆေးများဖြင့် ဆေးဖြတ် ရန်အစားထိုးကုသပေးခြင်း များ၊ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေး အကြံပေး ခြင်းများ၊ ကလေး ထိန်းပေးခြင်းများ အစရှိသည်ဖြင့် ထောက်ကူပေးသောနေရာများဖြစ်ကြသည်။

11. TNI (2018) 'Women and drugs in Myanmar: Beyond harm reduction, a Myanmar commentary'. <https://www.tni.org/en/article/women-and-drugs-in-myanmar-beyond-harm-reduction>

12. Franco, J.C. and Borrás, M. (2021) 'The 5Rs in Myanmar: Five principles for a future federal democratic system where rural working people can flourish, a primer'. Amsterdam: Transnational Institute, p. 8. https://www.tni.org/files/publication-downloads/5rs_web.pdf

13. တစ်အိမ်ထောင်ချင်းအဆင့် ဘဝတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အများအားဖြင့် ဝင်ငွေရသောအလုပ်များ မဟုတ်ကြပါ။ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံးအဆင့် လူမှုဘဝတည်ဆောက်ရေးတွင်မူ အခြေအနေတစ်မျိုးဖြစ် ပါလိမ့်မည်။ ဝင်ငွေပင်ရရှိကြသော်လည်း ပညာရေး၊ကျန်းမာရေးနှင့် အခြားလူအများကိုစောင့်ရှောက်မှုပေးရသော ကဏ္ဍများတွင် လုပ်ကိုင်ရသူများ (ဥပမာ-ကပ်ဘေး ကာလအတွင်း အိမ်အရောက်ပစ္စည်း ပို့ပေးကြသူများ၊ သန့်ရှင်းရေးလုပ်သားများ၊ ကလေးထိန်းများ) ကိုထိုက်သင့်သလောက် တန်ဖိုးမထားကြဘဲ လုပ်ငွေကိုလည်းအနည်းအကျဉ်းသာပေးတတ်ကြသည်။

14. ၂၀၂၀ ခုနှစ် ခန့်မှန်းချက်များအရ တစ်ကမ္ဘာလုံး တရားမဝင် ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုမှာ ၇.၄၁၀ မက်ထရစ်တန်ရှိသည်ဟုဆိုသည်။ ထိုအထဲမှ ၉၆% ခန့်မှာ အာဖဂန်

နစ္စတန်၊မက္ကဆီကိုနှင့် မြန်မာတို့မှ ထွက်ရှိသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန် တစ်နိုင်ငံထဲကပင် ကမ္ဘာ့ထုတ်လုပ်မှု၏ ၈၅% ထွက်ရှိသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် မက်ထရစ်တန်ပေါင်း ၄၀၅ တန်ခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကချင်ပြည်နယ်တို့တွင် အဓိကစိုက်ပျိုးသည်။ UNODC, World Drug Report 2020. <https://wdr.unodc.org/wdr2020/index2020.html> and UNODC 2020, Myanmar Opium Survey; https://www.unodc.org/documents/southeastasiaandpacific//Publications/2021/Myanmar_Opium_survey_2020.pdf

15. UNODC (2019) 'Opium poppy cultivation and sustainable development in Shan State, Myanmar'. https://www.unodc.org/documents/southeastasiaandpacific//Publications/2019/Myanmar_Socio-economic_Survey_2019_web.pdf

16. 300 MKK = EUR 0.15; a viss is 1.6 kg.

17. တောင်ယာ (မြန်မာလို တောင်ပေါ်တွင် စိုက်ပျိုးသော ယာမြေ) လုပ်ငန်းတွင် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာလည်း ပါဝင်သည်။ သစ်တောထဲတွင် စိုက်ပျိုးကြသော တောင်ယာများကိုမူ သစ်တောစိုက်ခင်းအသွင် ရောနှောဖြစ်ထွန်းသောနည်းလမ်းအဖြစ်စဉ်းစားလေ့ရှိကြသည်။ <http://ecoursesonline.iasri.res.in/mod/page/view.php?id=106175> ; 'Many farmers in Myanmar's ethnic borderlands, where most have customary land-use rights, practice traditional upland swidden cultivation (taungya)', cited in Transnational Institute (2015) 'The challenge of democratic and inclusive land policymaking in Myanmar, a response to the draft national land use policy', p. 36. https://www.tni.org/files/download/the_challenge_of_democratic_and_inclusive_land_policymaking_in_myanmar.pdf. See also: Oliver Springate-Baginski, (2018), 'Decriminalise agro-forestry! A primer on shifting cultivation in Myanmar', Transnational Institute.

18. 'စီပီ CP ပြောင်း'ကို ရှမ်းပြည်နယ်တွင် Charoen Pokphandကုမ္ပဏီက

ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်ဖြင့် အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးစေခဲ့သည်။ See: Woods, K. (2015) 'CP maize contract farming in Shan State, Myanmar: A regional case of a place-based corporate agro-feed system', presented at Land grabbing, conflict and agrarian-environmental transformations: perspectives from East and Southeast Asia, An international academic conference, 5–6 June 2015, Chiang Mai University, Conference Paper No. 35, May 2015.

19. Springate-Baginski, O. (2019) "There is no vacant land": A primer on defending Myanmar's customary tenure systems'. Amsterdam: Transnational Institute. <https://www.tni.org/en/publication/there-is-no-vacant-land>

20. Franco, J., Twomey, H., Vervest, P. and Kramer, T. (2016) 'The Meaning of Land in Myanmar: A primer'. Amsterdam: Transnational Institute. <https://www.tni.org/en/publication/the-meaning-of-land-in-myanmar>

21. မြေလွတ်မြေလပ်မြေရိုင်းဥပဒေ (VFV Law) ကို အသုံးပြုနေကြပုံများနှင့် အကျိုးဆက်များကို ကြည့်လျှင် (စစ်တပ်မှစကာ ပြည်သူ့စစ်အပါအဝင် စစ်အကျိုးစီးပွားနှင့် ဆက်စပ်နေသောအုပ်စုများက) သာမက လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိနေသော အီလစ်များက အတင်းအဓမ္မ မြေယာများကို သိမ်းယူရန် သုံးစွဲနေ ကြပုံကိုတွေ့နိုင်သည်။ တရားရုံးများသည်လည်း ပြည်သူတို့ကို မူလရရှိနေသော မြေယာနှင့်သဘာဝကို သုံးစွဲခံစားနိုင်ခွင့်ကို လုံးဝစွန့်လွှတ်ရန် သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း စွန့်လွှတ်ရန် အတင်းအကြပ်ဖိအားပေးနေကြသည်။ Cited in Franco and Borrás (2021) The 5Rs in Myanmar, pp. 34–36. https://www.tni.org/files/publication-downloads/5rs_web.pdf

22. Transnational Institute (2018) "A Declaration of War on Us": The 2018 VFV Law Amendment and its impact on ethnic nationalities'.

<https://www.tni.org/en/article/a-declaration-of-war-on-us>

23. Springate-Baginski, O. (2019) "There is no vacant land". <https://www.tni.org/en/publication/there-is-no-vacant-land>; Franco, J. et al. (2016) 'The Meaning of Land in Myanmar'. <https://www.tni.org/en/publication/the-meaning-of-land-in-myanmar>

24. Transnational Institute (2020) 'A day in the life of a woman opium poppy farmer in Myanmar'. <https://www.tni.org/en/article/a-day-in-the-life-of-a-woman-opium-poppo-farmer-in-myanmar>

25. Republic of the Union of Myanmar, National Drug Control Policy, 2018. https://www.unodc.org/documents/southeastasiaandpacific/2018/02/Myanmar_Drug_Control_Policy.pdf 41

26. Radio Free Asia (13 May 2021) 'Displaced women, children face "humanitarian crisis" following Myanmar Coup'. <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/idps-05132021200911.html>

27. Myanmar Peace Monitor (3 July 2021) 'Sexual violence against women rises after Burma's coup'. <https://www.bnionline.net/en/news/sexual-violence-against-women-rises-after-burmas-coup>

28. UN Women (1 August 2021) 'Joint statement by UNFPA and UN Women: Impacts of the compounded political and health crisis on women and girls in Myanmar'. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2021/8/statement-impacts-of-the-compounded-political-and-health-crisis-on-women-and-girls-in-myanmar>

29. Transnational Institute (2021), 'No One Left Behind? Covid-19 and

the Struggle for Peace and Justice in Myanmar', 30 November 2021.

30. Franco and Borrás (2021) 'The 5Rs in Myanmar'. https://www.tni.org/files/publication-downloads/5rs_web.pdf

31. ၂၀၁၆ခုနှစ်စာရင်းများအရ အနည်းဆုံးအမျိုးသမီးများ၏ ၂၀ % ခန့် သည် မိမိတို့အိမ်ထောင်အဖော်များ၏ နှိပ်စက်ခြင်းကိုခံရကြောင်း လူဦးရေနှင့်ကျန်းမာရေး စစ်တမ်းပါ သုံးသပ်ချက်တစ်ရပ်က ဖော်ပြသည်။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်ခံရသည့်အမှုများကိုစီရင်နိုင်သော ဥပဒေဟူ၍ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသေးပေ။မိမိအိမ်ထောင်ဖက်က ပြုသော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအဓမ္မအမှုများ အတွက်ပြစ်ဒဏ်မှာ အများဆုံးထောင်ဒဏ် နှစ်နှစ်ဖြစ်သည်။ <https://www.bangkokpost.com/world/1869804/rape-in-myanmar-is-silent-emergency>

32. ၂၀၂၁ ကမ္ဘာ့ မူးယစ်ဆေးဝါးအစီရင်ခံစာအရ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပုံမှန်မဟုတ်သည့် အခြေအနေဟု သတ်မှတ်ရာတွင် “ဆေးကို မသုံးရမနေနိုင်စွဲလာပြီး လူကိုထိခိုက်လာသည့်အခါ သို့မဟုတ်ကုသရန်လိုအပ် လာသောအခါ”ဟုသတ်မှတ်ထားသည်။တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် ဆေးသုံးသူများထဲတွင် ရှစ်ဦးလျှင်တစ်ဦးကသာ မသုံးရမနေနိုင်စွဲလမ်းသည့်အဆင့်ကိုရောက်ပြီး တစ်နည်းတစ်ဖုံအားဖြင့် ကုသရန်လိုအပ်သူများဖြစ်လာသည်။(စာမျက်နှာ ၂၀ကိုရု) ။ https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/WDR21_Booklet_2.pdf

33. Sreeramareddy, C.T., Nway Aye, S., and Pazhayanur Venkateswaran, S. (2015) 'Tobacco use and betel quid chewing among adults in Myanmar – estimates and social determinants from demographic and health survey'. BMC Public Health. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10347-1>

34. Gender Equality Network (2015) Raising the Curtain, Cultural Norms, Social Practices and Gender Equality in Myanmar. Yangon: Gender Equality Network. <https://www.burmalibrary.org/docs22/GEN->

2015-11-Raising%20the%20curtain-en.pdf

35. K. Hail-Jares et al. (2015) 'Occupational and demographic factors associated with drug use among female sex workers in Burma (Myanmar)'. National Institute on Drug Abuse.

36. The Guardian (7 May 2020) "'They're fearless": the women battling to free Myanmar from meth'. <https://www.theguardian.com/global-development/2020/may/07/theyre-fearless-the-women-battling-to-free-myanmar-from-meth>

37. Transnational Institute (2016) People's War on Drugs in Kachin State: Indication of Failed policies <https://www.tni.org/en/article/peoples-war-on-drugs-in-kachin-state-indication-of-failed-policies>

38. UN Joint Statement on Compulsory Detention and Rehabilitation Centres, March 2012. <https://www.unodc.org/southeastasiaandpacific/en/2012/03/detention-centres/story.html>

39. Harm Reduction International (2015) 'Community-based drug treatment models for people who use drugs. Six experiences on creating alternatives to compulsory detention centres in Asia. <https://www.hri.global/contents/1648> UNODC (2014) 'Guidance for Community-Based Treatment and Care Services for People Affected by Drug Use and Dependence in Southeast Asia'. https://www.unodc.org/documents/southeastasiaandpacific/cbtx/cbtx_guidance_EN.pdf UNODC (2017) 'Establishing community based drug treatment in Myanmar'. <https://www.unodc.org/southeastasiaandpacific/en/myanmar/2017/04/community-based-drug-treatment/story.html>

40. တကိုယ်စာသုံးရန်မူးယစ်ဆေးလက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်များမှာ-
၅-၁၀နှစ်အထိထောင်ကျနိုင်ခြင်း၊ ရောင်းချရန်အတွက်မူးယစ်ဆေးလက်ဝယ်ထား
ရှိပါက အများဆုံးဆယ်နှစ်အထိ ကျနိုင်ပြီး အမှုပေါ်မူတည်၍ နှစ်အကန့်အသတ်
ရှည်လျားစွာ ချထားခြင်းလည်းရှိနိုင်သည်။

41. Margo, G. and Burger, L. (Eds.) (2020) Gendering Drug Policy, pp. 23–32.

42. ကချင်ပြည်နယ်မြစ်ကြီးနားထောင်တွင် မူးယစ်ဆေးအမှုကြောင့်ထောင်ချခံရ
သူများမှာ ထောင်သားများ၏ ၇၀ % ခန့်ရှိသည်။ See UNODC and UNAIDS
(2020) 'Alternatives to imprisonment, reducing drug related prison
overcrowding and promoting public health responses to drug use in
Myanmar'. <https://drive.google.com/file/d/1bbvyAfUDMdbPpaZ7SUS-T1U7ngBDLG93s/view>

43. Human Rights Watch (2021) 'Rights of Women Violated in Myanmar Prisons'. <https://www.hrw.org/news/2021/06/08/rights-women-violated-myanmar-prisons#>

44. Transnational Institute (2020) "'Treat us like human beings" – Life story of a woman who uses drugs in Myanmar, a commentary by Zarly Aye Zaw'. <https://www.tni.org/en/article/treat-us-like-human-beings-life-story-of-a-woman-who-uses-drugs-in-myanmar>; Jensema, E. and Nang Kham, P.E. (2016) Found in the dark, The impact of Drug Law Enforcement Practices in Myanmar. Amsterdam: Transnational Institute. <https://www.tni.org/en/publication/found-in-the-dark>

45. Transnational Institute (2020) "Treat us like human beings".

46. Human Rights Watch (2021) 'Rights of Women Violated in Myanmar

mar Prisons'. <https://www.hrw.org/news/2021/06/08/rights-women-violated-myanmar-prisons>

47. ထောင်များရှိ အခြေအနေကို တိုးတက်လာစေရေးအတွက် လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း the Mandela စည်းမျဉ်း, Bangkok စည်းမျဉ်း and the Kyoto စာချုပ်များကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြသည်။ ရှေ့အခန်းတွင် အချက်အလက်များကို ထပ်မံဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

48. Assistance Association for Political Prisoners (2020) 'Prison reform with key population'. <https://aappb.org/wp-content/uploads/2020/08/prison-reform-with-key-population-Eng.pdf>

49. Cachia, R. and Thura Myint Lwin (2019) Methamphetamine use in Myanmar, Thailand, and Southern China: assessing practices, reducing harms. Amsterdam: Transnational Institute. <https://www.tni.org/en/ats-harmreduction>

50. Transnational Institute (2018) 'Will Myanmar complete its transition towards an evidence-based approach to drug control?, A Myanmar Commentary'. <https://www.tni.org/en/article/will-myanmar-complete-its-transition-towards-an-evidence-based-approach-to-drug-control>

51. HIV နှင့် အသည်းရောင်အသားဝါဝိုး (HCV) ကူးစက်မှုနှုန်းများသည် ဆေးသုံးသူများထဲတွင် မြင့်မားလှသည်။ မူးယစ်ဆေးကို အကြောင်းထိန်းသွင်းလေ့ရှိသူများ (PWID) တွင် HIV ကူးစက်မှုနှုန်း -၃၄.၉ % နှင့် HCV ကူးစက်မှုနှုန်း ၅၆% ရှိသည်။ (International Biological-Behavioral Surveillance (IBBS), 2017).

52. PWID ခန့်မှန်းခြေအရေအတွက်မှာ ၉၃,၂၁၅ ဦး (IBBS, 2017) ရှိပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ဆေးထိုးအပ်နှင့်ဆေးထိုးပြန်အတွက် အကူအညီရယူနိုင်သူပေါင်း ၆၄,၅၉၇

ဦးနှင့် ၂၀၁၉ နိုဝင်ဘာလတွင် မက်သဒုံးပေးသောနေရာပေါင်း ၇၁ ခု၌ အစားထိုးဆေးဝါးများ သောက်သုံးခြင်းဖြင့် ကုသမှုခံယူနေသူ အရေအတွက်မှာ ၂၀,၀၂၈ ဦးရှိကြောင်း UNODC/HIV AIDS ဌာန၏ အဆင့်မြင့်ဦးစားပေးနိုင်ငံများအတွက် ၂၀၂၀ အစီရင်ခံစာမူကြမ်းတွင် ပါရှိသည်။

53. Kramer, T., Jelsma, M., Jensema, E. and Blickman, T. (2014) Bouncing Back: Relapse in the Golden Triangle. Amsterdam: Transnational Institute. <https://www.tni.org/en/publication/bouncing-back>

54. Kensity, J., Stengel, C. and Nougier, M. (2012) 'Drug policy and women: Addressing the negative consequences of harmful drug control'. <https://fileservier.idpc.net/library/Drug-policy-and-women-Addressing-the-consequences-of-control.pdf>

55. ၂၀၂၁ ဇန်နဝါရီလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော အင်တာဗျူးများအရ

56. 3MDG Fund (2018) 'Women who inject drugs: a hidden population'. <http://hivinfo4mm.org/women-who-inject-drugs/>

57. Access to Health Fund (2021) 'Mohinga Info' <https://mohinga.info/en/profiles/activity/41000-6695/44>

58. Vo, A.T., et al. (2021) Assessing HIV and overdose risks for people who use drugs exposed to compulsory drug abstinence programs (CDAP): A systematic review and meta-analysis'. International Journal of Drug Policy, 96. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0955395921003066>; Science Daily (2016) 'Mandatory treatment not effective at reducing drug use, violates human rights, researchers say'. <https://www.sciencedaily.com/releases/2016/06/160621115655.htm>

59. Para. 4.b.

60. Para. 4.n.

61. http://filesserver.idpc.net/library/UNGASS_5y_Review.pdf. See also the United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, or the Nelson Mandela Rules. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-book.pdf

62. ၂၀၁၆ UNGASS အပြီးတွင် ကုလသမဂ္ဂအဆင့် ဂျန်ဒါအရေးကို ကောင်းစွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသော မူးယစ်ဆေးဝါးမူဝါဒများ ပေါ်ထွန်းလာရေးအတွက် ပိုမိုအလေးပေးကြရန်၊ အပြုသဘောဆောင်သော အပြောင်းအလဲများကို လမ်းကြောင်းသစ်ဖြင့် ဆော်ဩဆောင်ရွက်ကြရန် ဆက်လက်လှုပ်ရှားလာခဲ့ကြသည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး ဘုတ်အဖွဲ့ကြီးက နှစ်ပတ်လည် အစီရင်ခံစာကို အမျိုးသမီးများနှင့် မူးယစ်ဆေးကဏ္ဍအတွက် သီးသန့်တစ်ခန်းခွဲကာ တင်ပြခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ခုနှစ် ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါး အစီရင်ခံစာတွင်လည်း အလားတူပင် အမျိုးသမီးများအတွက် အထူးကဏ္ဍ ထည့်သွင်းခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးတို့ ကြုံတွေ့ရသော စိတ်ဒဏ်ရာများ၊ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်ခံရမှုများ၊ ညီမျှစွာဆက်ဆံခံရခြင်းမရှိသော အခြေအနေများ၊ စိတ်အားငယ်အောင် နှိမ်ချခြင်းများ၊ ပိုမိုဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးပြဿနာများအစရှိသည့် စိန်ခေါ်မှုအမျိုးမျိုးကို ထည့်သွင်းတင်ပြထားသည်။ ၂၀၁၈နှင့် ၂၀၁၉ခုနှစ်များတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး ကော်မရှင်ကလည်း အမျိုးသမီးဆေးသုံးသူများအတွက် အန္တရာယ်လျော့ချနိုင်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်နှစ်စောင်ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ http://filesserver.idpc.net/library/UNGASS_5y_Review.pdf

63. p. 25. https://www.unodc.org/documents/southeastasiaandpacific/2018/02/Myanmar_Drug_Control_Policy.pdf

64. အနောက်အာဖရိက စံနမူနာပြု မူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေတွင် တကိုယ်စာမူးယစ်

ဆေးဝါး သုံးစွဲခြင်းကို ရာဇဝတ်မှုမြောက်သည်ဟု မသတ်မှတ်ထားပါ။ ထိုဥပဒေ အရ (က) ထိန်းချုပ်ထားသောဆေးဝါးများကို တစ်ကိုယ်စာသုံးစွဲ ရန်တွေ့ရှိလျှင် (ခ) အရွယ်ရောက်ပြီးသော လူတစ်စုက ထိန်းချုပ်ထားသော မူးယစ်ဆေးဝါးများ ကို မိမိတို့စိတ်ဆန္ဒအလျောက်စုဝေးသုံးစွဲခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ဆေးဝါးကို လက်ဝယ် ကိုင်ဆောင်ထားသူအား ထိုအုပ်စုထဲမှ တစ်ယောက်ချင်းစီက သိရှိကျွမ်းဝင်နေပြီး ထိုထိန်းချုပ်ဆေးဝါးကို လက်ဝယ်တွင်ထားရှိခြင်းမှာ အုပ်စုလိုက်အသုံးပြုခြင်းမှ ငွေကြေးတစ်စုံတရာရရှိရန် အလို့ငှာ မဟုတ်လျှင် (စာ-၁၂) ရာဇဝတ်မှုမသင့်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ <http://www.globalcommissionondrugs.org/wp-content/uploads/2018/08/WADC-MDL-EN-WEB.pdf> ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော အနောက်အာဖရိက စံနမူနာပြုမူးယစ်ဆေးဝါးဥပဒေ the West Africa Model Drug Law သည် မူးယစ်ဆေးဝါး ဥပဒေတို့မည်သည် လူ့အခွင့် အရေးအပေါ်အခြေခံ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ကြကြောင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါး မူဝါဒများကိုချမှတ် ရာတွင် နိုင်ငံတကာ မူးယစ်ဆေးထိန်းချုပ်မှု သဘောတူစာချုပ်များအတိုင်း လိုက်နာပြီး ဆောင်ရွက်သင့်ကြကြောင်း နမူနာကောင်း တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ အနောက်အာဖရိကဒေသတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ ဆောင်ရွက်ရန်ရည်ရွယ် ပြီးပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေဖြစ်သော်လည်း ထိုစံပြုမူးယစ်ဆေးဥပဒေမှာ အခြား နိုင်ငံများ၏ မူးယစ်ဆေး ဥပဒေကို ရေးဆွဲခြင်းတွင်လည်း နမူနာအဖြစ် အသုံးပြု နိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

65. UNODC and UNAIDS (2020) 'Policy Paper, Alternatives to Imprisonment: reducing drug-related prison overcrowding and promoting public health responses to drug use in Myanmar', p. 2. <https://drive.google.com/file/d/1bbvyAfUDMdbPpaZ7SUsT1U7ngBDLG93s/view>

66. လက်ရှိဥပဒေက ဆေးသုံးသူများကို အတင်းအကြပ်ဖိအားပေးသောနည်းလမ်း များသုံးကာ ဆေးဖြတ်စေခြင်းနှင့် အခြားသော ပြစ်ဒဏ်ပေးမှုပုံစံများအသုံးပြု နေခြင်းကို ပို၍အသေးစိတ်ကျက် သိလိုလျှင် ယခုမူဝါဒရေးရာ စာစောင်၏ စာမျက်နှာ ၉-၁၀ ကိုရှုပါ။ <https://drive.google.com/file/d/1bbvyAfUDMdbPpaZ7SUsT1U7ngBDLG93s/view>; and for an analysis of the legal amendment (and its contrast with the NDCP) itself, see, for example,

Transnational Institute (2018) 'Will Myanmar complete its transition' .'

67. Vo, A.T., et al. (2021) 'Assessing HIV and overdose risks'; Science Daily (2016) 'Mandatory treatment' .

68. Republic of the Union of Myanmar, National Drug Control Policy, 2018. https://www.unodc.org/documents/southeastasiaandpacific/2018/02/Myanmar_Drug_Control_Policy.pdf

69. See pp. 15 and 18.

70. လိင်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြဋ္ဌာန်းထားသော မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေများမှာ အထူးသဖြင့် ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်လျှင် လိင်အလုပ်သမားများကို ရာဇဝတ်မှုဖြင့် စွဲဆိုခွင့်ပေးထားပြီး ဒဏ်ငွေနှင့်တကွ ထောင်ဒဏ်ကိုငါးနှစ်အထိ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်သည်။ လုပ်ငန်းခွင်တွင်မတရားအပြုခံရနိုင်သည့်အခြေအနေထဲ တွန်းပို့သလိုဖြစ်နေပြီး တရားဥပဒေအရ အရေးယူမှုများ ရှိလာခဲ့လျှင် အရေးယူခံ ရခြင်းများ အချုပ်နှောင်ခံရခြင်းများခံရဖူးသောလိင်အလုပ်သမားများမှာ နောင်တွင် အဖမ်းဆီးခံ အချုပ်နှောင်ခံရရန် ပိုလွယ် သည်။ ၂၀၁၈ခုနှစ်တွင် ပြည့်တန်ဆာ လုပ်ငန်းအတွက် တည်ဆဲဥပဒေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခဲ့ကြသည်။ ပြစ်မှုပြစ်ဒဏ် ပေးခြင်းကို လျှော့ချသည့်နည်းများ၊ လိင်အလုပ်သမားများကို လူ့အခွင့်အရေး ရှုထောင့်မှ ကာကွယ်ပေးပြီး အနိုင်ကျင့် မခံရအောင် ကူညီပေးနိုင်မည့်နည်း လမ်းများကို အသုံးပြုလာ အောင်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ဆော်ဩသူများက အချိန်ကိုက် တိုက်တွန်းခဲ့ ကြသော်လည်း ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ နှေးကွေးလှပြီး အစီအစဉ်ကျနခြင်းမရှိပါ။ <https://www.mmtimes.com/news/could-new-law-better-protect-sex-workers.html>

အဓိကကျသော အပြောင်းအလဲတစ်ခုမှာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သဘာဝသယံ ဇာတများနှင့်မြေယာများကိုဈေးနှုန်းကပ်ကာရောင်းစားခြင်း၊ မြေယာသိမ်းယူခြင်း များကို ရည်ရွယ်သော ဥပဒေနှင့်မူဝါဒအသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ သယံဇာတတူးဖော်သော လုပ်ငန်းများနှင့် အကြီးစားအခြေခံ အဆောက်အဦ လုပ်ငန်းကြီးများ၏ အကျိုးအမြတ်အတွက် မြေယာသိမ်းယူမှုများစွာ ပေါ်ပေါက်

လာခဲ့ပြီး (နှစ်ရာပေါင်းများစွာ တည်တံ့ခဲ့သော မိရိုးဖလာမြေယာနှင့် သယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များကို ပျက်စီးခဲ့ရသလို) ပဋိပက္ခများ၊ အိုးအိမ်စွန့်ခွာထွက်ပြေး ရခြင်းများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးရခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့သည်။ <https://www.tni.org/en/topic/land-policy-in-myanmar>. ယခုစာတမ်းတွင်ဆိုခဲ့ပါအတိုင်းပင် “ကျေးလက်မှအမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များ အပါအဝင် မိရိုးဖလာ ဓလေ့မြေယာစီမံမှုကိုမှီခိုနေရသော အဆင်းရဲဆုံး လက်လုပ် လက်စား လူတန်းစားအပေါ် ကျရောက်လာသော ခြိမ်းခြောက်မှု အန္တရာယ်က အထူးကြီးမားလှသည်။ (စာ-၂၂ကိုရှု) https://www.tni.org/files/publication-downloads/5rs_web.pdf.

ထို့ပြင် နိုင်ငံပိုင်စနစ်ပေါ်တွင်အခြေပြုကာ ပုဂ္ဂလိကမြေယာ စီမံသုံးစွဲခွင့်ကို ပေးထားသောစနစ်ကို ဆန်းစစ်ကြရာတွင် မိရိုးဖလာမြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်များကို ဆန့်ကျင်ဝေဖန်ကြသော အချက်များသည်လည်းအကျုံးဝင် နေပြန်သည်။ အကြောင်းခြင်းရာများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမှာတန်းတူညီမျှခြင်း မရှိသလို အမျိုးသမီးအနည်းငယ်ကသာလျှင် မြေယာကိုအမည်ပေါက်ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး မြေယာကို ပိုင်ဆိုင်ရန်နည်းလမ်းများမှာ ထိုသူတို့ အတွက် အလွမ်းဝေးလှခြင်းကအတားအဆီး ဖြစ်နေပြန်သည်။ လာဘ်စားခြင်းသည် အလွန်ကျယ်ပျံ့စွာတည်ရှိပြီး အခွန် အကောက်များနှင့်လယ်ယာသုံး သွင်းအားစုများကို ဝယ်ယူရခြင်းကြောင့် လယ်သမားများအကြွေးတင်ရခြင်းနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု ဆုံးရှုံးရခြင်း၊ ထိုဒုက္ခများကြောင့် မိမိကိုယ်ကို သေကြောင်းကြံစည်သည်အထိရောက်ရှိ သွားစေနိုင်ခြင်းနှင့် ထိုဒုက္ခများကို ဖန်တီးထားသော စနစ်များက ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်ခက်လှပြီး အချိန်ကြာလာသော်လည်း နေမြဲအတိုင်း လည်ပတ် နေကြခြင်းတို့ ပါဝင်နေကြသည်။

<https://www.tni.org/en/publication/there-is-no-vacant-land>

71. အခန်း ၂ တွင်ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း လယ်သမားများသည် လုပ်ခက ပုံသေရသော်လည်း၊ သို့မဟုတ် လုပ်ခက လျော့ကျသွားသော်လည်း ဆန်ကဲ့သို့သောအခြေခံစားဝတ်နေရေးလိုအပ်ချက်များ ဈေးနှုန်းကြီးမြင့် လာသည်ကို မကြာခဏ ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ ပြောင်းကဲ့သို့ ဈေးကွက်ဝင်ထုတ်ကုန်များကို စိုက်သောအခါတွင်လည်း ဈေးပြုတ်ကျနေသည်နှင့် မကြာမကြာ ကြုံကြရသလို စွဲသောဈေးကွက်သို့ မရောင်းချနိုင်ခြင်းကို လည်းကြုံကြရသည်။ ထို့ပြင်အထွက် နှုန်းမြင့်သော

သီးနှံများကိုစိုက်လျှင်လည်း အချိန်ရောငွေပါပို၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်မှသာ အဆင်ပြေနိုင်သည်။(ဥပမာ ကော်ဖီစိုက်ရန် နှစ်နှစ်သို့မဟုတ် သုံးနှစ်ခန့် ရင်းကြရသည်။) ထို့ပြင် မြေယာသိမ်းယူခြင်းနှင့် လယ်သမားတို့ မှီခိုနေရသော သဘာဝတရားကို ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်ကာ ရောင်းစားလိုက်ကြခြင်းများကလည်း ပို၍ပင် ရှုပ်ထွေးစေသည်။

72. International Guidelines on Human Rights and Drug Policy. <https://www.humanrights-drugpolicy.org/groups/>

73. Nougier, M., Cots Fernandez, A., and Putri, D. (2021) 'Taking stock of half a decade of drug policy, an evaluation of UNGASS implementation'. http://filesserver.idpc.net/library/UNGASS_5y_Review.pdf

74. United Nations Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, 2018. <https://digitallibrary.un.org/record/1650694>

75. Ibid., Art.4.

76. Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: Towards the Achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development. https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_30/Kyoto_Declaration_V2102815.pdf

77. ၁၉၉၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ကုလသမဂ္ဂစတုတ္ထအကြိမ်အမျိုးသမီးများ ညီလာခံတွင် ဘေဂျင်းကြေညာချက်နှင့် လုပ်ငန်းရပ်များကို ချမှတ်ခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့ကြား တန်းတူညီမျှရေး ထွန်းကားစေရန် ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည့် အခြေခံမူများနှင့် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော ထိုကြေညာချက်ကို ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးအတွက် အဓိကကျသောမှတ်တိုင်

တစ်ခုအဖြစ် ရည်ညွှန်း ကိုးကားခဲ့ကြသည်။ https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf

78. Working Group on Arbitrary Detention (2021) 'Study on arbitrary detention relating to drug policies'. A/HRC/47/40. <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Detention/Pages/Detention-and-drug-policies.aspx>

79. Ibid., p.8.

80. အရေးကြီးသောမှတ်တမ်းတစ်ခုမှာ ၂၀၂၀ ခုနှစ်ထုတ် WHO/UNODC မူးယစ်ဆေးကြောင့် ဖြစ်လာသော ပုံမှန်မဟုတ်သည့်အခြေအနေများကို ကုသရန် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ ဖြစ်သည်။ ကာယကံရှင်အား အကျိုးအကြောင်းကို ချိန်ဆနိုင်အောင်ရှင်းပြပြီး ၎င်း၏ ဆန္ဒအလျောက်ဆောင်ရွက်စေသော အဆိုပါရည်ညွှန်းထားသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှာ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံတွင် အကောင်အထည်ဖော်နေသော အတင်းအဓမ္မဆန်ဆန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို ဖိအားပေးဆောင်ရွက်သော နည်းလမ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်နေပေသည်။ (စာ-၂၁) https://www.unodc.org/documents/drug-prevention-and-treatment/UNODC-WHO_International_Standards_Treatment_Drug_Use_Disorders_April_2020.pdf

81. Jelsma, M. (2019) 'UN Common Position on drug policy – Consolidating system-wide coherence'. Amsterdam: Transnational Institute. <https://www.tni.org/files/publication-downloads/un-common-position-briefing-paper.pdf>

82. For other developments at the international level, see for example Nougier, M., Cots Fernandez, A. and Putri, D. (2021) 'Taking stock'.

83. Myanmar Opium Farmers Forum at the Commission on Narcotic Drugs in October 2018. <https://www.tni.org/en/article/myanmar-opi>

84. Transnational Institute (2020) "Treat us like human beings".

85. ကုလသမဂ္ဂဆုံးဖြတ်ချက် ၆၅/၂၂၉ နှင့်အညီ အမျိုးသမီးအကျဉ်းသူများကို ကိုင်တွယ်ပုံ စည်းကမ်းများနှင့် အမျိုးသမီးတရားခံများကို အကျဉ်းစခန်းပြင်ပ ဆက်ဆံပုံနည်းလမ်းများကို ကုလသမဂ္ဂက အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (ဘန်ကောက်စည်းမျဉ်းများ)။ 'ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်များနှင့်ကလေးကို ပင်တိုင် စောင့်ရှောက်နေကြရသည့်အမျိုးသမီးများကို အမှုအမိန့်မချမီ မည်သို့ထားရှိသင့် သည်နှင့် သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ်ပေးသင့်သည်နှင့် ပတ်သက်၍ အလေးအနက် စဉ်းစားသင့်သည်မှာ ဖြစ်နိုင်လျှင် အချုပ်ခန်းထဲတွင် မထားသောနည်းလမ်းမျိုး ကိုသာ ပို၍ ဦးစားပေးသင့်ပြီး၊ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်သော အခြေအနေဖြစ်သည်။ အမှုကြီးလေးပြီး အကြမ်းဖက်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့သောကိစ္စမျိုးကိုသာ အချုပ် အနှောင်ချသည့်ပြစ်ဒဏ်မျိုးပေးသင့်သည်။'ဘန်ကောက်စည်းမျဉ်းများအထွေထွေ ကျင့်သုံးရေးမူများတွင် နံပါတ် ၂ ၌ ဖော်ပြထားသည်မှာ 'ကလေးကိုပင် တိုင်စောင့် ရှောက်သည့် တာဝန်ရှိနေသော အမျိုးသမီးတစ်ဦးကို ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်း မတိုင်ခင် သို့မဟုတ်ထောင်ချလိုက်သောအချိန်တွင် ကလေးနှင့် ပတ်သက်သော နေရေးထိုင်ရေး အစီအစဉ်များကို ပြုလုပ်ရန် အခွင့်ပေးသင့်သည်။ အချုပ်အနှောင် ထဲဝင်ရမည့်ရက်ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်သောအတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆိုင်းငံ့ ပေးခြင်းကို ခွင့်ပြု၍ ရမရ ကလေး၏ အကျိုးကိုရည်ရွယ်၍ စဉ်းစားပေးရမည်။'

86. 3MDG Fund. (2018) 'Women who inject drugs: a hidden popula- tion'. <http://hivinfo4mm.org/women-who-inject-drugs/>

87. See for example this participatory research project of women who use drugs in Indonesia <https://www.opensocietyfoundations.org/voices/what-s-life-women-who-use-drugs-indonesia-it-s-time-we-asked-them>

